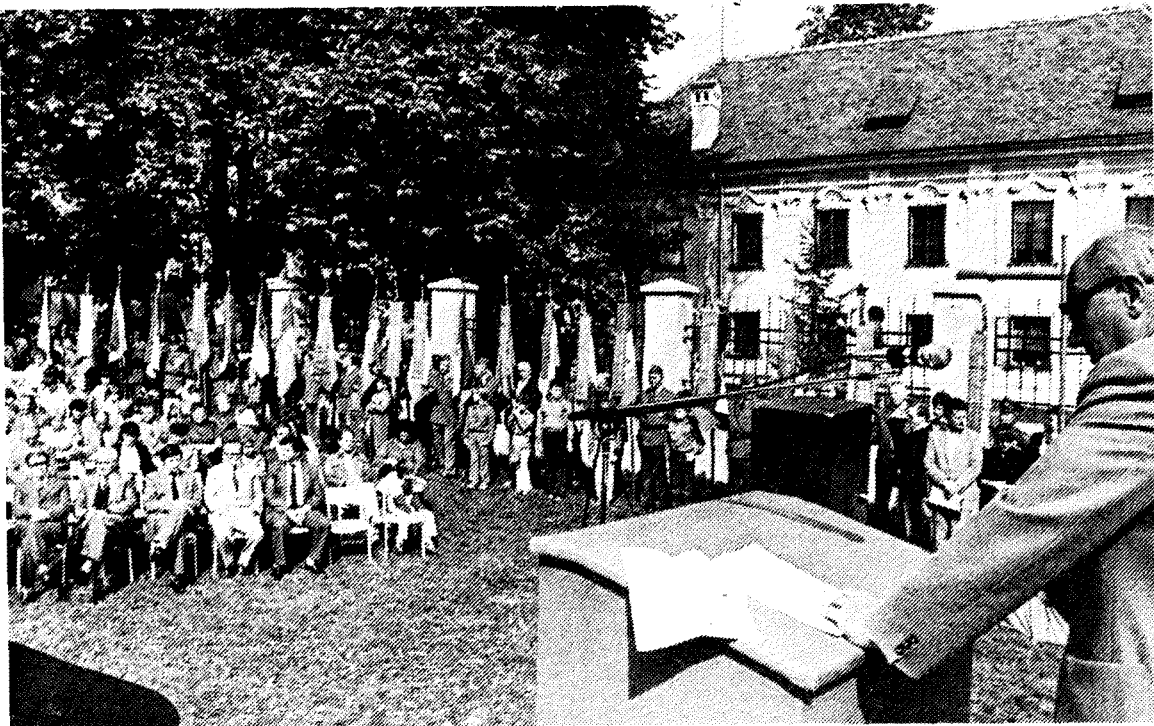

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Goričane – petdeset let

Povod za proslavo v gradu Goričane pri Medvodah, ki je bila minulo soboto, je pokrajinska partijska konferenca KPJ za Slovenijo, ki je bila v tem gradu pred petdesetimi leti. Hkrati so se spomnili tudi prvih nasilnih razseljevanj z Gorenjske, ki so se začele marca 1942. Zbranim domačinom in gostom (med slednjimi so bili tudi Lidiya Sentjurčeva, Andrej Marinc, dr. Boris Ferlec, ljubljanska županja Tina Tomljeto, dr. Bratko Kreft in drugi) je spregovoril Jože Smole.

Dodati je treba, da je bila goričanska proslava tudi mali muzejski jubilej, saj starejše zbirke, ki se jim pridružujejo vedno nove, polnijo dvorec že dvajset let. Hkrati je v tistih dneh kar pet medvoških krajevnih skupnosti praznovalo svoje krajevne praznike.

Spominski sobi o goričanski partijski konferenci in o zbirnem okupatorjem taborišču bosta odslej del stalnih razstavnih zbirk. Prav tako bodo stalne nekatere nove zbirke, ki so darila našim državljanom in jih je odstopilo predsedstvo SFRJ. Velik delež so prispevali tudi Sergej Kraigher in drugi naši diplomati, ki so v deželah, kjer so službovali, zbirali zanimivosti in dela ljudske umetnosti.

Foto: F. Rozman

Praznik treh krajevnih skupnosti

Krajani krajevnih skupnosti Slavka Šlandra, Vencija Perka in Simona Jenka v domžalski občini praznujejo te dni krajevni praznik. Spominjajo se pomembnih dogod-

kov iz NOV, zlasti 14. septembra pred 43 leti, ko je bil na Krumperku ustanovljen občinski odbor Osvobodilne fronte Domžale. Kraj ustanovitve tega odbora je skupaj z aktivisti izbral inštruktor vojnega komiteja Tomo Brej-

Pavle, saj je to območje poznal še iz časov, ko je sodeloval z znanim političnim delavcem Poldetom Mišem.

V spomin in počastitev teh zgodovinskih dogodkov se od 9. septembra vrstijo številne kulturne in športne prireditve. Osrednja slovesnost z odkritjem spomenika v spomin na padle Franca Kržana, Antona Prašnikarja in Antona Nemca pa je bila minulo soboto v spominskem parku »88 lip« ob Kamniški Bistrici v Domžalah. Zbranim je spregovoril narodni heroj Franc Avbelj-Lojko. »Prav je, da se spomnimo nekaterih dogodkov iz našega narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije. Območje, na katerem smo, je bilo pomembno že v sami noči vstaje 27. julija 1941 na kamniško-domžalskem območju. Tisto noč so vsi, ki so sodelovali v tej vstaji, izvedli sabotažne akcije s podiranjem telegrafskih drog in prekinjanjem telefonskih zic. To so bile dobro organizirane akcije, ki so jih vodili komunisti in zavedni domačini, ki so že v predvojnem delavskem gibanju odigrali pomembno vlogo. Drugi dogodek, ki je neposredno povezan s tem krajem, pa je streljanje 10 talcev 3. septembra 1941. leta ob bistrškem mostu, kjer stoji pomnik pri Mostnarjevi hiši,« je med drugim povedal slavnostni govornik.

V kulturnem programu so nastopili učenci tamkajšnjih osnovnih šol, pihalna godba in ženski pevski zbor.

Jože Čurin

Sedemdeset let Janka Rudolfa

V prostorih republiškega odbora ZZB NOV Slovenije v Ljubljani je bila v petek 14. tega meseca priložnostna slovesnost ob visokem jubileju, 70-letnici Janka Rudolfa. Ob navzočnosti predstavnikov družbenopolitičnega življenja, sodelavcev in soborcev Janka Rudolfa je o liku revolucionarja in vidnega družbenopolitičnega delavca spregovoril predsednik RO ZZB NOV Slovenije Bogo Gorjan.

Janko Rudolf, narodni heroj in nosilec partizanske spomenice 41 je dobitnik številnih visokih državnih odlikovanj ter družbenih priznanj. Po osvoboditvi je bil do leta 1946 inštruktor CK KPS, nato predsednik RS Zveze sindikatov Slovenije, sekretar sekretariata IS skupščine SRS za delo, od leta 1960 do 1962 sekretar okrajnega komiteja ZKS Kranj, nato predsednik RO ZZB NOV Slovenije, podpredsednik skupščine SRS in od leta 1969 do 1978 ponovno predsednik RO ZZB NOV. Bil je tudi podpredsednik zveznega centralnega odbora Zveze vojaških invalidov Jugoslavije, član RK SZDL Slovenije, deloval pa je na še drugih odgovornih mestih.

Kljub svojim 70 letom je Janko Rudolf še vedno aktiven. Je član Sveta federacije od leta 1974, predsednik sosveta RTV Ljubljana za serijo »NOB na Slovenskem«, predsednik Partizanskega pevskega zbora Ljubljana in član delegacije RO ZZB NOV Slovenije za delegiranje delegatov v RK SZDL Slovenije.

J. Č.

Pogoj za uspešnost – idejna enotnost članstva

Že na goričanski konferenci pred petdesetimi leti so si komunisti zastavili zelo neposredne delovne naloge in se dogovorili o njihovem uresničevanju. »Sklenili so,« je obudil spomin na ta dogodek sobotni govornik Jože Smole, član predsedstva CK ZKS in predsednik mestnega komiteja ZKS Ljubljane, »da je temeljni pogoj za uspešno delo organizacijska utrditev komunistične partije ter idejna enotnost njenega članstva. To pa je mogoče doseči samo z ustvarjalno kritiko partijskega dela in s sprotnim spremljanjem izvajanja sprejetih sklepov od osnovne celice do pokrajinskega komiteja in obratno.«

Hkrati je tedanja prizadevanja in sporočilo komunistov izpred petdesetih let povezal z današnjim časom in dejal, da ima zveza komunistov v naši socialistični samoupravni družbi velike odgovornosti. Zgoščena aktivnost partijskega dela po zadnji seji CK ZKJ stremljeva do doseganja učinkovitejšega delovanja vseh komunistov, od osnovnih organizacij do predsedstva CK ZKJ.

Ko je spregovoril o delu komunistov, kakršnega zahteva današnji čas, je Jože Smole dejal: »Mi potrebujemo sproščene, svobodne, ustvarjalne in kritične razprave o vseh družbenih problemih; ne samo o gospodarskih, temveč tudi o moralnih in etičnih, o medčloveških odnosih...«

In prav to zadnje je področje, ki ga ob preštevilnih skrbih vsakdanjosti zanemarjamo, medtem ko nekdanji borci občutljivo in iz življenjske izkušnje nenehno ponavljajo prav potrebo po poudarjanju moralno-etičnih vrlin. To ni njihova prijazna krilatica za priložnostne govore, ampak potreba, ki jo nadvse resno terja naš razvoj.

Znova so pokazali dobro pripravljenost

V dolinah rek Sore, Idrijce in Soče, na območju Trnovskega gozda in Banjske planote, je bila minule dni združena taktična vaja enot JLA, TO in drugih sestavnih delov SLO in DS.

Na njej so preverili usposobljenost vseh za bojevanje v najtežjih terenskih pogojih. Tako so vojaki iz enot Špire Nikovića in Milana Gorjanca, rezervni

sestav teh enot in pripadniki teritorialne obrambe pokazali veliko usposobljenost in dobro telesno ter psihično pripravljenost.

Na vaji so preverili tudi pripravljenost sanitetne službe. Poseben sanitetni odred JLA in del civilne bolnišnice sta postavila tudi bolnišnico, ki je lahko sprejela v oskrbo dvesto ranjenecov in jim nudila odgovarjajočo oskrbo. Več o vaji pa v prihodnji številki.

B. K.

Na Poreznu le najvztrajnejši

V nedeljo, 16. septembra, so na Poreznu organizirali letno srečanje borcev, mladine in prebivalcev Primorske, Gorenjske, Slovenije.

Ze zgodaj zjutraj so težke deževne kaplje in megla napovedovale, da tudi to pot kot že vrsto let pohodnikom in planincem, ki so se odločili za pohod na Porezen, ne bo prizanešeno. Tako je tudi bilo. Na poti proti Poreznu so megla, nalivi pa tudi ledena sodra čedalje bolj pritiskali na pohodnike.

Mnogi so se morali umakniti na varnejše v dolino. Na vrh Porezna so se povzpeli le najvztrajnejši, med njimi tudi Viktor Avbelj in Tone Bole. Vztrajali so tudi mladinci Planinskega društva iz Cerknega, ki letos praznuje 80-letnico delovanja. Kot vsako leto je bila tudi letos še skromnejša slovesnost ob spomeniku na vrhu Porezna. Pohodniki so položili venec v spomin na padle.

Jože Čurin

Elkroj

KO REČEM HLAČE, MISLIM NA ELKROJ

Piškotki prav čudnega okusa

Jugoslovanski izvoz blaga in storitev se je do 23. avgusta letos, kot so zavzeto zapisali pooblašteni časnikarski poročevalci, povečal za pet odstotkov (konvertibilni pa za enajst). Celotni uvoz je zrasel za dva odstotka, uvoz s konvertibilnih trgov pa za odtotek. Zunanjetrgovinski primanjkljaj je bil za 15 odstotkov manjši kot v enakem obdobju lani. Oni primanjkljaj, ki ga imamo s tistimi, ki jim največ dolgujemo, pa je manjši kar za dobro tretjino...

Lepo, ni kaj reči. Predvsem pa se lepo sliši. Takó kot spoznanje zvezne vlade, da so se devizne rezerve države povečale za 200 milijonov dolarjev. Manj lepo je vse skupaj brati in poslušati, ko se dokoplješ do spoznanja, da povsod niso enako zagreti za stabilizacijska prizadevanja, da ponekod še vedno verjamejo, kako bo nekdo drug plačal njihove dolgove, kako nas bo že kdo rešil ali pa nam vsaj pomagal, da ohranimo celo glavo. Se toliko manj pa je lepo brati in slišati o spodbudnih rezultatih v zunanji trgovini, ko prav hitro lahko spoznaš, da se pod čokoladnim obličjem takšnih spodbudnih podatkov skrivajo piškotki prav čudnega okusa.

V zavodu za tržne raziskave, ki ima svoje urade v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani, so te dni presenečeni spoznali, da uvažamo kar naprej: petrolejke in briljke, igrače, okraske za jelle, gumbce, česen, hrano za mačke in pse, vino v sodih, staro železo, star papir, cunje, pesek, vrvi, zamaške, opeke in navadne glinice, železne kadi, televizorje, motorni bencin, sveže mleko – najmanj za 650 tisoč

dolarjev vsakega. To je bil namreč pogoj, da pride uvoženi izdelek na seznam tistih, ki jih zavod pregleduje pod lečo. Uvažamo pa še zobotrebe (vré vré kje ste Ribčanje), steklovino, lesne odpadke, paradižnikovo mežgo, zeleno solato, kuhano koruzo, zadrge, sponke za papir in podobno.

Tisti, ki pravijo, da se spoznajo na ekonomijo, nenehno trobijo, da se splača samo tisti uvoz, ko kupuješ v tujini tisto blago, ki ga doma ni mogoče izdelati, potem tisto blago, ki ga potrebuješ, da domačega proizvajalca naučiš kozjih molitvic in prisiliš, da cene zniža, kakovost pa zviša, ali pa da ga spodbudiš, da blago, ki ga doma nihče ne dela, začne izdelovati. Starega papirja je doma kar dovolj, zaradi slabe organizacije zbiranja trohnijo strateške surovine in jih zato kupujemo v Švici, kjer se jim ne zdi odveč, da jih zbirajo in prodajajo. Uvažamo česen in paradižnik, ki doma gnijeta na poljih. Zato, ker trgovci niso sposobni organizirati odkup. Tako uvažamo, namesto da bi izvažali. Uvažamo suho robo, pasjo hrano, kot da so naši psi in mačke tako pomembne živali, da se morajo hraniti iz uvoza. Uvažamo kopico izdelkov, ki bi jih lahko v potrebnih količinah izdelali domači obrtniki, če se že »velikemu gospodarstvu« ne izplača.

Vprašanje, ki se ponuja, je tudi, ti vrli uvozniki dobijo devize. Očitno z različnimi kompenzacijskimi posli, z združevanjem dinarjev z izvozniki itn. Avtomobilsko tovarna iz Kragujevca izvažala les in kupuje pločevino, industrija nafte INA v boju za dolar izvažala bučna semena, Franck prodaja gobe, da bi lahko uvozil kavo...

Kupujemo tudi veliko tistega, kar smo izvozili. Lani so naši »lesni predelovalci« (Šipad pa je prvi v vrsti izvoznikov) prodali na tuje sto milijonov dolarjev desk, del tega pa so za nekaj manj kot 40 milijonov dolarjev uvozili domači porabniki lesa. Železarne vsako leto povečujejo izvoz pločevine, jeklenih profilov, žice, trakov, tirnic itn, potem pa v tujini vsega tega kupimo (seveda po višjih cenah) za štiristo milijard dolarjev. Izvažamo bencin in naftne derivate, lani za 180 milijonov dolarjev, letos za 260 in nekaj več, potem pa jih za pol milijarde dolarjev kupimo. Seveda, že veste: po višjih cenah...

Tujci so takšnega našega »sistema« gospodarenja hitreje učijo in naučijo kot mi sami: videti je, da tuji trgovci že vrsto let modro izsiljujejo naše izvoznike in uvoznike in jih silijo v vezano trgovino. Kupijo od nas, a le, če v zameno lahko izprazni skladišča manj vrednega blaga na naš račun. Zato se lahko na seznamu uvoženih izdelkov znajdejo tudi krompir, lesna galanterija, vrvice in kljukice za sušenje perila in podobno blago, ki ga po ekonomski modrosti »doma ali ni ali pa ga je nemogoče izdelati«...

Pred štirimi leti smo uvozili za 15 milijard dolarjev blaga, kar je največ po vojni. Potem smo se le nekoliko poboljšali in lani uvozili le za 11,8 milijard dolarjev ali za dobro petino manj. Letos, do srede avgusta, smo uvozili blaga za 6 milijard in 217 milijonov dolarjev, izvozili pa za 5 milijard in 477 milijonov dolarjev. Kritje uvoza z izvozom se je izboljšalo na 88 odstotkov. To je dobro, pravzaprav veliko bolje kot pred leti, ko je bil ta odstotek približno trideset. Ni pa dovolj dobro in dovolj pametno. Vse našeto o naših uvoznih »dosežkih« pove, da je nespametnosti, ki meji na sabotažo, še zelo veliko. Veliko preveč za čas, ki ga živimo in kot ga živimo.

Ivan Vidic

Obletnica Združenih narodov

Ko so voditelji neuvršenih držav pred letom dni na sedmi vrhunski konferenci v New Delhiju sestavljali sklepno resolucijo, so kot vedno doslej vidno pozornost namenili tudi Združenim narodom. V politični deklaraciji je zapisano: »Voditelji držav ali vlad so poudarili pomen Združenih narodov kot najprimernejšega mednarodnega foruma pri iskanju rešitev velikih svetovnih vprašanj, kot so: splošna in popolna razorožitev, uresničevanje nove mednarodne ekonomske ureditve, odprava kolonializma in rasizma in napredek človekovih pravic.« In dalje: »... Izrazili so zaskrbljenost zaradi načrtnih poskusov, da bi se izognili odločitvam Združenih narodov in jih zanemarili, in zaradi nemoči organizacije, da bi se uprla grožnjam mednarodnega miru in varnosti«.

Med sklepi in priporočili sedmega vrhunškega sestanka neuvršenih je tudi tale sklep: »Konferenca je prav tako pozvala mednarodno skupnost, da sprejme leto 1985 za leto Združenih narodov.«

Prihodnje leto bo za Združene narode jubilejno, poteklo bo polnih 40 let od njihove ustanovitve. Hkrati bo minilo tudi 40 let, odkar so državni članic svetovne organizacije slovesno podpisali ustanovno listino Združenih narodov, ki pomeni izbor vseh najbolj demokratičnih in naprednih načel glede urejanja mednarodnih odnosov, do katerih se je dokopalo človeštvo po stoletjih težavnih preizkušenj in žrtev. Prihodnje leto se bo hkrati napolnilo 25 let, odkar obstaja Deklaracija o uresničevanju neodvisnosti kolonialnih dežel in narodov. Upravičena je bila torej pobuda neuvršenih v New Delhiju, da bi prihodnje, 1985, leto razglasili za leto Združenih narodov. Brez dvoma bo

tudi letošnje 39. zasedanje generalne skupščine – po že ustaljenem pravilu se zasedanje začne vsako leto na tretji torek v septembru – potekalo v znamenju priprav na 40. letnico svetovne organizacije in na organiziranje »leta Združenih narodov«.

Pričakovati je zato, da bodo priprave in tudi samo praznovanje 40. letnice Združenih narodov potekale v znamenju pretresanja pozitivnih in negativnih strani delovanja svetovne organizacije v štirih desetletjih. Jubilejno zasedanje generalne skupščine bo prihodnje leto tehtalo uspehe in neuspehe, ki so označevali prehojeno dolgo pot Združenih narodov. Kakor vsa poveljna leta niso bila brez pomembnih uspehov in pozitivnih učinkov delovanja svetovne organizacije, tako ni teh 40 let minilo tudi brez občutnih pomanjkljivosti in delu svetovne organizacije. Zgodovinska zasluga gre Združenim narodom in njihovim naporom, da je podoba sveta danes taka, da v njem prevladuje množica novih držav, ki so se iztrgale iz kolonialnih klešč. Težko verjetno bi proces dekolonizacije dosegel tako razsežnost, če ne bi bilo Združenih narodov. Vseh 40 let so bila vidna prizadevanja svetovne organizacije za ohranitev miru na svetu, za odpravo ali vsaj ublažitev najhujših pojavov napetosti in sporov med državami. Kje drugje kot v Združenih narodih se je lahko uveljavil glas neuvršenih držav, ki drže že 24 let večino v svetovni organizaciji.

Vendar bi bilo zgrešeno, če bi si tudi na pragu jubilejnega leta Združenih narodov zatiskali oči pred mnogotrimi primeri neučinkovitosti svetovne organizacije, ki je izraz stanja in razmer na svetu. Vse preveč je bilo dobrih

in lepih sklepov Združenih narodov, ki so ostali mrtva črka na papirju, ker jih članice niso hotele uresničevati. Spomnimo se samo, kolikokrat so Združeni narodi in njihovo najbolj pomembno telo, Varnostni svet, sklepali o izraelsko-arabskem sporu. Izrael je – s potuho Združenih držav Amerike – zavrčal dosledno vsako pripočilo, sklep ali ukrep Združenih narodov.

Združeni narodi bodo dočakali svojo 40. letnico ob še vedno neizpolnjeni zahtevi o njihovi reorganizaciji. Se vedno imajo velike sile v Varnostnem svetu pravico veta – kar sodi med najbolj nedemokratične prvine ustanovne listine – s katero zavirajo mnogotere napredne in miroljubne predloge in sklepe. Odkar so v Združenih narodih male in srednje ter blokovsko nevezane države v večini, se blokovski velesili izogibata razpravam v svetovni organizaciji o bistvenih vprašanjih našega časa, v prvi vrsti razprav in sklepov o razorožitvi. Velike sile se otepajo načela Združenih narodov, da se vsa svetovna vprašanja, ki zadevajo vse države, rešatajo in po demokratični poti rešujejo v svetovnem parlamentu, kar Združeni narodi dejansko so.

Zatorej se utegne vodilna nit vseh miroljubnih držav v pripravah na jubilejno leto svetovne organizacije usmeriti h krepitvi Združenih narodov.

Kajti... ta organizacija, je zapisal Ignac Golob v Medjunarodni politiki, »je ustanovljena v upanju in prepričanju, da je mogoče ohraniti in okrepiti mir na temelju dogovarjanja in aktivnega miroljubnega sožitja držav z istim ali različnim družbenim sistemom, na temelju pravice vseh držav in narodov, da si izberejo lastno razvojno pot, kot tudi na temelju pravice narodov do samoopredelitve. Zato so Združeni narodi organizacija preteklosti, sedanjosti, toda še bolj prihodnosti«.

Drago Košmrlj

Pomnik partizanski saniteti

Po vsej naši ožji in širši domovini so številni pomniki, ki sedanje generacije in prihodnja pokolenja opozarjajo na uspešne boje, poraze, pokole in streljanja med narodno-osvobodilno vojno in revolucijo. Brez pomnika pa so bili do zdaj vsi tisti številni požrtvovalni ljudje, ki so delali v partizanski saniteti. Kdo bi lahko naštel številne zdravnike, v Sloveniji jih je bilo več kot 160 in jih je petdeset padlo, študente medicine, pri nas jih je bilo med 220 in 230 ter jih je

padlo tudi petdeset, bolničarke in bolničarje, številne spremljevalce in tiste, ki so pomagali pri transportih ranjenecov.

Nekdanji partizanski zdravniki so si vrsto let prizadevali, da bi se naša družba na nek način oddolžila vsem tem ljudem. Končno jim je to uspelo. V nedeljo, 23. septembra, bodo namreč na Ravbar komandi odkrili spomenik, s katerim bodo obeležili štirideseto obletnico prenosa ranjencev, težkih bolnikov in invalidov iz

partizanskih bolnišnic na Primorskem in Gorenjskem na Notranjsko, od koder so jih z letališča v Nadlesku prepeljali z letali v Italijo. Že sam ta pohod, ki je bil dolg 180 kilometrov, je posebnost, ki bi ji v zgodovini težko našli par. Za prenos 95 ranjencev je poskrbela 31. divizija z vsemi svojimi petimi brigadami, v katerih je bilo 3500 borcev. Kljub temu, da se je nemška ofenziva šele dobro končala, je divizija uspešno opravila nalogo in ranjenci, bolniki in invalidi so

odšli v Italijo.

Akcijo za postavitev spominskega obeležja na to akcijo je vodila skupnost borcev 31. divizije. Čeprav bo ta pomnik opozarjal na eno akcijo, je v bistvu spomenik vsem tistim, ki so pomagali ranjencem in ogromno prispevali k dokončni zmagi. Danes si lahko samo predstavljamo, kaj je pomenilo ranjencu spoznanje, da bo kmalu v varni bolnišnici, kjer se bodo zanj potrudili po najboljših močeh. O kakovosti pomoči partizanskih zdravnikov, ki so delali v izredno težkih pogojih, brez številnih aparatov, zdravil in še česa drugega, je zgovoren podatek, da je bila umrljivost približno enaka kot v britanskih in ameriških bolnišnicah, ki so imele na pretek vsega potrebnega.

Čeprav so partizanski zdravniki čakali kar precej let na svoj pomnik, pa so bili na drugih področjih dela zelo aktivni. Tako so do zdaj izdali že tri knjige, ki obravnavajo predvsem zdravstvo pri nas. Pri tem ne gre za spominsko gradivo, ampak za dokumentirano gradivo, ki je znanstveno obdelano. V pripravi je že četrta knjiga na to temo. Kot posebnost te knjige omenimo faksimile desetih številk Partizanskega zdravniškega vestnika, ki je edina medicinska strokovna literatura, ki je izhajala v okupirani Evropi. Seveda pa čaka partizanske zdravnike še veliko dela pri natančnem proučevanju delovanja njihove službe med vojno.

Sicer pa se bodo prireditve ob odkritju tega pomnika vrstile več dni. Tako bo na pot odšla pohodna enota, ki bo opravila pot ranjencev. Slavnostna govornica na Ravbar komandi bo Božena Ravnikar, ki bo tudi odkrila spomenik, delo akademskega kiparja Miha Simčiča. Po slovesnosti na

Ravbar komandi se bodo partizanski zdravniki zbrali na seminarju v Postojni, kjer bodo razpravljali o partizanski saniteti in evakuaciji ranjencev v Sloveniji med NOV. Prav gotovo bo to tema, ki je še kako pomembna v naši zasnovi SLO in DS.

Bojan Kuntarič

Sporočilo naročnikom

Te dni prejemaajo, ali pa še bodo prejeli, naši naročniki položnice za doplačilo letne naročnine za naš časopis. Do te podražitve, ki znaša 200 dinarjev, je prišlo zaradi vsakodnevnega dvigovanja cen papirja in grafičnih storitev, na katero naše uredništvo nima nobenega vpliva. Poiskali in izkoristili smo vse notranje rezerve in nekateri naši ukrepi, kot je zmanjšanje obsega časopisa na šestnajst strani, štirinajstodnevno izhajanje med poletjem, so gotovo prizadeli naše bralce. Čeprav želimo v uredništvu ponuditi več zanimivega branja, opisov dogodkov iz časa NOB, ga na žalost zaradi teh problemov ne moremo.

Časopis moramo podražiti kljub temu, da so vsi podpisniki družbenega dogovora izpolnili obveznosti, ki izhajajo iz njega. V skladu s sklepom predsedstva RO ZZB NOV Slovenije smo se odločili povišati naročnino.

Bralce prosimo, da z razumevanjem sprejmejo ta ukrep, in da v najkrajšem času poravnajo svoje obveznosti. Še posebej pa bi prosili tiste, ki še niso poravnali naročnine za celo leto, da to storijo čim prej in nam tako pomagajo ublažiti denarno stisko v kateri smo se tudi mi znašli.

Uredništvo

Višje pokojnine

S 1. oktobrom bodo pokojnine višje za enajst odstotkov. Uskladitev velja od 1. januarja 1984 naprej. To je druga uskladitev pokojnine v letošnjem letu. Prvič so pokojnine povišali 1. julija, in sicer za sedem odstotkov. Statut skupnosti narekuje, da je treba med letom vsaj trikrat popraviti pokojnine. Tretjič naj bi jih povišali 1. decembra, tudi tedaj z veljavnostjo od 1. januarja letos. Odstotek zadnjega letošnjega povišanja pa bo seveda odvisen od tega, za koliko se bodo letos povečali osebni dohodki delavcev. Kakor je videti, bodo višji od lanskih za približno 44 odstotkov, to pa pomeni, da bodo pokojnine v letu 1984 dokončno višje za polovico tega, torej za 22 odstotkov. Z drugimi besedami, ker se bodo z oktobrskim povišanjem vred letos dvignile skupaj že za 18,77 odstotkov, bi se potemtakem do konca leta dvignile še za nadaljnjih 2,7 odstotka. Za sedaj pa je to le približen izračun, saj še ne vemo, koliko višje osebne dohodke v povprečju bodo delavci ob koncu leta prejeli glede na leto prej.

Po oktobrskem povečanju pokojnin za enajst odstotkov bo najnižja pokojnina za polno pokojninsko dobo znašala 13.011 oziroma 71,26 odstotkov povprečnega osebnega dohodka, doseženega v letu 1983.

Dragica Manfreda

Tudi problem ilegalnega priseljevanja v ZDA je postal sestavni del predvolilnega boja Reagan – Mondale

Reforma ali zasilni izhod?

Nihče (še) ne more ameriški javnosti posredovati natančnih podatkov o tem, koliko ilegalnih priseljencev pravzaprav danes živi v Združenih državah Amerike. Zato se tudi približne ocene med seboj močno razlikujejo. Eni na primer pravijo, naj bi ilegalno prestopilo mejo že približno 15 milijonov tujcev, drugi spet, ki so previdnejši pri ocenah, pa menijo, naj bi bilo takšnih približno 4 do 6 milijonov. Natančnejše so seveda uradne statistike o tujcih, ki so jih aretirali pri poskusu ilegalnega prestopa meje. Tako je lani ameriška obmejna policija aretirala 1.251.357 oseb, ki so poskušale skrivaj priti v državo, za letošnje proračunsko leto, ki se bo končalo 30. t. m., pa menijo, da se bo to število povečalo še za približno 10 odstotkov. Ker naj bi vsaj toliko tujih priseljencev, kolikor jih aretirajo policija, uspelo vsako leto preliščiti uslužbenec obmejnih organov in se ilegalno naseliti v Združenih državah Amerike, naj bi torej vzporedno naraščalo tudi število ilegalno priseljenih tujcev.

»Spogledati se moramo s preprosto resnico, da smo izgubili nadzor nad svojimi lastnimi mejami, znano pa je, da noben narod ne more tega preživeti.« S temi besedami, ki jih je celo marsikateri ameriški komentator označil za »pretirano dramatičiranje«, je predsednik Ronald Reagan posegel v letošnje ostre polemike na Capitol Hillu, ko je najprej senat, potem pa še predstavniški dom ameriškega kongresa, razpravljal o osnutku tako imenovanega »Simpson – Mazzolijevga imigracijskega zakona«. Predsednik je objasn timer, da si bo v skladu s svojimi pooblastili prizadeval za sprejetje tega zakona, ki sta mu botrovala republikanski senator Alan Simpson iz Wyominga in kongresnik iz vrst demokratov Romano Mazzoli, ki so ga izvolili v Kentuckiju. To naj bi – kot se tne dišlja v Washingtonu – obenem pomenilo, da bo ameriški predsednik uporabil tudi veto, če bi se morda stvari zasukale v drugo smer od tiste, ki jo zagovarja večina republikancev. Slednjim je bilo razumljivo lažje izglasovati zaupnico osnutku novega zakona v senatu, kjer ima vladajoča republikanska stranka večino. Toda, kot je bilo pričakovati, je bilo veliko težje dobiti soglasje v predstavniškem domu, kjer je večina sedežev rezervirana za demokrate. Teden dni so se namreč na začetku tega poletja lomila kopja med zagovorniki in nasprotniki zakona, ki naj bi bil »izhodišče za izvajanje korenitih reform in nadzora nad ilegalnim priseljevanjem

njem v Združene države Amerike«. Že tesen izid glasovanja v predstavniškem domu (216 glasov za in 211 proti, pa pove, da je prišlo na Capitol Hillu do ostre delitve mnenj in stališč. Tako politični opazovalci že napovedujejo, da bo šele potem, ko bo znan zmagovalac novembrskih predsedniških volitev, lažje prerokovati, kakšna usoda čaka »Simpson – Mazzolijevga imigracijskega zakona«, še posebej zato, ker je predsedniški kandidat demokrat Walter Mondale odločno izjavil, »da ne bo podpisal zakona, če bo izvoljen za predsednika«.

Takšne ocene komentatorjev pa bi bile seveda zelo površne, če bi temeljile samo na predvolilnih izjavah obeh predsedniških kandidatov in na podatkih o tem, kako so se glede predloga novega zakona opredeljevali senatorji in člani predstavniškega doma. Za bolj celovito oceno je treba namreč po eni strani upoštevati znano ugotovitev, da je večina – tako ilegalnih, kot tudi legalnih – priseljencev s špansko govorečega območja, in da je to skupnost, ki tradicionalno voli predstavnike ameriške demokratske stranke. Po drugi strani pa ne smemo prezreti dejstva, da se zakonski osnutek senata in tisti, ki so ga sprejeli v predstavniškem domu, medsebojno vsebinsko precej razlikujeta. Tako na primer osnutek, ki so ga izglasovali v senatu, predvideva, naj bi lahko ameriško državljanstvo vsi ilegalni priseljenci, ki bi lahko dokazali, da so prišli v državo pred letom 1977, vsi drugi, ki so ile-

galno prestopili mejo v obdobju med leti 1977 in 1980, pa naj bi dobili pravico začasnega bivanja v Združenih državah Amerike.

V predstavniškem domu so bili bolj elastični: državljanstvo naj bi dobili vsi, ki so prišli do leta 1982, ostali pa naj bi ga dobili že po dveh letih bivanja, če imajo dokazila, da se učijo angleščino in ameriško zgodovino. Oba osnutka zakona sicer najprej zahtevata od delodajalcev, da morajo preveriti ali ima tujec, ki se poteguje za delo, veljaven ameriški potni list, izkaznico socialnega zavarovanja in osebno izkaznico. Toda tu je podobnosti konec, saj druga osnutek zakona, sprejeta v senatu, predvideva ostre, tudi zoperne kazni za delodajalce, ki teh dokumentov od tujcev ne bi zahtevali, medtem ko osnutek predstavniškega doma predvideva za prvega zaposlenega tujca brez ustreznih dokumentov samo opomin delodajalcu, za naslednje pa govori zgolj o denarnih kaznih in zapora niti ne omenja. Dalje se osnutek razlikujeta tudi po tem, da so člani predstavniškega doma zagovarjali program, ki bi pravzaprav legaliziral že zdaj »na črno« uveljavljeno prakso, da farmarji in lastniki plantaž začasno zaposlijo na sto tisoče sezonskih obiralcev sadja in poljskih pridelkov iz Mehike in srednjeameriških držav, medtem ko senatni osnutek ponuja podobno, vendar močno okleščeno program za tako imenovane »delavce – goste«. Zaradi vseh omenjenih najpomembnejših razlik med obe-

ma zakonskima osnutkoma ter ne nazadnje tudi zato, ker so v predstavniškem domu (upravičeno) načrtovali tudi občutno povečanje stroškov novega administriranja v zveznih državah, je v senatni verziji »Simpson – Mazzolijeva« imigracijskega zakona zapisano, naj bi za uresničevanje tega zakona porabili v naslednjih petih letih okoli 5 milijard dolarjev, v predstavniškem domu pa so menili, da bo za to potrebno vsaj 11 milijard dolarjev.

Usklajevanje obeh inaič predlaganega zakona bo to-

Število aretiranih pri poskusu ilegalnega prestopa meje narašča – toda morda bo ta skupnica »bracerov« že čez nekaj dni poskusila znova...

rej tudi v naslednjih mesecih trd oreh za ameriške demokrate in republikance, ki se pospešeno pripravljajo na novembrski volilni obračun. Tako bo verjetno zopet slišati glasove tistih, ki zagovarjajo čimprejšnjo sprejetje nove zakonodaje in ki »dokazujejo«, naj bi sicer »nadaljevanje komunistične subverzije« povzročilo nov val priseljevanja iz Salvadorja in dru-

gih srednjeameriških držav. Pri tem seveda namenoma pozablja na opozorila vedno večjega števila uglednih latinskoameriških državljanov in družboslovcev, ki pravijo, da korenin globoke socialne, politične in gospodarske krize, ki pretresa večino držav v tem delu sveta, ni mogoče iskati v nekakšnem »izvozu revolucije«, marveč segajo te v obstoječo razredno strukturo tamkajšnjih družbenih sistemov, v katerih se rojevajo revščina milijonov, izobilje izkoriščevalske elite ter tudi upor proti takšnim razmeram. Potem se bodo gotovo spet oglasili tudi sindikalni voditelji in politiki, ki menijo, da tuji priseljenci zasedajo delovna mesta Američanom in da znižujejo življenjski standard ameriških delavcev, ker so pač pripravljeni poprijeti za delo, pa čeprav do-

»ustvarjajo« nova delovna mesta, ker se v socialnih ustanovah, v uradih in na sodiščih povečujejo potrebe po strokovnih kadrih, ter da se od njihovega zaslužka steka v državni proračun več denarja kot ga država porabi za pomoč socialno ogroženim kategorijam brezposelnih ilegalnih priseljencev. V tem kotlu razgretih strasti pa bodo verjetno še enkrat povzdignili glas tudi nekateri predstavniki špansko govorečih Američanov, ki bodo kongres spet obtoževali, da »uzakonjuje rasizem« in da gre za vprašanje enakopravnosti pripadnikov različnih narodov, ki so se priselili. Piko na »i« pa bodo postavili tisti, ki že ves čas poudarjajo, da bo nova zakonodaja samo še spodbudila priseljevanje v Združene države Amerike, češ: »Zdaj je več možnosti za pridobitev ameriškega državljanstva.«

Skratka, ni malo takšnih, ki na rob vsem tem razpravam in razvnananju strasti menijo, da dolgoročno tudi predlagana nova zakonodaja ne more rešiti problema ilegalnega priseljevanja tujcev, še posebej pa naj bi to veljalo za »ilegalce« iz neposredne in nekoliko širše sosesčine Američanov. Ob tem zastavljajo tudi vprašanje, ali ne bi bila občutno večja gospodarska pomoč srednjeameriškim državam, veliko bolj sprejemljiva in uspešna metoda za zajezitev plime tujcev, ki preplavljajo ameriške meje? Toda sedanja ameriška vlada očitno ne razmišlja tako. Obremenjena z ideološkimi razsežnostmi zaostrovanja odnosov med blokoma in »super silama«, vidi v socialnem vrenju v Srednji Ameriki samo domnevno »zaroto komunizma« in vztraja pri vojaški pomoči ter oboroževanju tamkajšnjih večinoma desničarskih režimov, ki si prizadevajo ohraniti družbeni »status quo«. Tako Združene države Amerike same pomagajo ustvarjati razmere, ki silijo milijone ljudi, da zapuščajo svoje domove, ko skušajo ubežati pred nasiljem, revščino in družbenimi krivicami. Amerika pa je zanje »obljubljena dežela«, kjer upajo, da bodo lahko zaslužili večjo skorjico – če že ne – hlebec kruha.

Dušan Berne

V Sajgonu (Hošiminhu) znova raste drevje

Skoraj 10 let je že minilo, odkar v Sajgonu ni več Američanov, vendar še premalo, da bi čas zacelil nekatere rane in ublažil spomine. Tistemu, ki odhaja za vselej iz domovine, odtrgajo cariniki na sajgonskem letališču celo pete s čevljev in poberejo družinske fotografije iz albuma. V tujini živim čim Vietnamcem, ki želijo znova obiskati svojo domovino, se po 18-urnem poletu iz Pariza tudi ne godi dosti bolje. Ob prihodu na letališče Tan Son Nut, v »ameriških časih« je veljalo za tretje najbolj prometno letališče na svetu, je treba najprej izpolniti formulaje v treh izvodih, nato pa čakati. Pred carinikom je treba prešteti denar, tuje časopise, ki jih ima potnik s seboj, pa je treba kot »subverzivno literaturo« shraniti na letlišču. Ob odhodu iz države jih dobi lastnik nazaj.

V hotelu bo strežnik počakal, dokler ne bo dobil zavojčka ameriških cigaret, denar pa je vredno zamenjati za prvim vogalom, štirikrat bolje, kakor pa je uradni tečaj. Ne navadno veliko je zasebnih kavarn, ki so zelo lepo opremljene. Črna borza v kitajski četrti mesta Cholina ponuja stvari, kot v najboljših zahodnih delikatesah. Ostalo je le še malo tistega puritanskega sistema, ki so ga poskušali uvesti po osvoboditvi leta 1975. To nikakor ne pomeni, da je oblast pozabila na zastavljene cilje. Samo metoda je drugačna, liberalnejša in dolgoročna. Še posebej imajo na piki Kitajce, nekdanje oficirje južnovietnamske vojske in kapitaliste.

»Hošiminhu, tako se Sajgon imenuje od leta 1975., ne sme nikoli več biti Sodoma in Gomora kapitalistov in ostankov nekdanjega vladajočega razreda, temveč cvetoče me-

sto delovnih ljudi«, je izjavil partijski voditelj Le Duan. Zunanji minister Nguyen Ko Tač pa je dejal, da bodo »raztrgali kitajsko trgovinsko mrežo na jugu države«. Kaže, da sta obe napovedi bolj dolgoročni kakor pa neposredni cilj oblasti. Za zdaj se ne morejo odreči storitvam Kitajcev. Samo ti ljudje imajo poslovne in bančne zveze v Singapurju in Hongkongu, brez katerih ne bi bilo mogoče oživiti vietnamskega gospodarstva. Kitajci so motor, brez katerega Sajgon ne bi mogel nikoli postati »vodilni gospodarski center«, kakor je dejal Le Duan. Kitajci imajo svoje prste vmes še marsikje drugje, v kupčijah, ki niso vedno najbolj čiste in legalne. Vsako noč se sestane skupina Kitajcev iz četrti Cholon in posluša »Glas Amerike« – v Hošiminhu je postaja zelo jasno slišati –, zapisuje vremensko napoved (od nje je odvisno trenutno število »ljudi v čolnih« – beguncev) ter na tej osnovi določi ceno zlata in ameriškega dolarja za naslednji dan. Kakor svojčas tudi zdaj prevladujejo v poslovnem življenju Kitajci, od katerih jih je v letih 1978/79 po nekaterih izračunih zbežalo na čolnih iz države okoli 150.000. Prevladujejo v trgovini in gostinstvu, v izvozu in v uvozu! Vendar, le redko kateri verjame, da bo tako še dolgo.

Sajgon je postal lepši, številne stavbe iz francoskih kolonialnih časov so dobile nov omet, ob ulicah znova rasejo drevesa, kajti zaradi zmanjševanja avtomobilskega prometa je zrak čistejši. Veliko več je zdaj koles. Ljudje so bolje oblečeni in tudi bolje hranjeni, vsekakor pa veliko bolje kakor njihovi rojaki na severu. Tako je bilo tudi včasih.

Značilnost sedanje sajgonske družbe je prestrukturiranje. Nekdanji bogatini so se morali potuhniti, mnogi med njimi so zbežali s čolni, drugi pa poskušajo priti iz države s pomočjo programa ZN. Kdor je ostal in obdržal zaposlitev, mora računati, da se mu bo »prilepil« revni sorodnik s severa. Kaže, da je veliki val pobegov in izseljevanja mimo. Veliko slišijo o brezposelnosti v državah, kamo jih vleče, še bolj zgovorna pa so obvestila, ki prihajajo do njih – da namreč niso več zaželeni v »obljubljeni deželi«.

V restavraciji »Cola«, katere kitajski lastnik mora plačati 500 dolarjev davka na mesec, se srečujejo zahodni diplomati, ki so službeno dopotovali iz Hanoja. Pripovedujejo, da je za tujce zelo težko tudi v drugih dveh državah nekdanje Indokine, v Laosu in Kampučiji, v Phnom Penhu in Vientianu. Kdor želi na razgovor s predstavnikom vlade, se mora s posredovanjem prevajalca dogovoriti o terminu, nato pa potrpežljivo čakati – morda ves teden – in se držati natančno dogovorjene teme. V laoskem glavnem mestu je dovoljeno tujcem krožiti le po coni s premerom 8 kilometrov. Tujci so natančno klasificirani: bratski so tisti, ki prihajajo iz socialističnih držav, prijateljski državi sta na primer Švedska in Nizozemska, med »ostale« sodi na primer ZR Nemčija, med »sovražne države« pa sodijo ZDA in Kitajska.

V Phnom Penhu ima hotelski račun štiri podpise: računovodja, knjigovodja, direktor in gost. Če dogovor drži, zve tujec šele v zadnjem trenutku. Ni tako redko, da mora minister prekiniti razgovor, ker je dopotoval nekdo iz Madžarske in Kube, in ga je treba takoj sprejeti. Zanje prevzemajo skrb funkcionarji. V bolnišnicah imajo posebno »salle de cadre«, kjer je edino le vide-ti v belo preoblečene postelje. Povsod po Indokini človeka ob petih zjutraj zbudi-jo zvočniki, ki ponavljajo propagandna gesla

in ne utihnejo do devetih zvečer, ko tudi izključijo elektriko. Sprehod po vasi, ta čas, ko se je prevajalec prhal, je spravl človeka v hude težave. Tujcev ne sme pustiti samih, preprečiti mora, da tujci ne bi govorili z »neavtoriziranimi« ljudmi. Bojazen je še posebno zakoreninjena v Phnom Penhu, kjer še ni pozabljeno obdobje Pol Pota in še prej Američanov in Francozov.

V Hanoju stane telex v London sedemkrat toliko kakor v nasprotni smeri. »Saj ste tudi sedemkrat bogatejši od nas«, je slišati v zagovor. Ker razen peska, vode in opeke ni mogoče v Severnem Vietnamu kupiti nobenega drugega gradbenega materiala, so Avstranci dovažali gradbeni material za svoje veleposlaništvo s čarterskimi letali, Malezijci pa so iz istih razlogov angažirali tri transportna letala svojih oboroženih sil!

Uslužbenci francoskega veleposlaništva delajo po 24 ur na dan, uradne akte prebirajo celo med kosilom. To nima nič opraviti z Mitterrandovo politikdo do Indokine, temveč samo z dolgočasjem, ki ga povzroča izoliranost. Neki predstavnik francoskega veleposlaništva je dejal, da je že pozabil naslov, tako poredkoma gre iz stavbe. Največ »zabave« imajo s prebiranjem partijskega glasila Nan Dan, iz katerega lahko razberejo, katere funkcionarje so odstavili oziroma zamenjali. Ni jim torej zameriti, če želijo potovati na jug, v Sajgon, kjer bratnje še ni povsem prepovedano, kjer so restavracije boljše in kjer je mogoče še kaj kupiti.

Vietnamci niso nedružabni, njihov socializem ni tako siv kakor v nekaterih vzhodnoevropskih državah, pravijo opazovalci. Na vprašanje, kaj mislijo o sovjetski navzočnosti, ravnodušno odgovarjajo, da bodo nekega dne odšli, kakor so odšli tudi Američani...

Odlomek iz pogovora predsednika predsedstva ZZB NOV Jugoslavije Ilije Djukića za Danas

Pokazati na nasprotnike v pravi luči

Pred nedavnim je imel predsednik predsedstva zveznega odbora Zveze združenj borcev Jugoslavije pogovor z novinarjem revije Danas. Govoril je o družbenopolitičnem delu borčevske organizacije, tega dela skupnih organiziranih sil, za reševanje aktualnih nalog sedanjega razvoja naše družbe. Iz tega pogovora povzemamo večji odlomek.

Koliko danes delujemo za to, da se duh revolucije, revolucionarnost, ki je bila značilna za vojne dni in po-vojni čas, ohranja, tudi ko borcev ne bo več?

Res je, da za nas ne more veljati geslo »bolje da nas je malo, pa da smo močnejši«, ker nas je zares vse manj, vendar to ni najbolj bistveno. Pomemben je tisti revolucionarni duh, doslednost idealizma revolucije tistim idejam, ki so nas peljale skozi revolucijo in na katerih je utemeljen naš razvoj. Našo vztrajnost v tem boju najbolj kažejo ta leta razvoja in napredka naše družbe. Bi zmogli več in bolje? Delali smo, kakor smo vedeli in znali. Bili so občasni zastoji in oklevanja, še danes so. Vendar nas to ni zmotilo pri vztrajanju na naši revolucionarni poti, v prepričanju, da delamo vse, da bi revolucija šla naprej, da rešujemo težave, da odgovarjamo na izzive trenutka in časa.

V vseh prelomnih trenutkih je borčevska organizacija strnila svoje vrste in se neusmiljeno bojevala za razkrivanje negativnih pojavov in tokov. Prepričali smo se o tem v boju z liberalizmom, pred nedavnim tudi s protirevolucijo na Kosovu. Za borce je, zdi se, tudi danes dovolj dela?

Razumljivo je, da bi naloga niti obveznost borčevske organizacije, da bi v zapletenem bistvu tokov revolucije dajala odgovore in o vsem odločala. To morajo početi le vse napredne sile v naši družbi skupaj, borci pa so le njihov del. Vendar pa borci, zahvaljujoč izkušnji in pretanjenemu Posluhu, hitreje opažajo nekatere negativne pojave, se hitreje odkrivajo in so glasnejši, ker nočejo in ne morejo dopustiti, da bi se rušilo tisto, za kar so se bojevali.

Na zahteve borcev je v zadnjem času vse več pripomb, češ, kaj vendar hočejo borci. Te pripombe nereditko vsebujejo tudi nevarne aplikacije. Kot da bi nekateri ne razumeli ali pa ne želijo razumeti bistva borčevskega glasu. Umetno ga ločujejo od osnovne linije zveze komunistov in ga nalašč preoblačijo v kritizilstvo... Ali res lahko obtožujemo borce kritizilstva, avantgardizma, partnerstva in podobno?

Bolj ko se bomo vključevali v splošno aktivnost, manj bo nesporazumov in obtožb. Kritika nekaterim zares ne ugaja, zato skušajo borcem prilepiti kritizilstvo, in njihove akcije ter metode razglašajo za zastarele, jim podtikajo nerazumevanje sodobnih tokov. Iz tega bi lahko izluščili, češ da borčevska organizacija ni kos boju s političnimi problemi v družbi. Pri tem pa očitno pozabljajo,

da smo mi predvsem družbenopolitična organizacija, in da smo doslej že večkrat dokazali, kaj zmoremo. To funkcijo naše organizacije bomo še bolj poudarjali.

Za nas ni bistveno in tudi nečemo aplavzov, ker smo bolj kritični kot drugi in bolj konstruktivni kot nekateri, ampak želimo predvsem to, da se pod pritiskom idejnopolitičnega boja in diferenciacije pokažejo nasprotni sile v pravi luči, da bi jih lahko premagovali. Ne zanikam nekaterih posamičnih negativnih primerov in prenapetih odzivov borcev, vendarle menim, da na splošno takšne zgodbe širijo birokrati, oportunisti in malomeščani in seveda vsi tisti, ki jim ustreza takšno stanje, ne pa spremembe. Bistvo je vendarle v tem, da bi se utišale borčevske realne, pa vendar radikalne zahteve. Ko bi dosledno izvajali tisto, kar zahtevajo borci in delavski razred, nekateri res ne bi mogli več mirno spati na svojih ustoličenih položajih. Zato pač naše zahteve skušajo razvrednotiti po stari, izkušeni metodi: nekoga očrniš ali diskvalificiraš tako, da mu preprosto odvzameš pra-

Predsednik predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Ilija Djukić

vico, da bi v imenu nekih višjih ciljev govoril o tistem, ki ga kritizira. Če za koga predstavlja avantgardizem to, da hočemo borci iti naprej v doslednem revolucionarnem duhu, obljubljam, da se ne bomo ustavili, pa četudi bi bile te kritike iz vrst zveze komunistov. Če nekdo nosi zastavo revolucije,

je nizko, nima pravice in mu ne bomo dovolili, da je tako nosi. Nismo šli v revolucijo zato, da bi ostali na polovici poti.

Seveda so tudi pojavi, da borci pogosto nastopajo preveč čustveno in so v nekaterih zahtevah nestrpni. Vendar, ti ljudje iz revolucije so zaskrbljeni za njene tokove. Čisto naravno je, da jih zbadajo negativni pojavi; morda bolj kot druge državljane. Ne morejo se pomirjati, če jim nekdo raznaša hišo... morda pa ne bi bilo slabo, če bi bili tudi drugi v družbi malo bolj »nestrpni«, ko gre za špekulacije, kriminal, barabije...

Kje se porajajo nespornosti?

Res je, da smo v vojni, kot se to pogosto poudarja, »jursali na nebo«. Ne trdim, da moramo tudi danes tako reševati vse probleme. Tudi pri borcih so pojavi, potrebni kritike. Tudi v naših vrstah so slabosti, ki so bile bolj ali manj navzoče v različnih obdobjih naše revolucije, da ne govorim o nepravilnostih. Dodati želim še, da morajo nekateri borci bolj upoštevati nove vrednote in novo kakovost mernodobnih tokov revolucije. Tu merim predvsem na nek podcenjevalni odnos nekaterih borcev, ki s svojimi stališči (jaz pa jaz) in zaslugami želijo razvrednotiti sedanje rezultate mlajših kadrov. Med borci so tudi taki, ki želijo vso odgovornost zvaliti na pleča sedanjih političnih in državnih vodstev, vemo pa, da smo tudi mi, mnogi med nami, tudi sami prispevali k temu položaju v prejšnjih obdobjih, ko smo bili na takšnih ali podobnih položajih. Tega ne rečem zato, da bi otopela ost kritike, ampak zato, ker nam ne bi škodilo več realnosti v oceni položaja.

Borčevska organizacija in borci so, v celoti gledano, za socialistično samoupravno demokracijo, ne pa za kritizilstvo in samovoljno nastopanje, vendar za bolj organizirano demokracijo, ki bo mnogo bolj učinkovita. S svojo kritiko borci želijo ostati na liniji zveze komunistov; ko zahtevajo več doslednosti, več odgovornosti in uspešnosti, to ne pomeni zahteve po »trdi roki« posameznikov, skupine ali naroda. So pa (pogojno rečeno) za »trdo roko« delavskega samoupravljanja z zvezo komunistov na čelu. Borci se tudi ne bodo pomirili in ne bodo dopustili protisamoupravnim silam vseh barv in zastav, da bi spodkopavale samoupravljanje, kjer le morejo in ga sekljajo v debatnih krožkih, kakor se ne bodo primerjali tudi s povampirjenimi silami nacionalizma in z razsipanjem družbenega premoženja...

Danes seja predsedstva RO ZZB NOV Slovenije

Na današnji seji Predsedstva RO ZZB NOV Slovenije bodo obravnavali vprašanje vključevanja Zveze združenj borcev v delegatski sistem, spremembe in dopolnitve zakona o vojaških invalidih, finančno problematiko glasila TV-15 in pravila izdajanja ter urejanja revije Borec.

Pismo republiškem odboru ZZB NOV Slovenije

Ravenski železarji so ogorčeni

V odnosih s sosednjimi državami izhaja Slovenija iz enotno opredeljene zunanje-politične usmeritve Jugoslavije za dobre sosedne odnose in sodelovanje po načelih neodvisnosti, suverenosti, enakopravnosti, ozemeljske celovitosti, nevmešavanja v notranje zadeve in spodbujanja pozitivnega, vzajemno koristnega razvoja teh odnosov. Pri tem dosledno upoštevamo, da so sosedni SFRJ tudi sosedni vseh republik in pokrajin in da je razvoj vsestranskih odnosov naš skupni interes in odgovornost. Tako zasnovana jugoslovanska politika dobrososedskih odnosov je dala v zadnjih letih koristne rezultate. Ob tem pa so ostali nekateri problemi, ki so že dolga leta značilni za odnose s sosedni in so še vedno nerešeni. Slovenska narodna skupnost v Avstriji še vedno ne uživa pravic, ki so ji zagotovljene v 7. členu avstrijske državne pogodbe o postavitvi neodvisne in demokratične Avstrije. V zadnjem času zbujajo zaskrbljenost poskusi koroških nacionalističnih sil, da odpravijo sedanjo ureditev dvojezičnega šolstva. Koroški Heimatsdienst je izsilil referendum o ločitvi nemško govorečih in slovensko govorečih otrok v šoli. Hrupno, silovito in prostaško se je pognal v propagando za svoje cilje, ki pomenijo rušenje obstoječih norm, cilje, ki so del asimilacijske strategije in sramota za sodobno Evropo. Referendum je v svojem bistvu protiušten, ker koroški deželni zbor ni pristojen za sklepanje o sprejemu podobnih zakonov:

pristojen je zvezni parlament, to je Avstrija, ki je podpisala Državno pogodbo in jo je tudi dolžna spoštovati kot mednarodno obveznost. Sedmi člen avstrijske državne pogodbe razumemo kot načelno obveznost republike Avstrije, ki ga skladu z mednarodnim pravom in mednarodnimi pogledi na urejanje demokratičnih odnosov med narodi dokončno reši probleme obstoja in zagotavi popolno enakopravnost.

Delavci, zbrani na tem protestnem zborovanju, zaupamo v demokratične institucije sosednje dežele, na ogromno demokratično večino, da ne bodo nasledili rezultatov referendumov, ki ga podpira manjšina volilnih upravičencev na avstrijskem Koroškem, kajti zavedamo se, da je na Koroškem in v Avstriji zadosti široka fronta demokratične solidarnosti in podpore našim rojakom. To je dokaz, da se je s politično voljo in demokratično zavestjo mogoče upreti silam mrčne polpreteklosti, ki jim enakopravnost in sožitje med narodi nista po volji.

Udeleženci tega protestnega zborovanja odločno podpiramo pravične zahteve pripadnikov našega naroda v sosednji Avstriji, ker je skrb za dele naših narodov, ki žive onkraj meje, tudi naša ustavna obveznost.

Delavci, zbrani na protestnem zborovanju v Železarni Ravne. Ravne na Koroškem, 7. september 1984

Šestega oktobra bodo v Velikem Korinju odkrili spomenik 33 padlim borcem – italijanskim partizanom

Plod dobrega sodelovanja

V Velikem Korinju v Suhi krajini bodo 6. oktobra odkrili spomenik 33 padlim italijanskim partizanom. Padli so v bojih z nemškimi in domobranskimi enotami v dneh med 17. in 21. oktobrom 1944. leta, ko so se bojevali v bataljonu »Roma«, ki je bil tedaj v sestavi Levstikovih brigade. Sicer je bil ta bataljon iz sestave garibaldinske tržaške brigade in je bil jeseni 1944. leta dodeljen Levstikovim brigadi kot njen četrti bataljon. Kasneje je bil premeščen na območje Bele krajine, kjer je postal jedro

novi ustanovljene brigade »Bratje Fontanot«.

Neposredni pogovori o postavitvi spomenika tem padlim borcem so potekali med nekdanjimi fontanotovci ter pokrajinskimi odborom VZPI-ANPI za Goriško, (od koder je bila večina omenjenih borcev) in občinskimi odborom ZZB NOV Grosuplje. V dogovarjanje so se vključili tudi predstavniki domicila skupnosti borcev italijanskih enot v NOV in POS, levstikovci in predstavniki 18. divizije.

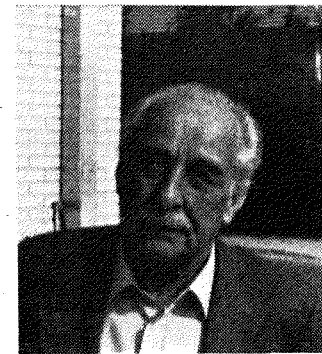
Sredstva za postavitev tega spomenika je prispevala VZPI ANPI, simbolično pa tudi oba domicila skupnosti borcev Levstikovih in 18. divizije, medtem ko bo stroške postavitve spomenika in ureditve okolja plačala grosupeljska občina.

Proslava ob odkritju spomenika 33. padlim italijanskim borcem bo torej v Velikem Korinju v Suhi krajini 6. oktobra (ob 11. uri) in bo del letošnjih jubilejev ob štiridesetletnici ustanovitve brigade »Fontanot«.

Pogovor z Lojzetom Slemnikom, predsednikom medobčinskega odbora ZZB NOV Koroške

Borci bomo nastopali kot koroška regija

Medobčinski odbor ZZB NOV Koroške je koordinacijski organ, ki povezuje dejavnost občinskih odborov ZZB NOV v Radljah ob Dravi, v Dravogradu, in Ravnah na Koroškem in v Slovenj Gradcu. Zaradi demokratič-

nosti in enakopravnosti je njegov predsednik za določeno dobo vsakih drugi od štirih predsednikov omenjenih občinskih odborov. Trenutno je predsednik medobčinskega odbora predsednik občinskega odbora ZZB NOV Slovenj Gradec Lojze Slemnik.

Na zadnji seji so največ govorili in se ogorčeno spraševali, zakaj je treba spreminjati zakon o vojaških invalidih in borcih. Ugotavljali so, da bi s tem spreminjanjem začeli zoževati doslej prizna-

ne pravice borcem. Zavzeli so se za to, da ostanejo v veljavi doslej veljavne pravice. Še toliko bolj so bili ogorčeni nad predlogom, po katerem naj bi invalidnino vstevali v osebni dohodek. Na dlani je, da bi bili ob morebitni uveljavitvi takšne določbe prizadeti prav invalidi z nizkimi prejemki. Potem namreč ne bi bili deležni invalidskega dodatka, ker bi zaradi tega presegli cenzus, ki pa je že tako zelo visok, upoštevajoč sedanje zelo visoke življenjske stroške. Prav tako ostaja odprto vprašanje, kako ustrezno upoštevati oziroma vrednotiti katastrski dohodek.

Da bi dosegli uspešnejše in enotno nastopanje ob predstavljanju stališč o zakonskih predpisih za vojaške invalide in borce ter o drugih vprašanjih, bodo poslej nastopali kot koroška regija in ne več vsak občinski odbor ZZB NOV posebej.

Da bi poenotili merila in uskladili višine priznava-lin, bodo v kratkem (med štirimi imenovanimi občinami) podpisali sporazum; doslej je vsaka po svoje izplačevala priznavalnine, pa tudi merila za upravičenost do priznavalnine so bila različna. Občini Dravograd in Radlje ob Dravi sta »dotirani« s sredstvi republike, medtem ko sta slovenjegra-

ška in ravenska občina odvisni od svojih razpoložljivih sredstev, zato bo potrebno usklajevanje v okviru možnosti.

Ker je stabilizacija prizadela tudi borce glede klimatskega in topliškega zdravljenja, bodo predlagali občinskemu zdravstvenim skupnostim, da bi imeli upravičenci (borci) zdravstvene storitve v zdraviliščih brezplačne, medtem ko bi si hotelske storitve plačali sami. Če bo ta predlog sprejet, bo mogoče poslati precej več borcev na zdravljenje kot doslej.

Od 1400 borcev, kolikor jih je na območju občine Slovenj Gradec, so jih doslej lahko pošiljali (po takoi-menovanem številčnem razredu in medicinskih indikacijah) v zdravilišča le po 63 za štirinajst dni. Kdaj bodo na vrsti še drugi, najbrž ni težko izračunati. In nič boljše ni v drugih treh koroških občinah.

V zadnjem času imajo, so ugotavljali, težave tudi pri podeljevanju vsehnih plaket ZZB NOV Jugoslavije. Po prejšnjih kriterijih so vsako leto lahko (in so) te plakete prejeli po trije zaslužni borci, zdaj pa jo lahko prejme (po kriteriju – ena plaketa na 2500 borcev) le po eden. Tukajšnji borci mislijo, da to ni prav.

Drago Miklavc

Obrambno usposabljanje izvenšolske mladine

Veliko novega znanja

V Jugoslaviji se trudimo, da bi delovne ljudi in občane vključili v sistem SLO in DS. Eden od naporov pri tem je tudi obrambno in samozaščitno usposabljanje mladine, ki ne obiskuje šol srednjega usmerjenega izobraževanja. Te dni poteka po nekaterih občinah takšno usposabljanje. Obiskali smo nekdanjo graščino Lanšprež, kjer so se usposabljali mladi iz občine Trebnje.

Letos se jih je zbralo štiriin-sedemdeset, in sicer 31 deklet in 43 fantov. Večina, to je 55, jih je že zaposlenih, 19 pa jih je doma na kmetijah. Vendar se jih tudi od teh devetnajstih želi petnajst zaposliti. Osnovno šo-

usposabljanju so mladince seznanili z orožjem in ga predstavili tako, da so mladi izgubili strah. Naučili so se tudi, kako se morajo gibati po bojišču, kaj so ABK obramba, prva pomoč, eksploziv in mine, kaj je ma-

Rezervna poročnika Ignac Hribar in Franc Cugel po zemljevidu pripravljata akcijo in si hkrati ogledujeta področje, kjer bodo mladi delali. Pri delu jima je pomagala tudi razvodnica Mojca Femec

lo je končalo sedeminštirideset mladih, dva sta nepismena, drugi pa so končali najmanj pet razredov.

Usposabljanje v treh delih

Poveljnik tabora, sicer rezervni poročnik Ignac Hribar, je povedal, da so se tudi letos odločili za osemnajstdnevno usposabljanje. Sestavljajo ga trije deli, in sicer vojaško-strokovno, idejno-politično usposabljanje in svobodne dejavnosti. Pri vojaško-strokovnem

skiranje in drugo. Pri idejno-političnem delu so se trudili, da bi mladi dobili pravilno sliko o vojaškopoličnem položaju v svetu in doma ter se seznanili z zasnovo SLO in DS. Pomemben del so namenili tudi varnostni oceni in gospodarskemu položaju v občini. Pri svobodnih dejavnostih pa so obravnavali teme, ki jim bodo koristile v vsakdanjem življenju. Tako so se seznanjali z vinogradništvom, živinorejo, sadjarstvom, gospodinjstvom, kmetijsko mehanizacijo, prometno vzgojo, higieno in drugim.

Ali lahko upamo na boljše čase?

Rezultati letošnjega vpisa slovenskih fantov na vojaške srednje šole in akademije so znani. Znova moramo poudariti, da so slabi. Toda zavedati se moramo, da so bili ti rezultati doseženi ob precejšnjem trudu številnih ljudi, ki se ukvarjajo s to problematiko. Lahko se vprašamo, kaj bi bilo, če pred petimi leti ne bi ustanovili koordinacijskega odbora pri predsedstvu RK SZDL in koordinacijskih komisij pri občinskih konferencah SZDL. Prav gotovo bi bili letos iz naše republike predvsem na vojaških akademijah vpisani dva ali trije študentje, ali pa celo nobeden.

To je samo ena od ugotovitev članov Koordinacijskega odbora za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice pri RK SZDL, ki so na četrtkovi seji obravnavali rezultate dela pri tem pomembnem delu kadrovske politike.

Odbor je sprejel načrt dela za šolsko leto 1984/85, v katerem je najbolj poudarjena informativno-propagandna dejavnost. Pomembno nalogo pri tem bodo imela sredstva javnega obveščanja. Tako bo Tiskovni svet pri SZDL eno prihodnjih sej namenil tej problematiki, ki so jo zdaj reševali po koščkih na raznih sejah. Časopisi in revije naj bi bralcem dali predvsem kakovostne prispevke iz življenja starešin. Večjo pozornost naj bi namenili tudi glasilom organizacij združenega dela, ki so namenjena delavcem, to je staršem. Televizija se bo v te akcije vključila z nekajkratnim predvajanjem novega filma »Oficir kopenske vojske«, vsak mesec bo tej problematiki namenjeno eno Zrno do zrna, redno pa naj bi prikazovali tudi prispevke iz enot JLA. Tudi radio bo ob rednih oddajah pripravil nekaj posebnih o usmerjanju mladih v obrambne in vojaške poklice.

Letos bodo pripravili tudi posebne informativne dneve na Splošni srednji vojaški šoli Franc Rozman Stane v Ljubljani, ki bodo druge dni kot na drugih srednjih šolah. Poiskati bo treba tudi ustrežnejše poti, da bi se učitelji predmeta obramba in zaščita bolj dejavno vključili v kadrovanje mladih.

Člani Koordinacijskega odbora so opozorili, da bi morali mlade, ki so pred izbiro poklica, pravočasno obveščati o posameznih prispevkih na to temo na televiziji, radiu in v časopisih. To nalogo naj bi prevzeli učitelji, ki naj bi se po oddaji pogovorili z učenci o posameznem članku ali oddaji. Menili so tudi, da so nevarna oportunistična mnenja nekaterih, češ gospodarski položaj je takšen, da bodo mladi prisiljeni oditi na šolanje v vojaške šole.

Koordinacijski odbor je tudi sklenil, da bo za člane ZZB NOV in ZRVS pripravil posebna navodila, kako morajo delovati na šolah, v posameznih razredih, da bi tako še bolj prispevali k uspehu akcije v tem šolskem letu.

Bojan Kuntarič

Ni manjkalo obiskov

Med usposabljanjem so mlade vsak dan obiskovali predstavniki različnih organizacij in organov iz občine in tudi iz

Nevenka Drčar

republike. Najpogostejši obiskovalci so bili nekdanji borci, člani krajevnega odbora ZB NOV Mokronog so prišli kar trikrat. Mladim so pripovedovali spomine na NOV. Vedno so poudarili, da bi bilo veliko manj žrtev med partizani, če bi

Vinko Pucl

ti opravili takšno usposabljanje. Vsakič so pripravili tudi družabni večer, saj so borci pripeljali harmonikarja. Obiskali so jih tudi predstavniki občinske konference ZRVS, ki so jim pripovedovali o trenutnem mednarodnem položaju. Vedno jih je razveselil obisk iz

občinske konference ZSMS. Kljub obsežnemu programu dela so tudi sami obiskali vojašnico Milana Majcna v Novem mestu. Dan so preživeli kot tamkajšnji vojaki. Začeli so z jutranjo telovadbo, nadaljevali z dopoldanskim poukom in končali z vojaškim kosilom. Ogledali so si tudi spominsko sobo enote. Bili pa so tudi v krajevni skupnosti Trebelno. Urejali so lokalno cesto in obiskali kraj, kjer je bila ustanovljena Gubčeva brigada. Vendar to ni bil edini stik s to slavno enoto naše partizanske vojske. Njihov odred nosi namreč ime po Matiji Gubcu in ima zastavo, ki jim jo je podarila Skupnost borcev Gubčeve brigade.

Strah, prijateljstvo in žalost

Med enaintridesetimi dekleti na usposabljanju je bila tudi Nevenka Dračar, ki je takole opisala svoje občutke: »Ko sem izvedela, da grem na obrambno usposabljanje, me je bilo malo strah. Spraševala sem se, kako se bom živela v kolektiv in kako me bo ta sprejel. Najbolj me je bilo strah ob misli, da bom morala streljati in se sploh naučiti ravnati z orožjem. Zdaj sem zelo vesela. Med seboj se dobro razumemo in prav žalostno bo, ko bomo odhajali domov.

Vinko Pucl pravi, da je odšel na Lanšprež težko. Doma imajo na polju veliko dela, saj je treba pospraviti krompir. Zdaj se s tem ukvarjata samo starša. Misel na nepospravljeni krompir ga je spremljala in preganjala skozi vse usposabljanje. Pravi, da bi ob kakšnem bolj ugodnem času še prišel na takšno obrambno usposabljanje. Vesel pa je, ker je spoznal toliko novih prijateljev in ker se je naučil, kako mora ravnati z eksplozivom in minami.

Marjan Strmole je pristavil:

»V teh dneh smo se veliko naučili, vendar mislim, da je usposabljanje prekratko. Imeti bi morali več vaj in manj raznih predavanj, saj je mladim težko sedeti pri miru. Disciplinarnost ni bila stroga, tudi s starešinami smo se dobro razumeli. Zelo dobra pa je bila hrana. Bilo je veliko, zato je le malo kdo šel po dodatek.«

Usposabljanje je uspelo

Ob koncu obiska na Lanšprežu je poveljnik tabora Ig-

nac Hribar tako ocenil delo in življenje na terenu: »Letos so bili mladi veliko bolj disciplinirani kot prejšnja leta. Tako ni bilo nobene kršitve discipli-

Marjan Strmole

ne. Mladinke in mladinci so naredili vse, kot jim je bilo naročeno. Res pa je, da so veliko raje delali zunaj, kot pa poslušali predavanja, čeprav je bilo terensko delo težje. Tudi letos ugotavljamo, da načrt dela v svobodnih dejavnostih ni naj-

Oddelek, v katerem so bili Milan Smrke, Jože Fišter, Jože Kovačič, Marko Medved, Silvo Oven, Anton Pizmoht, Milan Dim in Alojz Kozar, se vrača s poligona, kjer so vadili gibanje po bojišču

boljši. Teh dejavnosti je preveč, zato smo morali nekatere stvari zanemariti. V prihodnje bi morali imeti mladi več prostega časa, ki bi ga lahko uporabili za zelo pomembne stvari. Tako bi lahko vadili pevski zbor, recitatorska skupina, dramski krožek, lepše bi lahko oblikovali stenčass, boljše napisali prispevke za bilten.

Pokazalo se je tudi, da bi morali za mladince in mladinke, ki prihajajo na takšno usposabljanje, pripraviti primerno

literaturo za delo. Zdaj delajo po knjigi Obramba in zaščita za šole srednjega usmerjenega izobraževanja, ki pa je za večino od njih pretežka. Prav tako nisem zadovoljen z rezultati na streljanju. Skupno število krogov je sicer večje kot prejšnja leta, vendar imamo letos tudi več strelcev, ki še po ponavljalnem streljanju nimajo zadetkov. Letos smo spremenili način priprave za streljanje s polavtomatsko puško. Prej smo začeli uvajanje z zračno, nadaljevali z malokalibrsko in nato s PAP. Letos pa smo malokalibrsko puško preskočili in to se pozna.

Kako v prihodnje?

V Trebnjem so že končali usposabljanje mladih, ki ne nadaljujejo šolanja v srednjem usmerjenem izobraževanju. Mladi so si pridobili kopico novega znanja, vprašanje pa je, ali ga bodo lahko tudi koristno uporabili. Kot so nam zagotovili v občinskem sekretariatu za ljudsko obrambo, ga bodo. Na sejo Sveta za SLO in DS, ki je bila na Lanšprežu, so povabili tudi predsednike komitejev za SLO in DS iz krajevnih

skupnosti. Prepričali so se, da lahko mlade vključijo v katerekoli obrambno strukturo v KS. Prav tako so napravili seznam prostovoljcev za enote TO. Na začetku je bilo enajst kandidatov, ob koncu pa že trindvajset. Tudi pet deklet je na seznamu za prostovoljno usposabljanje v enotah JLA. Po tem sodeč bo znanje mladih koristno uporabljeno tam, kjer mora biti, v okolju, v katerem živijo.

Bojan Kuntarič

Tehnični zbor je uspel

Prvega septembra je mestna konferenca ZRVS Maribor pripravila v vojašnici Franc Rozman Stane tehnični zbor, ki se ga je udeležilo veliko rezervnih starešin iz mariborskih občin. Tehnični zbor so organizirali po dogovoru, ki ga je mestna konferenca ZRVS Maribor sklenila s poveljstvom mariborske garnizije. To poveljstvo kaže izredno razumevanje za potrebe organizacij ZRVS in daje vedno na voljo strelišče, orožje in oficirski kader za urjenje članov ZRVS. Na začetku dobro organizirane prireditve je predsednik mestne konference ZRVS Maribor generalmajor Jože Berce pozdravil vse udeležence tehničnega zbora in se zahvalil poveljstvu mariborske garnizije za pripravo in organizacijo te prireditve.

V vojašnici Franc Rozman so za to priložnost pripravili sodobno orožje in opremo. Pri vsaki delovni točki so oficirji in vojaki pojasnili razne taktične podatke, na-

čin delovanja in odgovarjali na vprašanja udeležencev tehničnega zbora. Na zboru so prikazali tudi pehotno orožje, ki ga posamezni rezervni starešine še niso imeli v rokah. Za takšno orožje so se najbolj zanimali. Na zboru so prikazali tudi topove, mi-

nomete, tanke in drugo orožje za protiklopni boj. Udeleženci tehničnega zbora so se ustavljali tudi pri sodobni opremi za ugotavljanje bojnih strupov na terenu. Starešine so se lahko seznanili tudi z različnimi drugimi vrstami orožja, s katerimi se danes

Na nedavnem tehničnem zboru so se mariborski rezervni starešine seznanili z minami, ki jih v vojni uporabljajo zoper sovražnikove vojaške, tanke in druga vozila. (Foto: B. K.)

opremljene enote mariborske garnizije.

Po tehničnem zboru so se rezervni vojaški starešine napotili proti novemu strelišču v Radvanju, kjer so jim vojaki prikazali način protiklopnega boja v praksi. Vojaki so na tem strelišču tudi streljali s puško in prikazali ravnanje z eksplozivnimi in nekaterimi drugimi vrstami orožja.

Zbor je uspel. Največ zaslug za to imajo mariborska garnizija JLA, mestna in občinske konference ZRVS Maribor ter krajevne organizacije ZRVS. Organizacija tehničnega zbora je bila koristna in potrebna, saj so se rezervni vojaški starešine na njem seznanili tudi z novostmi v oborožitvi in opremi, razen tega pa so lahko obnovili svoje znanje pri orožju in vojaški opremi. Zaradi tega bi bilo prav, da bi takšne tehnične zbornice organizirali tudi v prihodnje. Tehnični zbor v Mariboru je tudi pokazal, da je novo strelišče v Radvanju vsestransko uporabno in na voljo tudi za urjenje RVS in njihovih enot, zlasti ob sobotah in nedeljah.

M. Kos

Sromlje-Bizeljsko: 40 let Kozjanskega odreda

»Težko pribojevana ljudska oblast je neuničljiva!«

Nekaj tisoč Kozjancev, borcev Kozjanskega odreda in drugega VDV bataljona, aktivistov OF kozjanskega okrožja, domačinov z obeh strani Bohorja, gostov, med njimi so bili tudi Sergej Kraigher, slavnostni govornik, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, Bogo Gorjan, Lojze Žokalj-Džidži, Miha Butara-Aleks, Pero Brajevič, Helena Borovšak in številni drugi, so se v sobotnem dopoldnevu zbrali v Sromljah, nekoliko pozneje pa še na Silovcu. Veličastna manifestacija Kozjancev je znova dokazala, da so bili in da bodo še znali biti složni, da obsojajo vojno. Prav zaradi vojne so morali številni Kozjanci v taborišča, v njih so umirali, trpeli na takšen ali drugačen način, bili izseljeni, požgani, mučeni... ni jih bilo malo, ki so za vedno ostali v gozdovih.

Silovec je privabil po svoji novi cestici, na katero so hudo ponosni, preštevilne goste, da bi se znova spomnili dne, ko je bil prav na obletnico ustanovitve OF slovenskega naroda 27. aprila 1944 ustanovljen Kozjanski odred. Prišli so tudi iz vseh šestih občin, ki obsegajo Kozjansko in kjer ima odred domicil. Menda ga ni bilo, ki ne bi bil navdušen nad lepim programom, ki so ga ljudje spod gozdnate Orlice pripravili svojim odredovcem, ak-

tivistom, prijateljem in davnim znancom. Svoje – in bržkone najbolj razburljivo točko – so dodali tudi cerkljanski letalci: moške modrega neba so drzno zaorali nad Bohorjem v številnih krivuljah in drznih obratih, da je zastajal dih. Vsekakor je bila posebnost programa tudi intervju sredi slavnostnega prostora s Karlom Žmavcem, ki je obudil spomine na ustanovitev odreda. Osvežitev, ki so ji zaploskali in karšnihi bi si še želeli.

Z veseljem so Kozjanci in njihovi gostje prisluhnili tudi Bogu Gorjanu, slavnostnemu govorniku. Tudi sam je bil nekoč v vrstah odreda,

Predsednik RO ZZB NOV Slovenije Bogo Gorjan je govoril zbrani množici Kozjancev

ki je ponesel ime te majhne, pred vojno skorajda le redkokomu znane deželice pod Bohorjem, daleč zunaj svo-

jih skromnih meja in – priznajmo, tudi po zaslugi Gobčeve pesmi Le naprej, odred Kozjanski.

Bogo Gorjan je na kratko osvetlil zgodovinske dogodke pred štiridesetimi in več leti. Poudaril je, da preseneča predvsem množičnost. Takratno osvobojeno kozjansko partizansko ozemlje je zajemalo več kot štiristo kvadratnih kilometrov.

Komunisti in drugi aktivisti na čelu s Sergejem Kraigherjem so takoj ocenili, je

»...tako težko izbojevana ljudska oblast, ki je že pred štiridesetimi leti pokazala izredno življenjsko silo, je neuničljiva. Oblasti našemu narodu ne bo mogel odvzeti nihče. Niti tehnobirokracija niti levi niti desni skrajneži niti tisti posamezniki in ozki krogi, ki skrivaj in po malem kuhajo in spodbujajo nerazpoloženje tudi s pomočjo nekaterih revij in glasil, čemur priželjkujejo« posamezni cerkveni moške, ki v verskem ti-

Bogo Gorjan je med drugim spregovoril tudi o tem, da se moramo vsi čutiti soodgovorne za takšne ali drugačne probleme, ki jih ni malo, da se moramo še bolj zavzemati za samoupravljanje, krepiti delegatski sistem in se odpirati ne le iz krajevne skupnosti v občino, iz občine v republiko in tako naprej, pač pa tudi v svet. Povsod so ljudje, je poudaril, ki imajo probleme, in zaradi tega še ne obupujejo in ne pišejo o sebi le najslabše, kot to delajo nekateri pri nas.

»Mnogi tuji družboslovci,« je poudaril, »in gospodarski strokovnjaki se čudijo, koliko življenjske sile je v našem družbenem sistemu.

Vendar ostanimo z iskanjem dokazov o sposobnosti naših ljudi doma, v teh krajih. Ali niso domačini zgradili novo cesto pretežno z lastnimi močmi?...

To je tudi najlepši prispevek občanov Sromlja in okoliških vasi z namenom, da se oddolžijo našemu Kozjanskemu odredu, vsem partizanom, ki so se bojevali v teh krajih, tudi našim hrvaškim tovarišem!«

Časa pristrčnosti se je na Silovcu šestokrat pretakala čez rob. Ni ga bilo, ki ga Kozjanci ne bi z radostjo sprejeli medse, pa naj so bili to Pero Brajevič, kipar Stojan Batič, Kocmanova Vojka, komandanti in komisariji, brežiški letalci... Pravzaprav je bilo to še nekaj več kot slavlje: bilo je želja biti skupaj, strnjen za vekomaj.

Milenko Strašek

Boji pri Runarskem in Rutah

Po končani žužemburški operaciji sta Tomašičeva in Šerčerjeva brigada dobili nalogo, da odideta na Notranjsko, kjer bi se sešli z drugima dvema brigadama Štirinajste – Gradnikovo in Gorenjsko (Prešernovo). Tako bi bila 14. divizija popolnoma zbrana in razvrščena na strateško izredno pomembnem prostoru med železniškima progama Ljubljana–Grosuplje–Kočevje in Ljubljana–Rakek–Pivka–Trst, kjer bi ob pričakovani kapitulaciji Italije lahko odigrala odločilno vlogo v korist vse slovenske parizanske vojske in osvobodilne fronte.

Tomšičeva in Šerčerjeva brigada sta v noči na 4. avgust po mostu na Dvoru prešli Krko, v noči na 6. avgust 1943 pa tudi kočevsko proggo pri Ložinah. Čez Rakitnico sta se usmerili po Rudeževi cesti k Vodnjaku in v Jelenov žleb. Ker sta se v Dolenji vasi, Rakitnici in Blatah izdatno oskrbeli s hrano, so bili Italijani na njuno gibanje opozorjeni in silno vznemirjeni. Vse od maja so namreč povsem neovirano šarili po opustošenih partizanskih vajah od Travnogore do Mokrc in Krma. Njihovo poveljstvo je dobro predvidelo, kam sta brigadi namenjeni, in naredilo vse, kar je moglo, da bi jima postavilo pot. Med Runarsko in Sv. Gregorja je napotilo tri pehotne bataljone, bataljon Gaf (obmejne straže) in dva bataljona iz divizije Cacciatori delle Alpi, ki so bili odlično oboroženi.

Iz Jelenovega žleba sta brigadi odšli čez Travno goro. Tomšičeva s 1., 2. in 4. bataljonom (tretji je ostal na Mavrlenu v Beli krajini) je 8. avgusta 1943 proti jutru prekorčila cesto Sodražica–Loški potok in se nastanila v vasi Benete, Šerčerjeva, ki je bila v predhodnici, pa je prestopila tudi cesto Sodra-

žica–Boncar–Nova vas in se nastanila v vasi Kotel. Enote so se morale tudi tokrat izdatneje oskrbeti s hrano, ki so jo našle predvsem pri belogradističnih privržencih v Brinovščici, Črncu, Zadnikih in Hudem klanu. Zaradi tega je italijansko poveljstvo menilo, da se brigadi mudita v prostoru med Kotelom in Novim potom, zato je skušalo okoli njihju zadržati obroč.

Toda v obroču se je znašla samo Šerčerjeva brigada. Ko so jo italijanski obmejni stražniki 8. avgusta čez dan začeli napadati, jim je Tomšičeva brigada udarila v hrbet.

Zal so partizanske listine o tem tako skope, da ne vemo natančno, kaj se je tedaj tamkaj pravzaprav dogajalo. Poročilo glavnega štaba NOV in PO Slovenije z dne 16. 8. 1943 pravi, da je Tomšičeva brigada naskočila italijansko zasedo in jo pregnala s položajev. Toda Nande Sedej je zapisal v svoj dnevnik, ki velja za 2. bataljon, da so jim Italijani »postavili zasedo, ki smo jo zvečer napadli, a brez uspeha, nato po drugi poti odšli na Rupe (vas). Hodili celo noč.« Za 4. bataljon Tomšičeve vemo, da se je po tem pohodu nastanil v vasi Selo, prvi pa je najbrž zasedel vasi Boštetje in Vrh.

Kaj se je 8. avgusta 1943 zvečer dogajalo pri Runarskem, je od zaslišanih partizanov povedal nekaj oprimejljivega samo Stojko Ferletič iz Mirna pri Gorici, ki ga je tistikrat ranila krogla v komolec desne roke. Na italijansko zasedo so jurišali ponoči od zdolaj navzgor, Italijani so jih osvetlili z žarometom. Poleg Ferletiča je bila ranjena še neka partizanka v ramo, samo skozi mehko, en partizan pa je padel. Na previjališču za neko hišo ga je Stojko videl z odtrgano lobanjo. Menda je bil doma z Gradišča pri Renčah. Zelo zanimivo bi bilo vedeti, kdo

je bil ta padli partizan in kdo je bila ranjena partizanka. Menda je tam padel tudi neki Belokranjec.

Drugi bataljon Tomšičeve brigade je 9. avgusta v Rupah samo malo počival, nato pa je odšel v požgano Krva-peč, kjer je popoldne doživel letalski napad. Očitno sta se nad vasmu Selo, Rupe in Boštetje bojevala samo 1. in 4. bataljon Tomšičeve brigade. Boji so bili zelo hudi, Italijani so tolkli predvsem s težkimi minometi, topovi in z letali, vendar so tudi njihova poročila zelo skopa. To pomeni, da njihovi napadi niso bili uspešni, kar potrjujejo tudi belogardisti, ki so se pritoževali, češ da so Italijani samo razdejali že tako ali tako opustošene vasi. Le v vasi Vrh naj bi padli trije partizani. Poskus Italijanov in belogardistov, da bi brigadi obkolili, pa je povsem izpodletel. Brigadi sta se ponoči izvili iz obkolitve brez večjih težav ter se umaknili na Rakitniško planoto. Drugi bataljon Tomšičeve je odšel čez Zahrib, Cajnarje in Župeno v Križišče, četrti se je 10. avgusta 1943 nastanil v Malih Otvah, kam je prišel prvi, ni natančno znano. Še manj je znano o bojih okoli Boštetov, Rup in Sela na ponedeljek, 9. avgusta 1943.

Vse borbe 1., 2. in 4. bataljona Tomšičeve brigade in še zlasti njihove poveljnice, ki so se udeležili bojov pri Runarskem 8. avgusta in v Rutah (vasice Boštetje, Vrh, Selo in Rupe) 10. avgusta 1943, vljudno prosim, naj mi sporočijo nadrobnosti in svoje natančne naslove. Rad bi jih o tem natančneje zaslišal in prosil, da si skupaj z mano ogledajo tamkajšnja bojna prizorišča. Podatke in naslove pošiljajte na naslov:

Franci Strle, novinar, Lajkovska 17, telefon (061) 266-682!

Franci Strle

dejal Bogo Gorjan, da so ustvarjene možnosti za gradnjo ljudske oblasti. Začele so se priprave za volitve, organizirali so vsaj tri tiskarne, vpeljana je bila šolska obveznost, zgrajene partizanske bolnišnice, organizirana socialna pomoč, začeli so skrbeti za kmečka posestva in polja, ki so bila brez gospodarjev, znašla se je tudi mladina...

sku občasno slavijo izdajalce in belogardiste in zbuja jo nostalgijo po klerikalizmu.

Ravno zato, ker smo sicer vsi prevzeti z reševanjem družbenih in gospodarskih težav, ne smemo dovoliti, da tak trenutek izrabijo ožji krogi in posamezniki za uredničevanje njihovih razdiralnih načrtov.«

Ob članku Jošta Rolca o žrtvah v Radovni

Govorice še niso resničnost

Jošt Rolc je znan kot marljiv družbenopolitični delavec, resen človek in resen pišeč. Vse njegove članke preberem. Tokrat pa je s člankom Vas, ki je žrtvovala za svobodo vse svoje ljudi (TV-15 – Naš tovariš, dne 13. septembra 1984) zbudil dvom, zakaj nam je posredoval opis dogodka, ki je plod domišljije in z resničnostjo nima nobene zveze. Niti najmanj ne dvomim, da to ve tudi tovariš Rolc, pa čeprav je zapisal: »Od nekega je prišla med ljudi tudi drobnost, ki ji bržčas ni mogoče oporekati. Dogodilo se je med samo akcijo. Ko so žrtve stale v vrsti pred gorečimi hišami, je vodja enote zločinec Göppert ukazal nekemu svojih vojakov, naj vaščane postreli. Z grozo v očeh je v vrsti nemočno stalo deset žensk. Ko je vojak pomeril vanje, so mu roke omahnile in orožje je povesil. V oči so mu privrele solze. Vodja je vzel njegovo strojnico in jo potisnil v roke belogardistu. Ne da bi trenil z očmi, jih je hladnokrvno pokosil...«

Podatke o zločinu v Radovni sem začel zbirati pred šestnajstimi leti in pričevanja objavil v knjigi Beg z morišča. Nemci so dvanajst dni prej nagnali vse ljudi skupaj in jim zagrozili, da bodo vse pobili in vas požgali, če se ne vrnejo vojaka, ki sta se izgubila, ko so jih prejšnji dan na cesti napadli partizani.

V morilsko akcijo so šli z Bleda zgodaj zjutraj, ko je bilo še temno, trezni, in ne pijani. Ljudi niso zganjali skupaj, pač pa so morili po vrsti, kakor so pač prišli do hiš,

kajti Srednja Radovna je raztresena vas. Sto metrov od ceste je bila hiša Jakoba Smoleja. Družina je še pravočasno opazila Nemce in se umaknila v hrib, pri njih pa je bila sosed, Petrova Agata, ki ni hotela bežati. Bila je jezna na Nemce, ker so ji požgali hišo že pred dvanajstimi dnevi, ko so izrekli že omenjeno grožnjo. Zgorela je v Smolejevi hiši. Ob cesti je bila prva hiša Klemenčkova, v kateri sta zgorela oče in njegova šestnajstletna hčerka Marica Seljak. Njene ožgane kosti so dobili na posteljni mreži.

Pri Lojzu, kjer je zdaj spomenik, sta zgorela 71-letna Marija Smolej in njen mož 76-letni Jakob Smolej.

V Pangrčevi hiši so zgorele štiri osebe, od tega dve ženski in dva štirinajstletna pastirja. V hiši kajžarja Rekarja je zgorelo 11 oseb iz dveh družin, od tega šest žensk, če k njim prištevamo tudi desetletno Francko Rekar.

Od 24 žrtv Radovne je bilo 11 žensk. Kje naj bi v vrsto postavili deset žensk in jih postrelili? So potem mrtve nosili daleč naokrog po hišah, da bi zgorele?

Govoril sem z ljudmi, ki so človeške ostanke iskali po pogoriščih. To niso bili domačini, pač pa iz Zgornje Radovne.

Ljudje to vedo, in prav zato se oglašam s tem ugovorom. Naj bo zapisano tako, kot je bilo. V Radovni so požigali esesovci, vodili pa so jih dva ali trije domobranci iz Lesc. Med esesovci ni bilo nikogar, ki bi pokazal sočutje do žrtv. Vsaj javno ne.

Jože Vidic

Vidovska planota

Vidovska planota
zelena, valovita,
ponosna, hribovita...
o, kako si čudovita.

V soncu zažari,
v dežju onemi,
zimo pa tiho
in mirno prespi.

Vidovska planota
zaselke, vasice ima,

gozdove bogate,
zelene, košate.

Vidovska planota
naravna lepota,
si čista, zelena,
med hribi rojena.

Ko vidovski zvon
lahko noč zazvoni,
utrjeni kmet
si počitka želi.

Tone Frantar

S predstavitve

Več števil Zgodovinskega časopisa

Prejšnji teden nam je na tiskovni konferenci na Filozofski fakulteti v Ljubljani dr. Vasilij Melik predstavil tri nove številke Zgodovinskega časopisa (številki 3 in 4 za leto 1982 in dvojno številko 1 in 2 za leto 1983). Hkrati je isti izdajatelj – Zgodovinsko društvo za Slovenijo – izdal ponatis šestindvajsetega letnika (tretje in četrte številke) tega časopisa in s tem dodal (z zamudo) še eno brošuro k vrsti že prej ponatisnenih poveljnih letnikov.

Slovenski zgodovinarji in sploh ljudje, ki se posvečajo preučevanju preteklosti slovenskega naroda, se v zadnjem obdobju srečujejo z vse številnejšimi in vse zahtevnejšimi nalogami. Prvi vzrok za tako stanje gre iskati znotraj same zgodovinske vede, saj je v zadnjih desetletjih dosegla takšen razvoj, da si mora zastavljati vse zahtevnejše in predvsem obsežnejše načrte, katerih izpolnitev naj na novo in na bolj strnjen način prikaže daljnjo in tudi novejšo preteklost našega naroda. Stopnja dosedanjih raziskav pa tudi stanje različnih vrst virov to vse bolj omogoča. Drugi vzrok leži verjetno v vse večjem zanimanju naše javnosti, predvsem pa mlajših generacij za svojo preteklost, predvsem novejšo, na primer za obdobje narodnoosvobodilnega boja, za prva poveljna leta socialistične graditve, za prelom z Informbirojem ipd. Na zaposlitev raziskovalcev slovenske preteklosti pa konč-

no vplivajo tudi bolj konkretni in pogosto tudi bolj prozaični dejavniki kot so denarna sredstva, zahteve »naročnikov«, politični položaj, kadrovske razmere itd.

Možnosti za objavo svojih historiografskih izsledkov pa imajo raziskovalci kar precej. Objavljajo samostojne monografije in knjige, razprave v strokovnih revijah in zbornikih, poljudnejše članke po revijah in časnikih, razna poročila, ocene in polemike. Kljub zelo vidnemu razmahu strokovnega in publicističnega delovanja v zadnjem obdobju pa Zgodovinski časopis ostaja osrednje glasilo slovenskih zgodovinarjev, vsaj tistih, ki se z vedo poklicno ukvarjajo ter so organizirani v slovenskih zgodovinskih društvih. Časopis izhaja že 37. leto, pred kratkim pa je izšla zadnja, četrta, številka 36. letnika. Kot druge sorodne publikacije se tudi ta občasno srečuje s finančnimi ter podobnimi težavami, vendar ji z

majhnimi zamudami le uspeva redno izhajati. Objavlja predvsem razprave iz slovenske in jugoslovanske zgodovine, ki segajo od arheoloških obdobjev pa vse do poveljne socialistične stvarnosti. Pojav drugih historiografskih revij in periodičnih ali pa le občasnih zbornikov je sicer povzročil do neke mere med njimi nekakšno neuradno specializacijo, kar je imelo za posledico, da se v Zgodovinskem časopisu predvsem zadnja leta objavlja manj razprav in člankov iz najnovejšega obdobja, ki bi, kot domnevamo, nekoliko bolj zanimali naše bralce. Seveda se v časopisu ne pojavljajo zgolj historiografske razprave v ožjem smislu, temveč tudi razmišljanja in aktualnosti s področja metodike pouka zgodovine v šolah kot tudi glede položaja zgodovine kot učnega predmeta. Ta problematika pa je lahko aktualna v najožjem pomenu besede in prav v zadnji številki objavlja časopis razpravo Boga Grafenauerja z naslovom Vprašanje sodobnega stanja slovenskega zgodovinopisja kot znanosti in zgodovine v sistemu izobraževanja v Sloveniji. Bralce TV-15 Našega tovariša poleg tega opozarja-

mo še na nekaj zanimivih razprav iz zadnjega letnika, pa čeprav obravnavajo slovensko zgodovino pred letom 1941. Tako Petko Luković opisuje razmerje Slovencev do hercegove vstaje proti Avstro-Ogrski leta 1882, Vid Pečjak je prispeval poskus zgodovine psihologije na Slovenskem, Vasilij Melik govori o Celju in letu 1848, Metka Gombač nam predstavlja pisanje slovenskih časopisov o beneških Slovincih med prvo svetovno vojno, nazadnje pa Bogo Grafenauer razjasnjuje nastanek in delovanje krščansko-socialistične revije Dejanje.

Seveda Zgodovinski časopis ne ostaja zgolj pri objavljanju razprav več ali manj strogo znanstvenega značaja. V drugih republikah svojim bralcem poroča o raznih kongresih in zborovanjih, o društvenem življenju, objavlja poročila in ocene o novih knjigah, bibliografije itd. V rubriki »In memoriam« še spominja svojih umrlih zaslužnih sodelavcev. Usoda je hotela, da Zgodovinski časopis v zadnjem letniku objavlja spominke članke kar o treh znanih zgodovinarjih oziroma boricah za pravice tamajskih Slovencev. Poznajo

jih tudi naši bralci; to so Tone Zorn, Karel Šiškovič in Lojze Ude. Člankom je dodana bibliografija njihovih del, kar predstavlja dober pripo-

moček za vse, ki se bodo v prihodnje ukvarjali s preteklostjo in sedanjostjo zamejskih Slovencev.

Boris Mlakar

Dvaindvajseto zborovanje slovenskih zgodovinarjev bo v Brežicah

Zveza zgodovinskih društev Slovenije, Zgodovinsko društvo v Novem mestu in Muzej Brežice se skrbno pripravljajo na svoje bienalno srečanje, ki bo letos v središču spodnjega Posavja od 27. do 29. septembra.

Kakor se spodobi in je v navadi, bodo zgodovinarji polovico prvega dne v referatih namenili temam iz Posavja: od arheološke podobe Posavja prek njegovega šestnajstega stoletja pa do usode Posavja in Obsotelja med drugo svetovno vojno (dr. Ferenc) in »Gorjanskega bataljona« (Vlasta Dejak). Nadaljevanje pa obeta letos poseganje po zgodovinskih gospodarskih temah, od zgodovine prometa, do pregleda uveljavljanja domačega kapitala v šestdesetih in sedemdesetih letih 19. stoletja in ekonomske politike v letih 1945–1950.

Dotaknili se bodo še vprašanj o pouku zgodovine v osnovnih in srednjih šolah ter na dan, namenjen ekskurziji, obiskali Brestanico, Podsredo, Bistrico ob Sotli in druge posavske kraje.

B. Ž. J.

Razstava v Muzeju ljudske revolucije Slovenije

Tito v partizanskem tisku 1941–1945

Razstavo, ki so jo odprli za javnost minuli torek, sta pripravila v sodelovanju Zgodovinski muzej Srbije in muzej »25.maj« ob obletnici drugega zasedanja Avnoja. Avtorja razstave in spremnega besedila sta Savo Andrić in Pavle Stojković, ki je tudi postavil razstavo v Ljubljani.

Na panojih je predstavljeno obsežno gradivo iz partizanskega tiska, ki je objavljalo številne Titove članke in govore, pa tudi vrsto sestavkov o legendi našega narodnoosvobodilnega boja Maršalu Titu.

Koroški partizanski pevski zbor na turneji po Srbiji

Povsod toplo sprejeti

Pravkar se je vrnil z enotedenske turneje po Srbiji Koroški partizanski pevski zbor iz Celovca, ki je imel poleg obiska in nastopa v Beogradu še koncert na prireditvi »Mermer i zvuci« v Arandjelovcu, pa v Vrnjački banji, Guči, Ivanjici in Čačku. Pevci, ki so šele pred dobrimi štirimi leti začeli svoje delo in se na vaje zbirajo takorekoč iz vseh krajev Koroške na oni strani jugoslovansko-avstrijske meje, so dobro napredovali in s ponosom nosijo v svet tako partizansko kot tudi narodno koroško pesem.

Že privlačna jesenska gostovanja v Cankarjevem domu Iz vsega sveta in za vse okuse

Gostovalno sezono so v ljubljanskem Cankarjevem domu začeli z lutkarji. Tako je 7. septembra gostovalo lutkovno gledališče PUK iz Tokia, ki je bilo namenjeno tako otrokom kot tudi odraslim. Približali so nam živopisnost daljne dežele, njene legende in ljudske običaje. Z njimi se je predstavil tudi likovni oblikovalec, režiser in eden najstarejših japonskih lutkarjev Taiji Kawairi.

V tednu, ki se izteka, se je zvrstilo dvanajst športnih fil-

mov (izbor iz festivala v La Rochelli) o jadrnanju na deski. Jutri bo začetni koncert sezone s simfoničnim orkestrom Slovenske filharmonije (pod vodstvom Milana Horvata bo poleg orkestra nastopila s solo vlogo flavtistka Irena Grafenauer).

Prihodnji teden, od 21. do 23. septembra, bo na vrsti že drugi mednarodni festival znanstvene fantastike, letos pod 'obveznim' naslovom »Non-stop Orwell 84«. Od

25. do 30. septembra bodo v Cankarjevem domu gostovale nekatere predstave beograjskega Bitefa – mednarodnega gledališkega festivala.

Iz glasbenega programa velja opozoriti na gostovanje francoskega dirigenta Serga Bauda in znane pianistke Anne Queffelec s popularnim programom (Berlioz, Ravel, Gershwin), pa švicarske pianistke Christe Romer in baletnega ansambla »Bal-

let du théâtre du Silence« iz La Rochella v Franciji. Ta bo gostoval 25. oktobra ob 19.30.

Opozoriti pa velja tudi na ponudbo filmov v tej osrednji hiši kulture. Sestavljalci programov te vrsti si namreč prizadevajo, da bi vsaj z drobci iz najzanimivejših svetovnih delavnic sedme umetnosti predstavili slovenskemu občinstvu, kaj je novega na tem področju.

B. Ž. J.

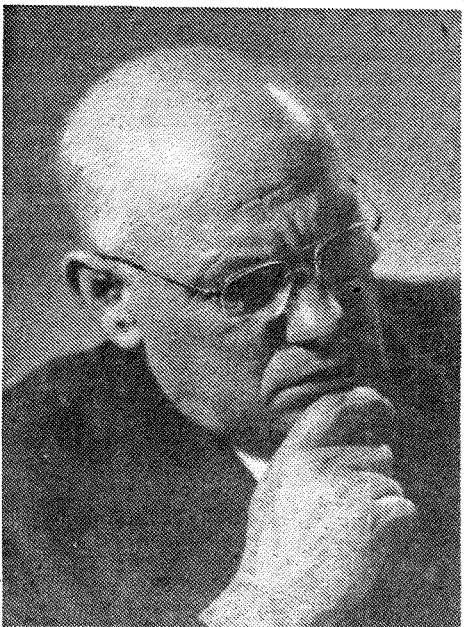
Zaslužni partizanski igralci

Lojze Potokar

Ob 20-letnici smrti

Igralec in režiser Lojze Potokar izhaja iz znane igralske družine Potokarjev (mlajši brat Stane je bil odlični karakterni dramski igralec, hčerka Majda sodi v sam vrh igralskega ustvarjanja v ljubljanski Drami). Rodil se je 3. marca 1902 v Ljubljani, kjer je tudi mnogo prezgodaj umrl (17. junija 1964), ko se je vračal z ene izmed partizanskih proslav, na katerih je vedno zavzeto sodeloval.

Kot izrazit igralski samorastnik (pred nastopom v poklicnem gledališču je še kot mladenič igral pri amaterskih igralskih družinah) je začel v poklicnem gledališču v Ljubljani leta 1918, potem pa je dalj časa igral v potujočih igralskih družinah v Vavračinu, Osijeku in Sarajevu. Šele leta 1928 je umiril svojo ahasversko komedijantsko kri in se za stalno angažiral v ljubljanski Drami, ki ji je ostal zvest vse do odhoda v partizane, jeseni leta 1943 (čeprav je bil že od vsega začetka povezan z Osvobodilno fronto). Lojze Potokar je bil med tisto znamenito šesterico (Potokar, Presetnik, Gale, Tiran, Starčeva in Simčičeva) poklicnih igralcev, ki so bili ob ustanovitvi partizanskega gledališča v Črnomlju osnova dramskega ansambla, ki so mu pozneje priključili še nekaj mladih igralcev, absolventov dramskih tečajev v Semicu in Črnomlju. Imel sem srečo, da sem kot mlad igralec

nastopal skupaj z njim v nekaterih partizanskih uprizoritvah in tako iz prve roke spoznal velik naravni talent in izjemne

igralsko oblikovalne vrline tega samosvoje igralca. Zlasti tri njegove gledališke stvaritve so mi ostale neizbrisno v spominu: njegov Kantor v Kralju na Betajnovi, Argan v Namišljenem bolniku in režija Borovih Raztrgancev (krstna uprizoritev v Črnomlju). Primerjava med silovito nasilniško postavbo Kantorja in tragikomično figuro Argana pokaže, kako velikih igralskih kontrastov je bil sposoben Lojze Potokar. Kot Jerotije, okrajni načelnik, je v Nušičevi Sumljivi osebi praznoval 25-letnico igralskega ustvarjanja. To je bil menda edini in edinstveni umetniški jubilej, ki ga je kak gledališki umetnik praznoval sredi vojne vihre v partizanski uniformi. Seveda je bil zelo skromen in tipično partizanski banket po predstavi: jedli smo ržen kruh in izpili kozarček belokranjskega vinčka, slavnostni govornik pa je bil Josip Vidmar. Jubilantu sem kot urednik Stenčasa napisal tole prigodnico:

Ko bližaj se objemu Abrahama, ujet v kletko Talijinega hrama, ki si tej muzi daroval svoj sok, srce odprl ji, svoj smeh in jok, strasti kipeče, grozo, čustva blaga, ki si preklinjal jo, a ji za vraga uiti nisi mogel, – masko snemi: svoboden človek si postal, verjemi. Na tleh s krvjo pojene domovine, dočakaš, da zarja Talije osvobojene, obraze partizanske nam prešine!

Lojze Potokar je v Raztrgancih odigral še vlogo Črešnika in v Snubaču Čubukova. Uveljavil se je tudi kot režiser, najprej je režiral enodejanko Snubač Čehova, kasneje pa je zablestel z režijo Borovih Raztrgancev, ki so postali najboljše uprizoritev par-

tizanskega gledališča. V režijo Raztrgancev je vložil vse svoje gledališko znanje in izkušnje, režiral je z velikanskim zagonom in ljubeznijo do izvirnega dramskega dela. Partizansko gledališče ni imelo v svojih vrstah poklicnih režiserjev, in zato je bil režiserski uspeh Lojzeta Potokarja toliko večji in toliko dragocenejši.

Po osvoboditvi se je kot eden izmed stebrov ljubljanske Drame razvil v sijajnega karakternega igralca, ki je presenečal občinstvo z vedno svežimi, izvirnimi kreacijami. Leta 1953 je prejel Prešernovo nagrado za vlogo Krefla v Potrčevih »Kreflih«, v Hlapcih je bil izjemen Hvastih in Komar, v Revizorju Glavar, v Don Karlosu Filip II., v Kralju na Betajnovi župnik, v Sveti Ivani Bodricourt, Cebutkin v Treh sestrah, Teiresias v Antigoni, zenit svojega igralskega ustvarjanja pa je dosegel v Platonovih Poslednjih dnevih Sokrata v Eksperimentalnem gledališču. Za sijajno kreacijo Sokrata je prejel Prešernovo (že drugo) nagrado.

Hkrati z gledališkimi vlogami je uspeval tudi na filmskem ekranu v filmih: Trst, Na valovih Mure, Kala, Tri četrtine sonca, Tistega lepega dne, Kekec, Na svoji zemlji in Balada o trobenti in oblaku.

V partizanih je bil zelo pogumen, nikdar ni maral, da bi bil kot kulturnik zaščiteno ali izvzeto pri partizanskih dolžnostih, vedno je imel pri sebi svojo brzostrelko in vedno je hotel v boj, pa ga (razumljivo) niso pustili, saj je bil kot dramski umetnik v partizanskem gledališču nepogrešljiv. Bil je vzoren tovariš, vedno si je v bajkah delil s sotovariši vse, kar je imel, in vedno je rad pomagal vsakomur, ki je bil potreben koščka kruha ali tolažbe.

Dušan Mevlja

Večer ob kapitulaciji Italije v Braniku

Moč, ki jo daje občutek svobode

V majhnem, z grmovjem preraslem gozdičku v bližini Planine nad Ajdovščino je počivala skupina aktivistov. Tovariš Šterk, aktivist OF v Ajdovščini, je končal poročilo o delu in razvoju tamkajšnje organizacije OF. Boro, sekretar okrajnega komiteja KPS za Vipavsko, mu je čestital k uspešnemu delu pri vpisovanju posojila za narodnoosvobodilno gibanje. Postavili so si improviziran šotor iz progatega platna, in sicer so ga privezali na štiri primerno debele veje, približno meter nad zemljo, s potrebnim naklonom, da bi voda lahko odtekala. Še pred nočjo se je z bučnim grmenjem in treskanjem ulila ploha. Mrzle, debele kaplje, ki so padale na platno, so se pod njim spreminjale v droben dež in v sivo mokro meglo. Čutili smo jo na obrazu, po rokah in povsod, kjer se je dotikala kože. Le kadar se je zablistalo, se je siva megla za trenutek spremenila v čudovito mavrico. Prelep trenutek narave, da bi lahko trajal dalj kakor trenutek.

Deževalo je in lilo vso noč, naslednji dan in še ponoči. Proti jutru se je zjasnilo in rodilo se je lepo, modro srebrno jutro. Svetlo in sveže. Nebo je bilo visoko in čisto. Tako smo preživeli noč, še en dan in še eno noč, neprepani, do kože mokri in lačni v varstvu dežja in nevihte in brez strahu. Verjeli smo, da Italijani v takem vremenu ne pošiljajo svojih patrol na teren. Čez dan smo sušili obleko in odeje in se na skriti jasi izmenoma greti na toplem septembrskem soncu. Ko se je znočilo, smo zapustili priložnostno taborišče. Hodili smo vso noč in proti jutru prispeli v gozdiček med Brjami in Furlani v bližini Branika. Boro se je pred koncem policijske ure, ki je trajala od 20. do 6. ure zjutraj, povezal z odborniki OF v Braniku. Popoldne smo imeli najprej sestanek z odborniki OF in pozneje z mladinsko organizacijo ZSM. V odboru OF so bili: Alojz Ličan, Andrej Hmeljak, Sava Ličan, Leopold Lisjak, Josip Kodrič, Leopold Ličan, Vida Bizjak in Ludvik Fabian. V odboru ZSM pa so bili: Sava Ličan, Pavlica Bizjak, Mira Orlova, Radki Bandelj, Rado Bizjak in verjetno še kdo.

Ko smo se pripravljali k težko pričakovanemu počitku, smo zaslišali pritajene korake. Takoj smo pospravili opremo in se pripravili na umik. Ko smo se umaknili v zaklon, smo zaslišali dogovorjeno geslo in spoznali glas aktivistke Save. Mladinke so vse hkrati planile v taborišče. Zasople od prehitre hoje navkreber in prevzete od velikega dogodka niso mogle do besede. Prva je spregovorila Sava.

»Radio je ob dvanaesti uri sporočil, da je Italija kapitu-

lirala.« Pavlica in Mira sta to ponovili, da bi nas prepričali o resničnosti zgodovinskega dogodka. »Ljudje so prese- nečeni, in se še ne zavedajo velikega dogodka in njegovega političnega pomena,« je poudarila Sava. Kako je z italijansko vojsko, kaj delajo vojaki, kako so se odzvali na radijsko sporočilo, niso vedele. Njihova skrb je bila, da čimprej prinesejo novico v taborišče.

V Braniku je bilo skoraj tisoč italijanskih vojakov in karabinjerjev ki jim je bila edina naloga preganjati in ubijati partizane in aktiviste OF. Boro se je zavedal, da je treba takoj organizirati ljudi: »Na njih se ne bodo upali streljati. Z njimi pojdemo v vas v postojanko,« je dejal Boro in vsakemu posebej določil nalogo. »Sava, pojdi takoj v vas in z odborniki OF izvabite vse ljudi na zborovanje ob kapitulaciji Italije.« Boro je šel z mladinskimi aktivisti v zaselek Brje. Povezal se je s Francem Vidmarjem-Vitkom in drugimi aktivisti. Ivan je odšel v Furlane. Vse ljudi smo povabili na manifestacijo v Branik. Že čez pol ure smo se zbrali na določenem mestu: žene, odrasli, otroci, mladina in starejši moške. Tudi ljudi, morda sto petdeset. V koloni smo korakali na cesto, ki se je vila proti Braniku. V blede mesečini smo prepevali slovenske pesmi. V njih še ni bilo veselja, odločnosti, prejštrah in negotovost.

Pred Branikom je prišel naproti brigadir v spremstvu dveh karabinjerjev. Vprašal je po komandantu in hkrati že zagotavljal: »Mi, karabinjerji, pa tudi vojaki, smo večkrat videli partizane, in nikoli nismo streljali na njih.« Očitno je bilo, da se

boji. Takrat pa se je dvignila mogočna partizanska pesem, polna veselja.

Pred Branikom se je naš spreved zvil v množico ljudi, ki so se zbrali na trgu in nam prišli naproti. Karabinjerji so se poskrili. Vojaki so prestrašeno opazovali navdušeno množico. Mnogi so se šele sedaj zavedeli, da so okupatorji, in da že petindvajset let teptajo našo zemljo. Še bolj zbegani so bili ob nepopisnih vzklikih partizanov, Osvobodilni fronti in Titu.

Boro je najprej govoril na trgu. Ljudje so ga hoteli videti, zato so ga dvignili na balkon. Med vzkliki Titu, OF in partizanom je govoril o pomenu OF in odločno poudaril, da vojne še ni konec, da nas čakajo še hudi boji z nemško soldatesko. Italijanske vojake je pozval, naj se nam pridružijo v boju proti Nemcem in italijanskemu neofašizmu.

Navdušenje je bilo močno in prekipelo. Svoboda! Čudovita beseda, ki smo jo doslej z neomajnim spoštovanjem le potihoma izgovarjali in sanjali, nas je prevzela in osvojila. Ko človek vse to doživi, se zave, kakšna moč je v ljudstvu, ki je občutilo svobodo, ki je enotno in ki ve, kaj hoče.

Italijanska vojska, bataljon dobro oboroženih vojakov, je bila prestrašena in nemočna. Italijanski vojaki so se umaknili v kasarno. Navdušenje se je še stopnjevalo. Ljudje so si čestitali, se objemali in se poljubljali, kakor da so od nekdaj prišli in srečali svoje drage. V siju blede svetlobe sem zagledal postavnega starčka. Stal je blizu mene in me pomenljivo gledal. Po njegovem obnašanju sem ugotovil, da bi mi rad nekaj povedal. Ustni-

ce so se mu odpirale, trudil se je, a ni mogel spregovoriti, beseda se mu je zataknila v grlu. Ko sva se srečala z očmi, je planil k meni in me objel, trepljal po ramenu in poljubil. Jokal je. »Svoboda!« je končno spregovoril. Samo to je želel povedati. Samo eno besedo. Besedo, ki je razodevala njegovo življenje, bolečino, ljubezen, srečo in trpljenje hkrati.

Nato kratek sestanek z odborniki OF kar na trgu. Sklenili smo, da polnoči krenemo v Gorico, da osvobodimo politične zapornike. V okoliške zaselke smo poslali kurirje z nalogo, da povabijo vse ljudi na zborna mesto na trgu v Braniku. Ljudje so s pesmijo prihajali na trg, vedno več jih je bilo. Tisoč in še več. Vse je bilo na nogah. In že so se vile in plapolale slovenske zastave s peterokrako zvezdo, ki so jih sešile mladinske aktivistke v dneh po kapitulaciji fašizma.

Okrog polnoči je spreved s pesmijo in z navdušenjem krenil proti Gorici. Partizanska pesem se je razlegala na vse strani. V blede mesečini smo korakali po makadamski cesti. Iz mlina, v katerem je bila fašistična postojanka, nas je pozdravilo nekaj strelcev, ki smo jih preslišali in korakali dalje.

Na zadnjem ovinku pred Dornberkom so nas pričakali bersaljerji, fašisti iz mlina. Čez cesto so postavili mitraljeze in nam zaprli pot. Grozili so nam in zahtevali, naj se vrnemo tja, odkoder smo prišli. Disciplinirano, brez panike smo se vrnili proti Braniku. Pesem in navdušenje, ki se ni pomirilo tudi tedaj, ko je spreved stal pred fašističnimi mitraljezi, se je sedaj še stopnjevalo.

V Braniku je pesem utihnila. Boro je množici pojasnil, da so fašisti preprečili pohod v Gorico. Vse aktiviste OF je pozval, naj zberejo vse orožje, ki so ga odvrgli italijanski vojaki, in vsi sposobni moške naj se pripravijo za odhod v partizane.

Že okrog desete ure so ljudje začeli prihajati na zborna mesto. Opoldne smo krenili proti Dornberku. Nepregle-

dna množica ljudi. Mnogo več jih je bilo kakor minulo noč in mnogi smo bili oboroženi s puškami in brzostrelkami. Tudi zastav je bilo več kot ponoči. Pri Mlinu ni bilo več fašistov. Zbežali so. Zdaj so nas pričakali italijanski oficirji. Petnajst jih je bilo. Najprej se je predstavil major, ki jih je vodil in nam sporočil: »Polkovnik, komandant postojanke vam sporoča, da so v okolici Trsta zbrane velike enote nemške vojske in da že prodirajo proti Krasu. Zato je najbolje, da se razidete in prepričate nepotrebne žrtve.« Tudi čutili smo njihov strah in spreved je šel naprej.

V Dornberku pred Sinigojevo gostilno se je naš spreved združil z množico vaščanov, ki so nam prišli naproti. Vzkliki Osvobodilni fronti, partizanom in Titu. Prepevanje in nepozabno navdušenje je prekipelo v alegorijo zmage, svobode in radosti. V gostilni pri Sinigoju je bil kratek sestanek z odborniki OF iz Dornberka. Boro se je nato povzpел na zid ograje pred lekarno in spregovoril. Po govoru je brigadir v spremstvu dveh karabinjerjev vabil Bora, naj pride v štab italijanske vojske na pogovor s komandantom. Odgovoril mu je, naj pride gospod komandant v gostilno k Sinigoju, če želi govoriti s predstavniki oblasti.

Z odborniki Branika in Dornberka smo se ponovno sestali v gostilni. Sklenili smo, da gremo vsi v italijanski štab. Tam so bili zbrani, ob dolgi, jedilni mizi, vsi oficirji. Pozdravili smo se in komandant je povzel besedo: »V svojem imenu in v imenu vseh navzočih oficirjev izjavljam, da je moja enota pripravljena sodelovati z vami v boju proti Nemcem. Prosim, da me povežete s štabom svoje komande.« Spraševal je po številu vojakov in kje so naše enote. Boro mu je

najprej pojasnil, da je politični predstavnik in da se z vojsko neposredno ne ukvarja. Navedel je, da imamo na Primorskem štiri brigade, en odred in več sabotažnih in drugih posebnih enot. Priporočil mu je, naj pošlje svojega predstavnika v Ajdovščino, kjer naj poišče štab partizanskega poveljstva. Tako se je končal pogovor s komandantom italijanske postojanke v Dornberku.

Resnica pa je bila drugač- na. Ob kapitulaciji Italije so bili na Primorskem samo Primorski odred, ki mu je pripadla tudi kraška četa, kurirji na postajah, skupine VOS in zaščite. Vse brigade so bile malo prej poslane na Notranjsko, da bi ob kapitulaciji Italije pomagale drugim enotam likvidirati belo gardo.

Še preden se je sonce nagnilo k večeru, je prišel iz Prvačine v Dornberk dolg spreved ljudi, ki so navdušeno prepevali partizanske pesmi. Prinesli so sporočilo, da so v Gorici izpustili vse politične zapornike.

Ljudje v Braniku so upravičeno ponosni na zgodovino svoje vasi. Vedno so se upirali nasilju. Po prvi svetovni vojni so v vasi razvijali politično in kulturno napredno dejavnost, in dogodki leta 1941 jih niso presenetili. Zelo so ponosni, da so že manj kot v eni uri po objavi kapitulacije Italije skupaj s partizani v navzočnosti karabinjerjev in italijanske vojske manifestirali nepozabni dogodek in še isto noč krenili proti Gorici, da bi osvobodili politične zapornike. Med prvimi so že 17. septembra izvolili NOO, katerega predsednik je bil Alojz Ličen, tajnik Eojan Birca ter člani: Leopold Ličen, Josip Kodrič, Anton Čebon, Josip Jogan, Karel Sever, Anton Piščanec, Andrej Hmeljak, Andrej Ličen, Stanislav Čermelj, Franc Birsa, Alojz Mihelj, Franc Zgonik, Josip Mihelj, Miroslav Birsa in Anton Pavlica. Njihovo politično zavest in voljo simbolizira tudi ime njihove vasi Branik, ki so jo tako poimenovali po vojni.

Franc Pregelj-Boro

Pojasnilo

Zaradi napačnega razumevanja besedila v članku Spomin na partizana Jazbeca v 33. šte. TV 15 z dne 6. septembra 1984 pojasnjujemo, da beseda »vodnik« pri Alojzu Gostiču-Mahnetu ne pomeni čina, ampak je mišljena kot vodnik na poti.

ANTON ZAFRED-
VOJKO

Revolucionarnost v Košanski dolini

Namesto njega je izvedel partijsko reorganizacijo pri nas Anton Mavrič-Štefan, okrožni sekretar KP za pivsko okrožje, ki je prišel iz Ljubljane. Za sekretarja naše partijske celice je bil tedaj postavljen Ivan Smrdelj-Nikolaj s Kala, ki je opravljal to funkcijo uspešno vse do konca vojne.

Po kapitulaciji Italije 1943. leta je prišla na Primorsko tudi Živa Kraigher-Ksenija iz Ljubljane, ki je na Primorskem organizirala odbore OF, SPŽŽ in druge. Ko smo tedaj po vaseh ustanavljali odbore OF, je vsak član odbora imel svoje delovne zadolžitve. Izvedena je bila tudi prva mobilizacija. Začeli smo zbirati večje količine hrane, pobirati davek in razpisali ljudsko posojilo za NOB.

Oktobra 1943 so me poklicali v Sajevece na VOS, kjer smo se sestali zastopniki za ustanovitev okrožne gospodarske komisije za pivsko okrožje in se pogovorili o začetnem delu. Prva seja gospodarske komisije pa je bila v Palčju novembra 1943. leta. En zastopnik je bil iz Divače, eden iz Senožeč, Franc Turk-Bolkov iz Hrenovic pri Postojni (aprila 1944 so ga fašisti obesili v Trstu), Lojze iz Grobeljšč pri Postojni, Franc Urbančič s Knežaka in jaz. Pozneje smo pridobili za delo v gospodarski komisiji še Viktorja Bizjaka iz Hrašč, Franca Vidmarja iz Dolenje vasi ter Marijo Hreščak in njenega

sina Antona Hreščaka iz Nove Sušice. Na sestanku v Palčju je bil ustanovljen odbor okrožne gospodarske komisije za Pivko. Za predsednika je bil postavljen Franc Turk; po njegovi aretaciji je to funkcijo prevzel Anton Hreščak-Urban. Jaz sem bil na tem sestanku zadolžen za oskrbo vojaških enot s hrano in drugim materialom. Na tem sestanku je bil sprejet tudi sklep o popisu živine na tem območju. Lojze iz Grobeljšč je dobil nalogo pobirati trošarino po gostilnah in trgovinah. Enkrat sem imel z njim sestanek na mostu pri Novi Sušici; mislim, da je bilo to aprila 1944. leta. Tedaj mi je poročal, da je pobral 30.000 lir. Drugi dan pa je z denarjem in družino pobegnil k domobrancem v Postojno ter začel izdajati. Toda naši so ga že po nekaj dneh likvidirali, in tako preprečili nadaljnje izdajanje. Drugi člani odbora so nato prevzeli pobiranje davka za OF od prodanih pijač in živil. Postavili smo tudi ceno za živo težo živine, oddane za narodnoosvobodilni boj in še za druge stvari, ki so bile nujno potrebne za uspešen narodnoosvobodilni boj v tem okrožju. Na sestanku v Palčju smo se tudi dogovorili oziroma sprejeli sklep: če je kmet premožen, mu živino ne plačamo takoj, ampak mu damo potrdilo o vojnem posojilu. Revnejšim kmetom smo plačali takoj, če smo imeli denar.

2

Etapna in pomožna etapna kuhinja

Med prvimi akcijami gospodarske komisije smo organizirali etapno kuhinjo za prehodne partizanske enote, aktiviste in kurirje ter za minerski vod Južnoprimorskega odreda. Kuhinja je bila na Stari Sušici pri Spetičevih, po domače pri Zelodčevih. Tu so kuhale hčerka Vida Spetič-Jelka in Marija Prelc-Justa. Intendant za kuhinjo je bil Janez Kapelj iz Zgornje Košane. Prej so se morali borci hraniti po hišah, ki jih je vaški odbor OF zadolžil sproti in po potrebi. Zaradi večje konspiracije je bilo potrebno spremeniti organizacijo prehrane partizanskih enot pa tudi zaradi razbremenitve vaških terenskih aktivistov. Pred nastankom etapne kuhinje so za kurirje in za prehodne enote največ kuhali pri nas, to je po domače pri Lukačevih, pri Simonovih, pri Komarjevih, pri Rolhovih in pri Zgonarjevih. Zgonarjevimi so Nemci požgali hišo, ker so pri njih naleteli na borce Istrskega odreda. V boju je padlo 15 borcev Istrskega odreda, ki so jih pokopali na Ostrožnem brdu.

Takoj po kapitulaciji Italije 1943. leta je prihajalo na Primorsko več aktivistov, zlasti iz Ljubljane, z nalogo organiziranja različnih odborov v okviru OF. Zasto je bila v Novi Sušici organizirana pomožna etapna kuhinja v zasilno obnovljeni kuhinji v hiši Marije Hreščak-Matere junakinje. Kuhala je Pepca Vičič iz Neverk. Živila za kuhinjo so prihajala prek intendature okrajne gospodarske komisije, pretežni del pa je dajala vasa sama. Kadar je bilo treba nahraniti brigado, so se vaški terenci na pobudo intendanta dogovorili, da bodo tiste dni vsi vaščani kuhali po vseh hišah isto hrano. Potem so mladinke in članice SPŽŽ s

posodami šle od hiše do hiše in v vsaki dobile enako mero hrane.

Vaška odbora OF Nove in Stare Sušice sta se jeseni 1943. leta odločila, da ob kolinah povabijo posamezne hiše partizane na ocvirke. Partizani so to z veseljem sprejeli. Tako je med njimi prišel na kolino k družini Morel na Stari Sušici tudi major Jones, ki je pozimi 1943/44 prišel s kurirji 9. korpusa z Vipavskega in šel v glavni štab v Črnomelj. Kurirji so Jonesa najprej pripeljali k meni domov, ker je bila pri nas javka, nato pa sem ga peljal z njegovim spremstvom na ocvirke k Morelovim, po domače k Lekčevim. Morelovi so pripravili mizo z ocvirki, kruhom in domačim vinom; posedli so okrog mize in bilo je zelo prijetno. Peli smo partizanske pesmi, ki jih je znal in z nami pel tudi angleški major Jones.

Material je ilegalno prihajal tudi iz Trsta

Z nastankom etapne kuhinje so vasi Kal, Košana, Neverke, Gornja Košana, Dolnja Košana, Nova Sušica in druge oddajale živila prek gospodarske komisije etapni kuhinji na Stari Sušici. Kot predstavnik okrožne gospodarske komisije sem pomagal pri organizaciji tudi okrajne gospodarske komisije za okraj Gornja Pivka, prej rajon Dolane. Spominjam se nekaterih tovarišev, ki so delali v okrajni gospodarski komisiji: Franc Medved iz Male Pristave, Albert Tomšič z Bača pri Pivki, Anton Samsa s Stare Sušice, Franc Šabec iz Zagorja, Franc Žetko iz Volč in Ludvik Prelc z Buj ter še drugi.

Gospodarska komisija je predlagala etapni kuhinji, naj uporablja predvsem ovčje meso, ker je bilo v bližnjih vaseh največ ovac. Gove-

Ob štiridesetletnici ustanovitve kurirske postaje TV-10 - S/II

Minilo je štirideset let od tistih majskih dni, ko so se leta 1944. začeli zbirati prvi borci iz partizanskih enot, TV postaj in terena, da bi v prijetni pohorski vasi Kot nad Oplotnico na povelje tretjega relednega sektorja kurirskih zvez ustanovili še eno novo enoto za zvezo, TV kurirsko reledno postajo TV-10-S/II.

Do konca vojne je postaja imela povprečno 10-12 kurirjev. Tako se je v majhnem, toda enotnem in dobro organiziranem kurirskem kolektivu do maja 1945 zvrstilo kar 20 kurirjev in izmenjali komandirji: Franc Gašperlin-Mihec, Jože Zagožen-Servac in Alojz Ozvald. Namestnik komandirja je bil Franc Mlačnik-Marjan. Politično in partijsko delo sta uspešno opravljala Jože Brumen-Lev, politični delegat, in Anton Tajnikar-Miško, sekretar celice partijske organizacije. Za dobro založenost, preskrbo in kuhinjo pa gre zahvala Jožetu Oprešniku-Kovaču.

Nekaj časa po ustanovitvi smo imeli kombinirani biva pri kmetijah Kos, po domače Jarc, Boček, Skrinjar po domače v Bočkovi bajti, in v gozdu, imenovanem Jarčeve in Bočkove rebre.

Pozneje smo si zgradili primerno in dobro zakrito leseno barako v strmem gozdnem pobočju, imenovanem Koširjeva rebra, ki je bila last domačina Antona Smagovca, tik nad kamnolomom granita Celzak pri Oplotnici.

Temeljna naloga TV postaje je bila postaviti in vzdrževati skrivne in od sovražnika prikrita kurirske zveze s sosednjimi postajami: 12 - S, 13 - S, 33 - S, TV - 2a S, VS - 1/13, pokrajinsko tehniko Mernik, bolnišnico Košuta, vojaškimi enotami, občasno pa tudi z okrožnim komitejem KPS in odborom OF Maribor ter okraj Slovenska Bistrica in Konjice. Zlasti je bilo pomembno pošiljanje in prenos strogo zaupne pošte, časopisov, propagandnega ter sanitetnega in tiskarskega materiala. Prav tako je bilo potrebno po skrivnih poteh spremljati naše vodilne

politične funkcionarje ter aktiviste osvobodilnega gibanja in vodilne osebnosti vojaških enot Pohorja, Štajerske in Slovenije.

Tako so kurirji TV - 10 - S/II spremljali po skrivnih poteh tovariše Sergeja in Borisa Kraigherja, Jožeta Gričarja, Jožeta Novinška, Elo Ulrih-Ateno in številne druge. Tovariša Sergeja Kraigherja je spremljala kurirska dvojka Jože Brumen-Lev in Maks Tajnikar-Milčec. Na območju delovanja je postaja izvajala tudi številne politične, obveščevalne in preskrbovalne naloge.

Izvajanje kurirskih, političnih in obveščevalnih nalog pa ni bilo lahko in enostavno delo. Vsak kurir je moral biti zelo iznajdljiv, pogumen, vztrajen, odločen, z visoko politično zavestjo in precejšnjim vojaškim znanjem, ki nam je pa vedno primanjkovalo.

Ožja in širša lokacija TV postaje, njej pripadajoče kurirske linije in javke so bile namreč nenehno ogrožene z delovanjem stalnih posadk in prehodnih sovražnih formacij gestapovcev, policistov, vermanov, izvidnic in vohunov. Na patroljo ali zasedo si lahko naletel na žreški ali konjiški cesti, na Devinu, Prihovi, Pesku, Bajgotu, Lokanji ali kjerkoli druge. Nemci so večkrat prehodno taborili v Kotu, medtem ko so ukrajinci stikali po rebrih, vendar barake niso odkrili. Na območju Kota je bilo tudi nekaj večjih spopadov Zidanškove in Tomšičeve brigade. Nemci so večkrat imeli tudi topništvo in letala in v enem od takšnih napadov so granate padale tik nad TV postajo. Zaradi tega so se kurirske naloge izvajale v strogi konspiraciji, a ku-

rirske poti prehodile pretežno ponoči. Morali smo hoditi previdno in prikrito, se ogibati patrolj, zased, izvidnic in vohunov. Dostikrat smo zasede in patrolje pravočasno opazili, se jim izognili, toda večkrat smo morali uporabiti tudi orožje. Toda vsaki zasedi se ni bilo mogoče izogniti. Tako sta ob jarku v bajgotovem grabnu naletela na zasedo kurirja Alojza Črešnar-Milenko in Filipa Pokernik-Lipe. Na ogenj iz zasede sta odgovorila s strelji.

Morali smo upoštevati pravilo, da se nevarnim točkam ali javkam približujemo korak za korakom in z orožjem, pripravljenim na strel. Vsaka nepredvidnost bi lahko zapustila usodne posledice.

Kurirje so mučile temne in viharne noči, prehodi čez ceste, križpotja in potoki. Niso nam bile prijetne tudi svetle in od lune obsijane noči, laježi psov, šviganje raket in predvsem tisti prodorni »halt«, ko si ga najmanj pričakoval. Včasih pa je namesto besede »halt« samo zaropotalo, da so svinčenke zažvižgale tik ob glavi. Najtežji je bil občutek velike odgovornosti za tovariše, ki smo jih spremljali, za polne torbice pošte in do vrha nabite nahrbtnike, saj smo na javko morali priti ob točno določenem času.

Kljub temu pa pri izvajanju kurirskih nalog ni bilo ovir, ki jih ne bi premagali, kajti kurirje so krasile mladost, polet, pogum, tovarštvo, visoka zavest, brezmejnna vdanost do ciljev osvobodilnega boja in mržnje do okupatorja.

Ni prezreti tudi ljubezni do slovenske domovine, rodne kraja in neizmerne želje po svobodi.

Obstoj, delovanje in izvajanje kurirskih nalog TV - 10-S/II ne bi bilo mogoče tako uspešno, če ne bi vsestransko pomagali prebivalci vasi Kot. Vaščani Kota so bili brez izjeme vsestransko

naklonjeni našemu boju, saj so imeli stike že s prvim pohorskim bataljonom. Nas kurirje so sprejeli in nam pomagali kot svojim najbližjim, kot da smo bili otroci Bočkove, Vukove ali pa Koširjeve matere. Bočkova mati nam je nešteto postregla z dobro krompirjevo juho, mlekom, a včasih tudi s potico. Vukova mati je vedno govorila, naj bomo previdni in zaskrbljeno gledala za nami, ko smo odhajali. Koširjeva mati nam je pekla kruh, kuhala mleko in čaj. Če se nekaj časa nismo olasili, je že vpraševala, kje smo, če smo zdravi ali, da se ni morda kaj hudega zgodilo. Mati družine Skrinjar nas je vedno vabila v toplo kuhinjo, nam postregla pa tudi kakšno obvestilo je odnesla v Oplotnico in nazaj.

Iz Kosove družine sta bila Mirko in Rudi kurirja na postaji. Pri Kosovih smo se večkrat hranili, gredli in sušili na veliki krušni peči. Pri Gojzdniku na domačiji Rupnikovih se je pekel kruh, v

starem mlinu pa so bila shranjena živila za postajo.

V hiši družine Globovnik pri Grmu smo bili stalni gostje. Tone Globovnik - Gromov Tonček je poznal lokacijo barake. Po svojih zmožnostih je skrbel za nas in nam bil trdna obveščevalna zveza.

Večina vaščanov Kota je domnevala, da imamo biva pri baraki neke v rebrih nad kamnolomom. Toda Nemcem kljub prizadevanju ni uspelo nikoli odkriti postojanke. Domačinom Kota smo pomagali, jih opozarjali na nevarnosti in jih v hudih dneh tolažili in hrabrili. Krepi se je medsebojno zaupanje z občutkom, da skupno ustvarjamo nekaj novega, svobodo in lepšo prihodnost. Toda ta vzvišeni cilj - svoboda je zahteval tudi svoje žrtve.

Tik pred svobodo sta padla kot žrtvi nemškega nasilja domačina Ferdinand Smogavc in Matevž Šega.

Ob štiridesetletnici se bivaši borci, partizani, kurirji TV-10 ponovno zahvaljujejo vsem vaščanom Kota za pomoč, podporo in sodelovanje. Nikoli ne smemo pozabiti, kar so storili za nas, za naš obstoj in delovanje postaje, in na žrtve, ki so padle za svobodo.

Ni več zaskrbljenih, toda blagih in prijaznih obrazov Bočkove, Vukove, Koširjeve in Skrinjarjeve matere ter številnih drugih. Ostal je le drag in trajen spomin. Ob štiridesetletnici tudi ni več med nami komandirja Lojzeta, kurirjev Mirka, Rudija, Ludvika, Lipeta in Janeza.

Trajno bo živel spomin na njih, na skupne uspehe na kurirskih poteh, na tovariško kramljanje na jasi ali pred barako v rebrih, na hude, vendar slavne dni našega osvobodilnega boja. Drag je tudi spomin na gozdne obronke in cvetoče trate Pohorja in naš prelepi oplotniški kraj.

Franc Gašperlin - Mihec

Izročila bazoviških junakov

Niti letos niso zamejski protifašisti in demokrati pozabili svojih štirih bazoviških žrtev - Ferda Bidovca, Frana Marušiča, Zvonimira Miloša in Alojza Valenčiča, ki so pred 54. leti padli kot prve žrtve fašizma in predstavljajo še danes nekaj simbol slovenskega upora in odpora. Sestega septembra, na dan žalostne obletnice, so se predstavniki borčevske organizacije, bivši deportiranci in politični preganjanci poklonili štirim junakom pred spomenikom na pokopališču pri Sv. Ani v Trstu. V priložnostnem nagovoru je Neva Grgič z Bazovice poudarila, kako je po zgledu bazoviških žrtev stopilo v vrsto NOB na tisoče borcev, katerih osnovno vodilo je bila osvoboditev domače zemlje izpod fašističnega jarma.

Osrednja spominska slovesnost pa je bila kot po navadi na nedeljo ob skromnem obeležju na Bazoviški gmajni. Tudi tokrat se je

okoli kraja ustrelitve štirih junakov zgrnila množica protifašistov, v veliki večini Slovencev, ki so ob svojih demokratičnih čustvih in zvestobi idealom NOB hoteli izpričati tudi enotnost, ne glede na svoje svetovnonazorsko prepričanje, saj so vsi spoznali, da le s skupnimi močmi lahko zamejski Slovenci dosežejo svoje pravice in enakopravnost. V prvi vrsti tu mislimo na globalni zaščitni zakon, pa tudi na drugačen, pravičnejši odnos oblasti, v prvi vrsti upraviteljev tržaške občine, do slovenskega življa in živih problemov naše narodnostne skupnosti. Željo po pristnem sožitju na tem narodnostno mešanem območju so izpričali tudi štirje govorniki.

Po nagovoru mlade domačinke Saške Metlika je spregovoril predstavnik Slovenske skupnosti Jurij Slokar, ki je pozval k še večji enotnosti vseh slovenskih skupin in organizacij, kot smo to

dosegli na mogočni spomladanski manifestaciji na goriškem Travniku. Le tako se zamejski Slovenci lahko uspešno uprejo vse večjemu pritisku, diskriminacijam in načrtnemu odtujevanju slovenske zemlje z neprikritim namenom, da bi zamejskim Slovincem izpodjedli tla pod nogami.

V imenu borčevske organizacije VZPI-ANPI je v italijanski spregovoril Ugo Poli in odločno izrazil zahtevo, naj italijanska republika v skladu z načeli svoje demokratične ustave vendarle prizna zahtevane pravice, ker le tako se bo lahko ustvarila prava kultura sožitja, ob obojestranskem poznavanju in spoštovanju.

Zadnji govornik je bil Odo Kalan kot predstavnik enotnega odbora za proslavo bazoviških žrtev. Bazoviški junaki so nam pustili dragoceno dediščino, vrednote, ki jih moramo uveljavljati in jih prenašati na mladi rod.

Boris Simoneta

dino smo hranili za večje partizanske enote, ki so prihajale na Mašun in na Nanos. Nekaj govedine pa smo vsak teden organizirali tudi za na Jursce, kjer so bile komanda mesta Sempeter, Istrsko vojno področje, za 2. četo VOS, za reledno postajo P-1, za tiskarno Snežnik, za obveščevalno točko »1«, ki jo je vodil Maks Bilc iz Zagorja, in za bolnišnico Snežnik ter za 7. korpus. Hrano in drug material pa je tudi iz Trsta pošiljal tovariš Možina na Pivko po železnici na naslov trgovca Antona Sandala. Od tod so material vozovi odvažali na Bač k Albertu Tomšiču, članu okrajne gospodarske komisije, od tam pa v zaklonišče, ki je bilo v gozdu nad Bačem. V Trstu sta na kmetijskem inštitutu za Beneško in Julijsko krajino delovala dva Italijana, inženir in pravnik (eden Siciljanec, drugi Sardinec), ki sta po kapitulaciji Italije redno pošiljala žito, krompir, fižol in druga živila s pretezo, da gre za semenske namene, v resnici pa je šlo za partizane. To sta pošiljala k tovarišu Dujcu v Škofije pri Vremah. O tem mi je pripovedovala Franca iz Varei v Brkinih. ki je med vojno organizirano delala v Trstu s svojim možem. Od Dujca sta vozila z vozom Franc Novak iz Vremskega Britofa in Stefančič iz Famelj pri Vremah, in sicer v Ribnico k Ambrožiču in k Lunju ter celo na Bač. Živež in ciklostilni papir je velikokrat vozil iz Trsta na Bač tudi Stanko Muha iz Lokev. Po isti poti sta dovažala s tovornjakom iz Trsta hrano, ciklostilni material, sanitetni material in drugo tudi Slavko Srebotnjak iz Lokev in Stefančič.

Priprava klavne živine za hrano

Moja glavna naloga je bila pripraviti klavno živino za hrano partizanski vojski. Plemenske živine nismo smeli klati, ker je bilo treba skr-

beti za prirastek. Prvič sem dobil z okraja nalogo, in sicer od okrožnega intendanta Franca Vidmaria-Romana 20. februarja 1944, naj

Partizanska osnovna šola »Ivana Cankarja« v Novi Sušici v začetku leta 1944. Na levi strani stoji Anton Kapelj s Stare Sušice, nadzornik partizanskih šol za pivško okrožje; na desni strani je Leopold Cucek, partizanski učitelj iz Nove Sušice.

mu takoj pošljem troje goved za zakol. Eno kravo sem dal iz hleva jaz, drugo sem dobil na Danjem selu pri Katnikovem Janezu, tretjo pa sem dobil pri Francu Silici, po domače pri Elfanu na Bujah, ki je sam sporočil, da je pripravljen oddati kravo gospodarski komisiji. V Buje sta jih gnala Franc Kapelj in Jože Kuret s Stare Sušice.

Kmalu sem moral spet pripraviti 10 do 12 glav goved, in to v dveh dneh pripeljati v Laže pri Senožečah. Obrnil sem se na posamezne intendante, ki so delovali v okviru vaških odborov OF. Kmetje so prignali živino h glavni tehnični v Dolžno Košano, toda nenadoma so se pojavili nemški vojaki. Vsi kmetje so se razgubili, ostal sem sam z živino. Nemci so si ogledovali lepo živino, nato pa odšli, ker pač ni bilo izdaje. Lastniki živine, ki so se medtem porazgubili po hišah, so se vrnili, preklinjali in mi očitali, da jih bom pognal v taborišča ali na morišče s takimi akcijami. Vendar se je po vsem strahu zadeva lepo iztekla. To je bilo v aprilu 1944. leta.

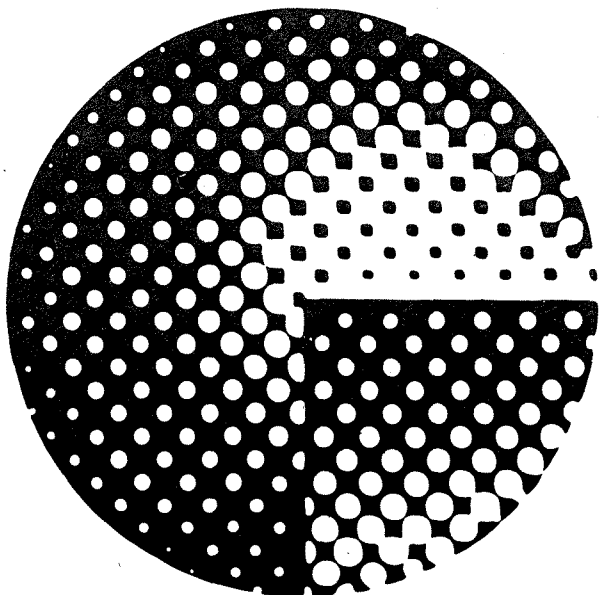
Spet sem moral pripraviti 12 glav živine, prav tako za 9. korpus. Ukazal sem, naj kmetje pripeljejo živino na Kal, kjer sta bila terenca Jože Fidel in Ivan Cucek, ki sem ju prosil za pomoč pri tej akciji. Ko so kmetje prignali živino in jo privezali k vozu na dvorišče obeh terencev, se je nenadoma na dvorišče pojavila četa nemških vojakov. Kmetje so se umaknili. Spet sem sam čakal, kaj bo. Toda Nemci so kmalu odšli proti Pivki. Manjkala mi je še ena krava, zato sva šla s terencem Janezom Kapljem k Tonetu Dolganu, po domače k Diglu, ki nama je rekel: »Goveda vama ne dam, lahko pa ga vzameta.« V hlevu sva izbrala lepega vola. Nato sem pripravil spremno pismo. Anton Kapelj in Jože Smrdelj sta nato živino hitro in v redu pripeljala na dogovorjeno mesto.

Avgusta 1944 sem moral zopet pripraviti 12 glav živine za 7. korpus. Obrnil sem se na grad Ravne. Iz Nerina, Male Pristave in z Danjesela so kmetje sami prignali živino na poziv v Ravne. Del naročene živine smo poslali na Zagorje za Mašun oziroma za korpus; dvoje goved pa so zajeli in odpeljali domobranci, ki so tedaj obkolili grad Ravne, aretirali oskrbnika in še enega delavca ter ju odgnali na Pivko. Jaz in Ivan Hreščak iz Nove Sušice sva se komaj rešila pred domobranci. Ob koncu 1944. leta je bilo vse bolj nevarno pošiljati večje količine goved čez Tabor na Gornjo Pivko. Zato so prihajali potem z Jursce z vozom, h kateremu so privezali po eno govedo. Za te vasi je bilo namreč značilno, da je bilo malo konj in so za vprežno živino uporabljali krave; zato ni bilo sumljivo, če je šla krava vprežena v voz mimo sovražnikovih postojank v Sempetru.

Okrožna gospodarska komisija pa je imela na voljo tui stalne vprežne konje in vozove, s katerimi je lahko prevažala material iz Ribnice od Ambožiča čez Tabor na Bač in naprej. Mi smo bili zadolženi za prevoz do Bača. Za prevoznike sta odgovarjala Rudi Skapin iz Dolnje Košane in rajonski intendat Franc Morel-Primož iz Neverk. Med prevozniki, ki so prevažali z vozovi iz Ribnice, so bili zlasti Jože Likon iz Gornje Košane, Janez Fatur iz Nove Sušice, Viktor Stradiot s Kala in še nekateri drugi.

Tudi po osvoboditvi sem delal v gospodarstvu. Delo po osvoboditvi na gospodarskem področju je bilo še težje kot med NOB. Spominjam se hudih prepričevanj ljudi, da bi razumeli potrebo obvezne oddaje. Hudo je bilo, a smo zmogli tudi to, čeprav so mnogi, ki se morda danes trkajo na svoje zavedne prsi, takrat skušali preprečiti izpeljavo vladnih odlokov.

Konec

Gorenjski tisk

Tiskarna in kartonaža – n. sol. o.
TOZD Blagovni promet Kranj – n. sol. o.
Moše Pijade 1
64000 Kranj, Jugoslavija

Telefon: (064) 23-341, 27-761
Žiro račun SDK Kranj 51500-833-175
Telex: 34560 YU GOTISK

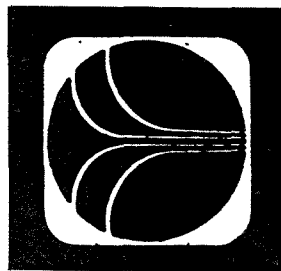

Splošno gradbeno podjetje Grosuplje n. sol. o.

*Projektiramo in izvajamo vsa gradbena,
obrtiška in instalacijska dela*

Tekoči račun pri SDK Grosuplje

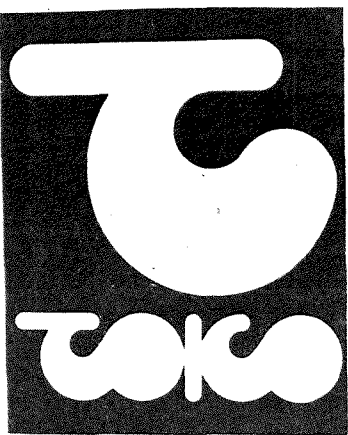
Telefoni:	
SGP Grosuplje	772-112
TOZD Splošne gradnje	313-425
TOZD Kovinarsko lesni obrati	771-022
TOZD Projektivni biro	310-875
TOZD Gradbeni polizdelki – proizvodnja	266-465
TOZD Igrad – gradbeništvo	751-041
DS Skupne službe	772-112
DS za opravljanje storitev	
Nastanitve in prehrane delavcev	327-384
Telex – 31480 YU GROSGP	

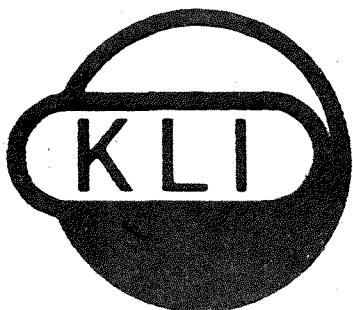
Železniško gospodarstvo Ljubljana

Ljubljana,
Ulica Moše Pijade 38/IV

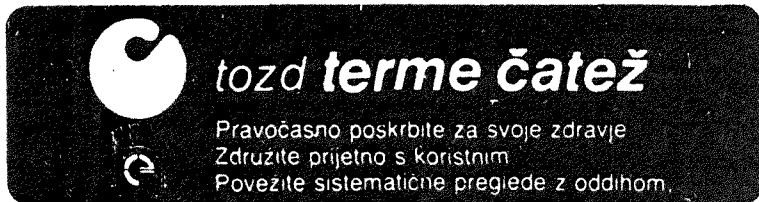
Telefon: 313-044
Tekoči račun št. 50100-601-11006 SDK Ljubljana

DO Toko n. sol. o.,
Domžale

CLI LOGATEC
TOZD: SP
OKNA

Tel. (068) 61-811, Telex: 35795

KUPON

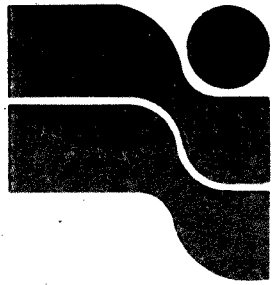
Prosim, pošljite mi informativno gradivo in cenik storitev
na naslov:

NAGRADNA KRIŽANKA

LESNA INDUSTRIJA IDRIJA

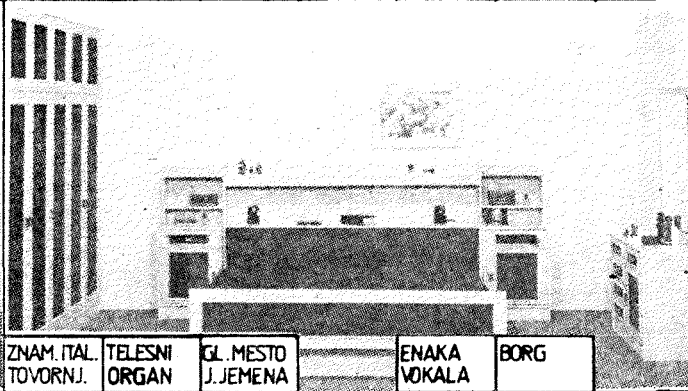
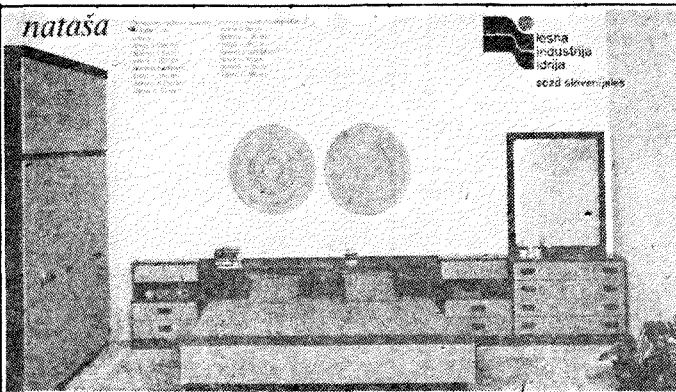
Razpis nagradne križanke

Tokrat vam je pripravila nagradno križanko Lesna industrija Idrija. Pravilne rešitve pošljite do 4. oktobra na naslov: Uredništvo TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana. V spodnji levi kot pa pripišite Lesna industrija. Tri reševalce čakajo knjižne nagrade iz programa založbe Borec.

SLOVENIJALES

**lesna
industrija
idrija**

[illegible]

Ob 40. obletnici prenosa ranjencev 9. korpusa NOV in POS

V dneh od 13. do 20. avgusta 1944 so enote 31. divizije v sodelovanju s 30. divizijo prenesle na 153 kilometrov dolgi poti od Cerkna do Kozaršč na Notranjskem 96 ranjencev, ki so bili premeščeni v bolnišnice v južni Italiji. Dne 21. avgusta 1944 je del 31. divizije prenesel ranjence preko Prezida in Čabra v Kočevski Rog. Pri prenosu in zavarovanju je sodelovalo 3500 borcev.

Odbor skupnosti borcev 31. divizije je sklenil ob 40. obletnici tega humanega dejanja postaviti obeležje v spomin na prenos ranjencev, organizirati pohod po poti prenosa ter z zaključno slovesnostjo na Mačkovcu (Ravbar komandi) pri Postojni počastiti ta pomemben dogodek. Pokroviteljstvo nad prireditvijo je prevzel Republiški komite za zdravstvo in socialno varstvo SR Slovenije, sopokrovitelji pa so: Industrija bombažnih izdelkov Kranj, Tovarna zdravil Krka Novo mesto in Lek Ljubljana.

Pot pohodne enote se bo začela v petek, 21. septembra, ob 7.30 z zborom pohodnikov pred gasilskim domom v Cerknem in odkritjem spominske plošče na gasilskem domu, od koder je 31. divizija krenila na pot z ranjenci. Po slovesnosti v Cerknem bo odšla na pot pohodna enota, ki jo sestavljajo mladinci, pripadniki TO, JLA, študenti medicinske fakultete in borci 31. divizije. Pohodna enota bo v petek prehodila pot iz Cerkna, Zelina, Jagršč, Krnic čez Šebreljski in Oblakov vrh nad Vojščico in na Vojsko. Med potjo bodo partizanski zdravniki in borci za NOV seznanili udeležence pohoda z dogodki iz NOB. Zvečer bo v domu IMP na Vojskem miting s kulturnim programom ter razgovor zdravnikov s pohodniki o partizanski saniteti in premeščanju ranjencev.

Drugi dan pohoda bodo pohodniki odšli z Vojskega ob 8.30 čez Kot na Mrzlo Rupo, Hud do polje, Male Lazne, na Predmejo in Otlico, kamor prispejo ob 18. uri. Pri spomeniku SVPB Pavla na Hudem polju, kjer so brigade prevzele 50 ranjencev iz te bolnišnice, bo ob 10. uri krajša slovesnost. Ob 20. uri pa bo v osnovni šoli na Otlici miting, ki ga organizirajo tamkajšnja mladina in pripadniki JLA iz Ajdovščine.

Tretji dan, 23. septembra, krenejo pohodniki ob 8.30 iz Otlice z avtobusom prek Čola, Podkraj, Hrušice, Bukovja in Studena v neposredno bližino Mačkoveca (Ravbar komande) od koder se bodo zgrnili na prireditveni prostor.

Sklepna slovesnost v nedeljo, 23. septembra, na Mačkovcu se bo začela ob 10.30 s koncertom godbe JLA pri novem spomeniku in zborom borcev enot 30. in 31. divizije, s prapori vseh enot, ki imajo domicil v občinah Idrija, Ajdovščina in Postojna ter prapori krajevnih organizacij ZB NOV občine Postojna. Ob 10.50 bo prispela na prireditveni prostor pohodna enota po poti prenosa ranjencev. Podali bodo poročilo o prehojeni poti. Ob 11. uri je začetek slovesnosti z odkritjem spomenika v spomin na premeštev ranjencev 9. korpusa, na ranjence v Sloveniji in na delovanje partizanske sanitete. Slavnostna govornica na proslavi bo dr. Božena Ravnikar-Nataša.

V okviru praznovanja bo 23. septembra 1984 ob 15. uri v Postojni začetek simpozija zdrav-

nikov na temo »Partizanska saniteta in premeštev ranjencev v Sloveniji v času NOB«, ki ga organizira društvo zdravnikov Slovenije, sekcija partizanskih zdravnikov.

Ob 40-letnici prenosa ranjencev 9. korpusa s Primorske in Gorenjske na Notranjsko bo iz-

Občinski odbor ZZB NOV Idrija vabi v imenu skupnosti borcev Partizanske tiskarne Slovenija in partizanskih kurirjev ob 40. obletnici partizanske tiskarne Slovenija in ob odkritju spominske plošče kurirski postaji P-8 na proslavo, ki bo v okviru praznika občine Idrija v soboto, 29. septembra 1984, na Vojskem.

Proslava bo na kmetiji na Humu ob 12. uri. Iz Vojskega do Huma je uro hoda. Za starejše udeležence proslave bo organiziran prevoz. Proslavi bo sledil ogled partizanske tiskarne Slovenije, kjer bomo ponatili prvo številko Partizanskega dnevnika.

Osebnih vabil ne bo.

šla posebna brošura s to tematiko v založbi Zdravniškega vestnika. Opisano bo zdravstveno-sanitetni in humani pomen akcije ter vojaško-operativni pomen akcije prenosa ranjencev 9. korpusa. Za pohodnike bo izdelana posebna spominska značka.

S. Kovač

Obvestili

Zbirke Loškega muzeja v Skofji Loki so odprte vsak dan, razen **ponedeljka**, od 10. do 18. ure. Večje skupine se lahko prijavijo predčasno na telefonsko številko (064) 62-261 vsak dan od 8. do 14. ure.

V galeriji na loškem gradu bo v soboto, 22. 9. 1984, ob 10. uri otvoritev republiške filatelistične razstave v počastitev 85-letnice akademika Božidarja Jakca. Na razstavi si boste lahko ogledali originalne osnutke za znamke B. Jakca in vse znamke, žige ter ovitke, ki so bili do sedaj izdelani. Razstava bo odprta ob istem času kot zbirke muzeja vse do 7. oktobra 1984.

Skupnost borcev italijanskih enot v NOV in POS, domicil v občini Izola, poziva borce in aktiviste, ki so sodelovali v 24. italijanski NO brigadi Fontanot, da prijavijo njihovo udeležbo na proslavi ob odkritju spomenika padlim 4. bataljona na Velikem korinju in srečanju ob 40-letnici ustanovitve brigade na suhorju dne 6. in 7. oktobra 1984.

Odbor skupnosti pri ZZB Izola

Skupnost borcev Severnoprimskega odreda, Gradnikove brigade ter KO ZB NOV Kobarid vabijo k odkritju spominske plošče padlemu komandirju čete v SPO ter komandantu 1. bataljona Gradnikove brigade Jožetu Štihu-Marku.

Odkritje bo v nedeljo, dne 30. 9. 1984, ob 11. uri v Sužidu pri Kobaridu.

Vabila

Vabimo vas na srečanje aktivistov OF škofjeloškega okrožja, ki bo v nedeljo, 23. septembra 1984 na Zbontu v Davči.

Na srečanju, ki se bo začelo ob 10. uri, bodo odkrili spominsko ploščo, podelili domicil skupščine občine Skofja Loka ter spominske značke OF tehnikom in tiskarjem ilegalnih partizanskih tehnik in tiskarn Gorenjske. Po slavnosti s kulturnim programom bo tovariško srečanje.

Posebej vabimo na srečanje vse tiskarje in tehnike, ker bi ob tej priložnosti obiskali tudi kmetije, ki so bile gostitelji tehnik in tiskarn.

Za udeležence, ki nimajo lastnega prevoza smo organizirali avtobusni prevoz iz Skofje Loke do Železnikov ob 8. uri, iz Železnikov na Zbont pa bodo vozili kombiji ob 7.30 in 8.30.

Udeležite se srečanja v čim večjem številu!

★

Krajevna skupnost Zatočin in njene DPO, občinski odbor ZZB NOV Tolmin in odbor partizanaskih kurirjev za severno Primorsko 4. brigade VDV vabijo svoje padlih kurirjev s P-23, vse nekdane kurirje Primorske, borce, borke, kurirke, aktiviste OF in vse, ki so med NOB sodelovali s kurirskimi postajami, prav tako mladino in vse druge, da se udeležijo slovesnega odkritja spominskega obeležja štirim padlim kurirjem postaje P-23, ki bo v nedeljo, dne 23. septembra, ob 14. uri ob cesti dva kilometra iz Zatočmina proti Pologu.

Odbor kurirjev za severno Primorsko in pripravljalni odbor

★

Krajevna skupnost Budanje in njene DPO, lovci Lovske družine Vipava in odbor severnoprimske kurirjev 4. brigade VDV vabimo vse nekdane kurirje Primorske, borce, borke, kurirke, aktiviste in ostale, ki so med NOB sodelovali s kurirskimi postajami, prav tako mladino in vse druge, da se udeležijo slavnostnega odkritja spominskega obeležja rejele kurirske karavle P-5a, ki bo v soboto, dne 29. 9. 1984, ob 15. uri pri lovski koči nad Budanjami pri Ajdovščini.

Ker pa je ta lovski dom na novo zgrajen, bo začetek njegova slavnostna otvoritev, razvite lovskega prapora in poimenovanje lovske koč po kurirski karavli P-5a. Koča je ob cesti na desni strani v borovem gozdičku, tri do štiri kilometre od Ajdovščine proti Colu.

Odbor kurirjev za severno Primorsko in LD Vipava

★

Skupnost borcev Goriškega vojnega območja vabi borke in borce komande Goriškega, Vipavskega in Idrijskega vojnega območja ter pripadajočih komande mest, krajev in mladino, da se udeležijo odkritja spominske plošče komande mesta Sežana. Ploščo bomo odkrili v nedeljo, 30. septembra, ob 14. uri v vasi Škrbina na Krasu, na bivši osnovni šoli, kjer se je pred štiridesetimi leti komanda mesta Sežana največ zadrževala. Na isti šoli bomo obenem odkrili spominsko obeležje tudi pred štiridesetimi leti ustanovljeni narodnoosvobodilni skupščini za okraj Komen v srednjejprimorskem okrožju. Njeno prvo zasedanje je bilo v Škrbinj 13. septembra 1944. Dogodek bomo proslavili v okviru krajevne skupnosti Komen. Ob tem dogodku se bomo spomnili tudi predvolilnega zborovanja v Svetem, ki je bilo 26. julija pred štiridesetimi leti.

Vaša številna udeležba bo ponovno prispevala k večji in lepši slovesnosti ob spominu na vojne čase ter aktivno sodelovanje domačinov ter udeležencev teh manifestacij.

Odbor skupnosti borcev 31. divizije vabi borce enot 31. divizije, 30. divizije, aktiviste NOB, delovne ljudi, občane ter mladino na slovesnosti ob 40. obletnici prenosa ranjencev s Primorske in Gornjske na Notranjsko.

V nedeljo, 23. septembra 1984, ob 11. uri bo na Mačkovcu (Ravbar komandi) pri Postojni odkritje spomenika v spomin na evakuacijo ranjencev 9. korpusa, ranjencev v Sloveniji in delovanje partizanske sanitete.

Skupnosti borcev enot 31. in 30. divizije vabimo, da na slovesnost pošljejo svoje delegacije in prapore. Posebno vabimo udeležence pohoda in še posebno ranjence.

Sekcija partizanskih zdravnikov pri Zdravniškem društvu Slovenije organizira 23. septembra 1984 ob 15. uri v Zdravstvenem domu v Postojni simpozij: »Partizanska saniteta in evakuacija ranjencev v Sloveniji v času NOB.« Na simpoziju vabijo zdravstvene kadre – partizane in zdravnike, še posebej tiste, zadolžene za zdravstvo v organih LO in DS.

Na slovesnost na Mačkovcu bo prišla mladinska pohodna enota, ki bo krenila na pot 21. septembra 1984 ob 8. uri iz Cerknega. Še prej bodo na Gasilskem domu v Cerknem ob 7.30 odkrili ploščo v spomin na začetek evakuacije ranjencev. Učenci OŠ »Spomenik NOB« Cerkno bodo imeli kulturni program. Pohodna enota bo 21. septembra prenočila v Domu na Vojskem, drugi večer, 22. septembra, pa na Otlici. Posebna slovesnost bo 22. septembra ob 10. uri na Hudem polju ob spomeniku bolnici »Pavli«, kjer so prevzeli v transport 50 ranjencev. Na Vojskem in Otlici bo razgovor partizanskih zdravnikov s pohodniki in miting. Vabimo borce in prebivalstvo, naj se udeležijo navedenih prireditvev na trasi pohodne enote.

Za prihod na Mačkovec uporabite redne avtobusne linije in železnico. Z osebnimi avtomobili bo možen prihod do prireditvenega postora, s tem da osebe, ki bodo urejale promet, Milico in Narodno zaščito v Planini in v Postojni seznanite, da potujete na proslavo na Mačkovec.

Osebnih vabil ne bo!

Odbor skupnosti borcev 31. divizije

★

Krajevne skupnosti Križe, Sebenje, Senično in Pristava in odbori ZB Križe, Skupnosti gorenjskih aktivistov, Skupnosti borcev Gorenjskega in Kokoškega odreda ter Skupnosti koroških partizanov vabijo na srečanje, ki bo v nedeljo, 23. septembra 1984, ob 11. uri v partizanski vasi Gozd ob 40-letnici požiga te vasi. Slavnostni govornik bo tovariš Martin Košir, republiški sekretar za ljudsko obrambo.

Dostop na prireditveni prostor bo z osebnimi avtomobili, organiziran pa bo tudi javni prevoz s kombibusi iz Križev do Gozda.

Na srečanje so še posebno vabljeni nekdani pripadniki obmejnih enot, aktivisti, mladina, prav tako pa tudi vsi drugi občani.

Pripravljalni odbor

★

Vabimo vse mladinke in skojevke Selške doline, ki so kakorkoli med NOB delovale na območju Selške doline, da se udeležijo srečanja, ki bo 22. 9. 1984 ob 16. uri v menzi Reya Vide v Železnikih.

Odhod iz Skofje Loke je z rednim avtobusom ob 15.15.

Stroške udeležbe plačajo udeležence same.

ZB NOV Skofja Loka

★

Vabimo vse kurirje in veziste NOV ljubljanske sekcije, da se udeležijo proslave ob dnevu vezistov, ki bo dne 26. 9. 1984 ob 10. uri v vojašnici Ljube Šercerja v Ljubljani.

Proslava v Gojačah je imenitno uspela

Več kot tisoč ljudi iz vseh primorskih občin in iz zamejstva, med njimi veliko nekdanih borcev in aktivistov, se je zbralo na proslavi 40 letnice 1. zasedanja odposlancev okrožnega narodnoosvobodilnega odbora za Srednjo Primorsko v Gojačah. Med gosti sta bila tudi člana sveta federacije Julij Beltram-Janko in Joža Vilfan.

Slovesnost v partizanskih Gojačah je začel predsednik občinske konference SZDL Ajdovščina Slavko Furlan, za njim pa je besedo povzel slavnostni govornik Julij Beltram, ki se je zgodovinskega zasedanja pred 40 leti udeležil kot predstavnik izvršnega odbora OF. Naj-

Brioni vabijo

V prejšnji številki našega časopisa smo objavili program potovanja na Brione, ki ga skupaj organizirata TV-15 Naš tovariš in Slavnik iz Kopra. Čeprav je do odhoda še mesec dni, je že več kot polovica avtobusa zasedena. Zato naj vsi tisti, ki bi radi potovali z nami na te otoke, čimprej pošljejo svoje prijave na naslov **Slavnik Ljubljana, Tavčerjeva 8 a, 61000 Ljubljana**. Vse informacije o potovanju pa lahko dobite na telefon (061) 321-552.

Na prijavo obvezno napišite točen priimek in ime, naslov, datum in kraj rojstva, številko osebne izkaznice in občino, ki jo je izdala. Ti podatki so potrebni za vstop na Brione.

Kdor želi s TV-15 in Slavnikom na Brione naj pohiti s prijavo.

prej je orisal razmere na Primorskem leta 1944. Izvedba volitev v narodnoosvobodilne odbore je bila takrat zelo zahtevna naloga, saj so volitve potekale sredi bojev. Udeležba je bila kljub temu izredno visoka. V sedemnajstih krajevnih narodnoosvobodilnih odborih v Brdih je bila stoo odstotna na celotnem srednjejprimorskem okrožju pa 96-odstotna. Zato so bile volitve poleti 1944 hkrati nekakšen plebiscit primorskega ljudstva za Titovo Jugoslavijo. Po volitvah v krajevne NOO – na Primorskem je takrat delovalo 325 krajevnih narodnoosvobodilnih odborov – so se sestale še okrajne in okrožne skupščine. Najpomembnejše je bilo prav zasedanje v Gojačah, predvsem zaradi zemljepisne lege srednjejprimorskega okrožja, saj je segalo od Trsta do Gorice, zajemalo pa je tudi ves Kras in vso Vipavsko dolino.

Svoj govor je Julij Beltram končal z besedami: »Velika udeležba in volitve v narodnoosvobodilne odbore, vsa nadgradnja nove ljudske oblasti in bojne sile 9. korpusa, ki so to omogočile, so najlepši spomenik, ki si ga je takrat primorsko ljudstvo postavilo v čast in ponos sedanjim rodovom in generacijam, ki prihajajo.

Številni obiskovalci Gojač v ajdovski občini so si z zanimanjem ogledali razstavo o razvoju ljudske oblasti na Primorskem, ki jo je Goriški muzej pripravil v nekdani vojaški šoli, kjer je potekalo zasedanje pred 40 leti. Za kulturni program so poskrbeli pevci zbora Srečo Kosovel iz Ajdovščine, učenci srednje gradbene šole Veno Pilon iz Ajdovščine in učenci osnovne šole iz Dobravelj.

Branko Soban
Lojze Kristančič-Minko

Fotografija z vprašanjem

V 32. številki TV-15 Naš tovariš, ki je izšla 30. avgusta 1984 smo objavili fotografijo, posnetek ranjencev pred Petrovo hišo številka 6 v Babnem polju. Fotografija je iz leta 1944. Naš bralec Toni Vinko-Cene iz Ljubljane je na njej prepoznal komandirja Johana, Franc Tomec-Plahun iz Novega Polja pri Ljubljani, ki je na fotografiji v sredini, pa je prepoznal oba ranjena soborca. Njegovo pismo smo odstopili dr. Pavli Jerini-Lah, ki zbira to zgodovinsko gradivo.

Danes pa sprašujemo za imena in priimke bolničark na zgoraj objavljeni fotografiji, ki je prav tako nastala v Babnem polju pred Petrovo hišo. Fotografijo hrani Muzej revolucije v Ljubljani. Na hrbtni strani piše, da so to bolničarke, spremljevalke ranjencev, pripravljenih za odhod na zdravljenje v naših bolnišnicah v Italiji. Kdor prepozna ta pogumna dekleta, naj nam piše v naše uredništvo.

Henrik Petrovič

Pred enim letom je umrl Henrik Petrovič, kovač v železniški delavnici v Mariboru. Oktobra 1944. leta je odšel v partizane. Sodeloval je v 4. operativni coni NOV in PO Slovenije. Bil je odlikovan.

Jaka Drinovec

V Naklem smo se poslovlili od borca Jaka Drinovca. Rodil se je 1905. leta v Strahinju. Leta 1944 je vstopil v Kokrški odred, nato pa v sestavi 14. divizije, kjer je skrbel za štabne konje.

Janko Osolnik

Aprila smo se borci NOV iz Podgorice in Sentačkoba in drugi krajanji poslovlili od Janka Osolnika. Doktor Janko se je rodil leta 1900 v Češnjah, občina Kamnik. Še kot študent je bil med borci za severno mejo. V začetku 1941. leta je začel aktivno sodelovati z OF. Naslednje leto je bil aretiran in poslan v Gonars in naprej v Dachau.

Viktor Zadnikar

Junija smo se na Dobrovi pri Ljubljani poslovlili od Viktorja Zadnikarja, nosilca partizanske spomenice 1941 in več drugih odlikovanj. Rodil se je 1909. leta v vasi Hruševo. V NOB se je vključil 1941. leta in kot aktivist sodeloval na območju Polhograjskih Dolomitov. Bil je član vaške zaščite v vasi Hruševo. V NOB se je vključil 1941. leta in kot aktivist sodeloval na območju Polhograjskih Dolomitov. Bil je član vaške zaščite v vasi Hruševo. Zaradi sodelovanja z NZ je bil aretiran in obsojen na doživetje. Po kapitulaciji Italije so ga poslali v internacijo v Nemčijo. Po vojni se je vključil v delo na terenu in bil aktiven družbenopolitični delavec.

Janez Pahulje

V Hrovači pri Ribnici smo se poslovlili od Janeza Pahulje, rojenega 1906. leta v Bukovici. Med vojno se je opredelil za OF, vključil se je v napredno skupino aktivistov na opekarni. Ob požigu opekarnice je bil aretiran in odpeljan v taborišče Treviso in Gonars. Po prihodu iz internacije se je vključil kot aktivist na terenu. Po kapitulaciji Italije je bil razporejen v krojaško delavnico komande mesta Kočevje. Po nemški ofenzivi je bil ponovno aretiran in odpeljan v Ljubljano.

Janez Pogačar

Janez Pogačar se je rodil na Spodnjih Lazih nad Gorjami 1911. leta. Med vojno je bil povezan že s prvimi partizani. Bil je aktivist in zaupni terenski delavec, in prav zato mu partizani niso dovolili, da bi zapustil terensko delo v dolini. Proti koncu vojne, ko je bilo prenevarno, je vstopil v partizanske vrste. Od njega smo se poslovlili junija v Zasipu.

Karel Ražman

Maja smo se v istrski vasi Popetre poslovlili od Karla Ražmana, rojenega 1902. leta. Leta 1942 je bil obsojen na tri leta zapora in bil zaprt v Pulju in Kopru. Po kapitulaciji Italije se je vrnil domov in se vključil v OF. Bil je vojni referent v vaškem odboru. Nato se je vključil v 10. SNOUB Ljubljansko. Bil je ranjen in ostal je invalid. Bil je trikrat odlikovan.

Janez Lesar

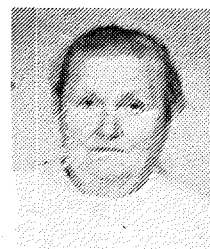
V Hrovači pri Ribnici smo se poslovlili od Janeza Lesarja, rojenega 1906. leta v Sušju. Med vojno se je vključil v napredno gibanje. Kot obveščevalec je aktivno delal na terenu, za kar je bil interniran v Treviso in Padovo. Po vrnitvi 1943. leta je ponovno opravljal delo aktivista na področju Ribnice.

Elza Osterman

Umrla je zadnja iz zavedne in revolucionarne družine, sestra narodne herojine Slave Klavore, Elza Osterman, rojena Klavara. Rodila se je pred 66. leti blizu Brucka v sedanji Avstriji, kamor je bil iz Čezsoče prenesen njen oče z vso družino. Po prvi svetovni vojni so prišli v Maribor, kjer je že kot dijakinja in kasneje študentka delovala v Sokolu in društvu Akademik. Ekonomijo je študirala v Beogradu in se povezala z ilegalci v Zemunu, nato je pobegnila v Slovenijo. Nekaj časa je delala v Kranju, nato pa odšla v partizane. Na Gorenjskem je bila članica okrajnega komiteja KPS. Po vojni je delala na ministrstvu za industrijo. Preselila se je na Bled in opravljala odgovorne dolžnosti od direktorice do načelnice za gospodarstvo v občini. Poleg tega je vestno opravljala še mnoge dolžnosti v družbenopolitičnih organizacijah v občinskem in krajevnem merilu. Prejela je vrsto odlikovanj in priznanj.

Alojzij Zadnik

Maja smo se v Ilirski Bistrici poslovlili od Alojzija Zadnika, rojenega 1912. leta na Pregarju. V začetku 1941. leta je bil nasilno mobiliziran v kazenski bataljon na otok Sicilijo. Po razpadu fašizma se je odpravil v domovino in se vključil med borce Istrskega odreda in kasneje v Belokranjski odred. Za služe med NOB je postal vodnik in bil trikrat odlikovan.

Nežka Bratušek

V Gorišnici pri Ptujju smo se junija poslovlili od 74-letne borke 14. divizije Nežke Bratušek. Aktivna borka je bila od 1943. leta, takoj po okupaciji je začela sodelovati z OF. Bila je dvakrat odlikovana.

Franc Janežič

V Trzinu smo se maja poslovlili od Franca Janežiča, rojenega pred 78 leti. Med vojno je bil po raznih internacijah.

Franc Gnamuža

V Šentjanžu pri Dravogradu smo se poslovlili od Franca Gnamuža. Aprila 1944. je vstopil v Pohoski odred. Prejel je več priznanj in odlikovanj.

Anton Matelič

Rodil se je 1923. leta v kraju Jevšček na Primorskem. Mobiliziran je bil v italijansko vojsko. V Afriki je bil ujet in poslan v Francijo in naprej v taborišča, kjer se je opredelil za OF. Od njega smo se poslovlili v Hrovači pri Ribnici.

Slava Guštin

V 78. letu je umrla družbenopolitična delavka iz Metlike Slava Guštin. Bila je dolgoletna tajnica občinskega ljudskega odbora Metlike, uslužbenka OLO Črnomelj ter tajnica v domu počitka v Metliki.

Anton Bertonec

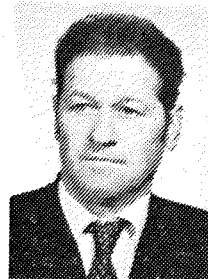
Aprila smo se na celjskem pokopališču poslovlili od Antona Bertonec, rojenega 1915. leta na Dobravi pri Radovljici. Deloval je kot aktivist OF, bil je borec Gradnikove in Prešernove brigade. Bil je večkrat odlikovan.

Stanko Čadež

Rodil se je 1920. leta na Ledinah pri Idriji. Leta 1944 se je priključil borcev 9. korpusa. Po vojni je bil v NZ v Prestranku. Dvakrat je bil odlikovan. Od njega smo se poslovlili maja v Slavini.

Maks Medved

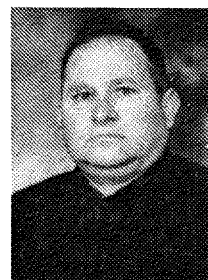
Maja je umrl Maks Medved, rojen 1901. leta. Od 1943 je bil sodelavec OF ter obveščevalec in aktivist.

Ivan Mirkac

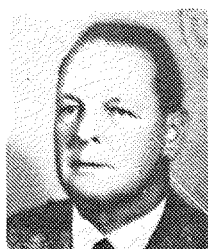
Decembra lani smo se v Završah pri Misljici poslovlili od Ivana Mirkaca, rojenega 1915. leta. Takoj na začetku vojne se je povezal z aktivisti in borci na terenu Završ in okolice. Tudi njegova domačija je dajala zavetje številnim borcem in aktivistom. Leta 1943 je odšel v Bračičevo brigado. Po vojni je bil aktiven na številnih področjih, kar pričajo številna priznanja in odlikovanja.

Viktor Kobal

V 74. letu je umrl Viktor Kobal, rojen v Logu v Poljanski dolini. Od vsega začetka je bil simpatizer NOG. V Medvodah se je povezal z naprednimi ljudmi in organizirano deloval v trojki in v OF. Od njega smo se poslovlili v Medvodah.

Miroslav Trošt

Junija smo se v Podnartu poslovlili od 64-letnega Miroslava Trošta. V začetku 1942. leta je začel sodelovati z OF in 1943. leta so ga Nemci odpeljali v taborišče.

Vinko Pogačnik

Nenadoma je umrl rezervni oficir Vinko Pogačnik iz Spodnjih Gorij. V NOG se je vključil avgusta 1941. leta, aktivno v NOV pa je vstopil 1944. Sodeloval je v VOS, VDV in 31. diviziji. Bil je dvakrat odlikovan.

Franciška Kašnik

Na Otiškem vrhu pri Dravogradu smo se maja poslovlili od Franciške Kašnik, rojene v Starem trgu pri Slovenj Gradcu 1916. leta. Bila je sodelavka OF ter obveščevalka.

Aleš Korat

V Šentjanžu pri Dravogradu smo se junija poslovlili od Aleša Korata, rojenega 1920. leta. Bil je borec Šerčerjeve brigade.

Filip Tavčar

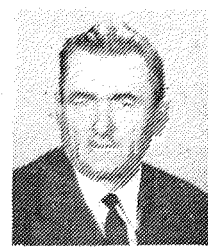
V Cerknem smo se poslovlili od Filipa Tavčarja. Že 1943. leta, je začel sodelovati z OF. Še pred zgraditvijo bolnišnice Franje, je bila v njegovi hiši bolnišnica. Pomagal je osebjem in ranjencem. Kasneje je bil dodeljen delavskemu bataljonu.

Adolf Juvan

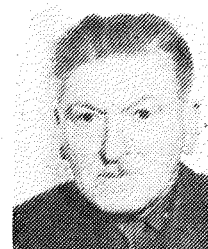
Februarja smo se na Čemšeniku poslovlili od borca prekomorske brigade Adolfa Juvana, rojenega pred 62 leti.

Jože Fakin

Junija je umrl Jože Fakin z Znojil. Rodil se je pred 78 leti. Borec je dajal varno zavetje, hrano ter prevajal ranjence.

Jože Lah

Na Spodnji Polskavi smo se maja poslovlili od Jožeta Laha, rojenega 1911. leta. Septembra 1944. je odšel v partizane v Tomšičevo brigado. Vključil se je v veteransko enoto.

Matevž Knežar

Na Otiškem vrhu pri Dravogradu smo se poslovlili od Matevža Knežarja, rojenega v Prevaljah. Bil je Maistrov borec, od 1943. leta je sodeloval z NOV.

V zadnjem letu so umrli člani ZB NOV Naklo: Jože Urbanc iz Strahinja, Franciška Križnar z Okroglega, Jože Ivanc iz Naklega, Janez Markuta z Okroglega, Jakob Brlogar iz Naklega, Franc Simonetič iz Strahinja, Franciška Rakovec iz Strahinja.

MILOŠ RUTAR

KRANJSKI ŠPORTNIKI, PADLI MED NOB

Na mestnem štadionu v Kranju bodo odkrili spominsko obeležje padlim športnikom in telovadcem občine Kranj. V nekaj nadaljevanjih bomo skušali oživiti spomin na mnoge znane, padle predvojne športnike in telovadce, opisali bomo športno življenje v Kranju in okolici tik pred drugo svetovno vono in v prvih letih okupacije.

Kmalu po osvoboditvi je bila na Narodnem domu odkrita plošča 44. padlim športnikom Kranja. Pred več kot 25 leti so začeli prenavljati današnji sindikalni dom. Takrat so sneli spominsko ploščo in jo potem –pozabili v kleti doma. Telesnokulturna skupnost občine Kranj je z borci športniki začela akcijo postavitve spominskega obeležja in izdajo zbornika pomembnejšim športnikom in telovadcem kranjske občine.

Pozdravljamo pobudo. Padli športniki in telovadci tako ne bodo pozabljeni. Mladim in prihodnjim rodovom bodo ostali v trajnem spominu.

Šport pred drugo svetovno vojno

Na območju današnje kranjske občine je pred drugo svetovno vojno delovalo več sokolskih društev, skavtje, društva kmečkih fantov in deklet, planinci, nogometna društva ter fantovski odseki in dekliški krožki. Atletski, kegljaški, plavalni in namiznoteniški klubi so se razvili šele po vojni. Mladina se je zbirala na športnih terenih enkrat, dvakrat na teden in v telovadnicah, bolj v rekreativne namene. Ob nedeljah so organizirali javne telovadne nastope, izlete v planine, kolesarjenje in nogometne tekme.

Sokolska društva so zadnja leta pred vojno organizirala predvojaške tečaje in tečaje prve pomoči. V nogometnem klubu Korotan Kranj se je zbirala meščanska in dijaška mladina, v NK Savici (Stražišče) in NK Slovanu (Naklo) pa delavska in vaška mladina. Bilo je še nekaj »divjih« nogometnih klubov v Bitnjem, na Primskovem, Predvoru in še v nekaterih vaseh. V Smartnem na Farovski Loki in Planini so nogomet vodili in finansirali katoliški krogi.

Prvič so leta 1938 tudi športniki javno dvignili svoj glas. Množično so sodelovali v demonstracijah v Kranju ob odhodu čeških državljanov, ki so kot prostovoljci šli braniti svojo domovino. Več ko sto mladincev iz Kranja je v sprevedu odšlo na Kranjsko železniško

Kranjski prostovoljci čakajo 8. aprila 1941 na vojaške uniforme. Z desne, prva vrsta: Slavko Luin (zaprt v Nemčiji), Franci Murnik, Vito Tavčar (zaprt, umrl po vojni). Miloš Rutar (udeleženec NOB); druga vrsta: Marjan Ramovž (padel v NOB), Stanko Kovačič (umrl po vojni); tretja vrsta: France Stiglic (udeleženec NOB), Pavle Benedik (vojni ujetnik); zadnja vrsta: Pavle Šuc (padel v NOB), Jože Benedik (zaprt, umrl po vojni).

postajo pospremit češke prostovoljce. Demonstracije so organizirali skojevci, priključili pa so se jim mnogi zavedni mladinci in športniki. Vzklíkali so gesla: »Mi smo s Čehi!«, »Dol s Hitlerjem!«, »Branili bomo Jugoslavijo!« Med najglasnejšimi na železniški postaji je bil tekstilec Darko Mavsar, balkanski prvak v metanju kopja, ki pa je med vojno zabredel med izdajalce (padel decembra 1942. med belogardisti, ki so z orožjem branili grad Dob na Dolenskem). Po odhodu vlaka so demonstrantje odšli v sprevedu v mesto, kjer so jih orožniki razgnali.

Med prostovoljci

Ko je Hitler 6. aprila 1941. napadel Jugoslavijo so se že čez dva dni tudi v Kranju zbrali prostovoljci. Partija in napredne sile so pozivale v boj proti fašizmu! Več kot šestdeset prostovoljcev se je zbralo pred Narodnim domom.

Komandant obmejnih enot kapetan 1. razreda Milutinović nam je iz vojaškega skladišča razdelil vojaške uniforme. Po pohodu skozi mesto smo se z vlakom odpeljali v Novo mesto. Med prostovoljci je bilo veliko športnikov in telovadcev, iz vrst skojevcev, naprednjakov in tudi iz katoliških vrst: sokoli so bili France Stiglic, Slavko Luin, Boris Nečemer, Djuro Dvoržak, Miloš Rutar, Stanko Kovačič, Vinko Oblak; nogometaši Marjan Ramovž, Slavko Smuk, Mirko Zgur, Vito Tavčar, Miro Zorč, Drago Srakar; planinci: Ljubo Grabnar, Beno Anderwald; skavti: Ciril Hudovernik, Hinko Ciglič, Slavko Fras; atlet: Stane Sinkovec; študentje športniki: Jože Pernuš, Ivan Cvar, Janko Knific, France Murnik, Pavle in Jože Benedik in mnogi drugi. Vsi so bili med okupacijo aktivisti OF, mnogi so bili tudi v partizanih, le Drago Srakar je zabredel med nasprotnike.

Razmestili so nas v novomeški gimnaziji. Dva dni so prihajali prostovoljci iz Ljubljane, Maribora, Kranja, Jesenic, Kočevja, Celja in od drugod. Okoli 3000 se jih je zbralo. V sredo zvečer so nas stlačili v živinske vagonne in odpeljali v Zagreb. Naslednjega dne, 10. aprila 1941., ob pol štirih popoldne so bili Nemci s tanki že v Zagrebu. Najstarejši v kranjski skupini Mirko Zgur, s činom narednika – dijaka, ki nas je vodil, nam je v vojašnici »Zrinskega in Frankopana« predlagal, naj se razdelimo v manjše skupinice in se skušamo prebiti v Bosno. Miro Zorč je poznal stanovanje bivšega nogometaša Korotana Dušana Djukića-Popaja na Ilici. Tam smo prenočili skupaj s Slavkom Luinom, Mirom Zorčem in Borisom Nečemerjem. Celo noč je radio hrumel in prenašal nemška in ustaška poročila. Jugoslavija je bila pred razkolom. Odločili smo se, da gremo domov. Iz Zagreba smo se z vlakom prepehali do Karlovca, nato peš čez Zumberačke gore, čez Kolpo in se od Semeča do Ljubljane zopet peljali z vlakom. V Ljubljani smo videli prve bersaljenje s peresom na čeladah. V Kranj vlak ni vozil. Mimo Smlednika in Drulovke smo jo peš, v nedeljo 12. aprila 1941, po petdnevni odisejdi, utrujeni in razočarani primahali v Kranj.

Približno tretjina prostovoljcev se je prebila domov, veliko so jih v Zagrebu polovili in zaprli ustaši, in so se vrnili domov po posredovanju Rdečega križa šele čez dva meseca, posameznike pa so Nemci odpeljali v taborišča za vojne ujetnike. Že v prvih dnevih okupacije je eden od hitlerjevskih podreptnikov prinesel predstavniku nemške civilne oblasti v Kranju seznam kranjskih prostovoljcev. Ta pa ga je raztrgal, rekoč: »Te mlade fante so zapeljali Srbi!« In nihče nas ni klical na odgovornost.

V prvih letih okupacije

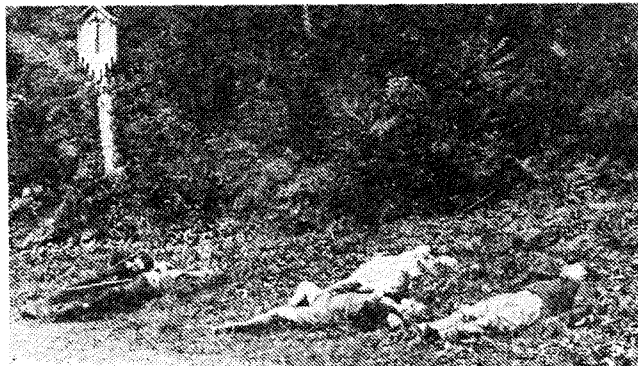
Nemci so hoteli obnoviti športno življenje v Kranju. Plavalni bazen, ki so ga zgradili že v stari Jugoslaviji, so z velikim truščem odprli poleti 1941. Na današnjem kranjskem štadionu so zasadiли prve lopate, toda gradnjo niso nadaljevali. Nogometne tekme smo igrali na igrišču, kjer stoji danes nebotičnik. V Gozdu Martuljku so organizirali športne tečaje. Nogometno moštvo Kranja, ki je bilo jeseni 1941 še povsem slovensko, je skupaj z moštvom Jesenic tekmovalo v koroško-gorenjski ligi z moštvi Beljaka, Celovca in Feldkirchna. Druga nogometna moštva okoli Kranja niso delovala. Sokol je bil razpuščen. Prva nogometaša Henrik Biček in Miha Fister sta odšla v partizane že poleti 1941. Nemci so organizirali obvezne vojaške vaje. Ker so športne treninge priznavali za vojaško urjenje, so se mnogi aktivno vključili v nogometno moštvo, samo da ni bilo treba nositi rumenkaste uniforme s kljukastim križem. Na vseh javnih nastopih je bilo v našem moštvu čuti ponos in narodno zavest. Vsi nogometaši smo bili tako ali drugače povezani z OF. Tehnično vodstvo kluba je jeseni 1941 prevzel nemški policist Lenner, navdušen športnik, ki je bil do nas kar strpen.

(se bo nadaljevalo)

Obletnica četniško domobranskega zločina v Žireh

Septembra letos mineva štirideset let, odkar so 13. septembra 1944 četniki in domobranci nad cesto proti Goropekam v Mršaku v Žireh ustrelili pet talcev: tri domačine in dva ujeta ranjena partizana.

Tistega dne so četniki iz Polhograjskih Dolomitov pod vodstvom svojega komandanta majorja Mirka Bitenca vdrl v Žiri s pomočjo okoliških domobranskih postojank Šentjošta, Treh kraljev, Rovt in Veharš. V Žireh in okoliških vaseh so s streljanjem vdirali v stanovanja, preiskovali, aretirali in vodili ljudi do gostilne pri Katerniku v Žireh. V tej gostilni je bil nastanjen četniško domobranski štab s komandantom Mirkom Bitencem.

Žrtve zločina na kraju dejanja v Mršaku

Nasilno zbranim prebivalcem, med njimi je bilo največ žena, je govoril Bitenc in jim grozil, da bodo ubili vsakogar, ki bo sodeloval s partizani in člani Osvobodilne fronte. Po govoru so prebivalce poslali domov, aretirane pa zaslisevali. V popoldanskih urah so se začeli umikati proti vasi Goropeke. Ob umiku so med splošnim streljanjem postrelili aretirane.

Ustreljeni so bili:

Dr. Ernest Demšar, zdravnik v Žireh, je bil rojen 30. decembra 1902 v Žireh. Leta 1941 so ga Nemci aretirali, odpeljali v škofjeloške in begunjske zapore ter dalje v Dachau. Sestra je s posredovanjem, da je bil rojen v Idriji, dosegla, da so ga izročili Italijanom ter ga zaprli v Ljubljani. Pozneje so ga Italijani izpustili. Naselil se je v Logatcu, nato v Rovtjah, 8. septembra 1944 pa se je preselil na osvobodeno ozemlje v Žiri. Četniki in domobranci so nasprotovali njegovi preselitvi. Maščevali so se mu in ga ustrelili. Žirovci so obnemeli. Izgubili so odličnega zdravnika in človeka. Četniki so ga presenetili prav takrat, ko se je pripravljala, da se bo pridružil partizanom pri štabu 31. divizije, 9. korpusa.

Marjanca Jereb, po domače Lukova, se je rodila 14. avgusta 1922 v Brekovicah pri Žireh. Oče je bil cestar. Živel je pri starših in se preživljala s

Semončkova Johana iz Žirov umiva žrtve pred položitvijo v krste

priiložnostnim delom. Kot terenka je sodelovala s partizani. Urodnega dne se je peljala s kolesom v Žiri. Na mostu čez reko Soro so jo četniki, med katerimi je bil domačin, aretirali. Izročili so jo Bitencem štabu, kjer so jo zaslisevali in ustrelili.

Terezija Kopač, po domače Grogcova, je bila rojena 7. oktobra 1907 v Žirovskem vrhu kot hčerka malega kmeta. Bila je poročena in mati štirih mladoletnih otrok. Družino je preživljala s klekljanjem čipk in z dnino na kmetih. Sodelovala je s partizani. Tistega septembrskega dne so jo ujeli četniki v Žirovskem vrhu. Pri njej so

dobili pismo, ki ga je nosila za partizansko enoto. Zaradi tega so jo mučili in ustrelili.

Ob vdoru v Žiri so domobranci iz Rovt pri Jureču v Brekovicah na njivi v koruzi ustrelili dva partizana. Prav tako so domobranci iz Veharš v Osojnici v grapi Letnik presenetili partizana Jožeta Jereba, ekonoma pri štabu Prešernove brigade, in njegovega spremeljalca Franca Paplerja, borca štabne čete, ki sta šla po intendantskih nalogah. Domobranci so za bežecima streljali, ju ranili, obkolili in ujeli. Vsa krvava, čez rane pokrita z obvezami, kar je razvidno tudi iz priloženih fotografij, so privedli v Žiri in ju ustrelili.

Jože Jereb, po domače Breincov, je bil rojen 17. marca 1910 v vasi Lazec, občina Idrija. Njegov oče je bil mali kmet. Učil se je mizarske obrti. Že pred drugo svetovno vojno je pred italijanskimi fašisti pobegnil v Jugoslavijo. Nastanil se je v Rakovici-Besnici pri Kranju. Preživljal se je s priložnostnim delom kot gradbeni delavec. Bil je poročen in oče treh otrok. Med vojno se je opredelil za Osvobodilno fronto in leta 1943 prostovoljno odšel k partizanom. Bil je ekonom pri štabu Prešernove brigade.

Fran Papler je bil rojen 25. novembra 1926 na Dobravici pri Podnartu, občina Radovljica. Njegov oče je bil mali kmet

Dr. Ernest Demšar

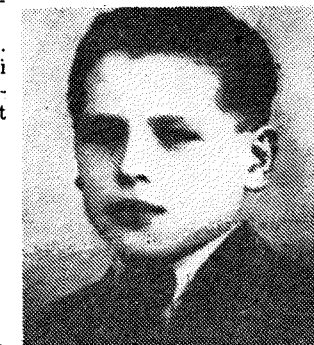
Marjanca Jereb

Terezija Kopač

Jože Jereb

Franc Papler

zločin fotografsko dokumentiral Jože Filipič, fotograf na Lednici. Domačini so žrtve naložili na lojtrski voz in jih odpeljali do farne cerkve v Žireh. Preden so jih položili v krste, jim je umila obraze in jih očistila krvi Johana Poljanšek, Semončkova iz Žirov. Žrtve so ležale v krstah v farni cerkvi. Zaradi bojev partizanskih enot z Nemci in domobranci v okolici Žirov so žrtve pokopali šele 15. septembra v poznih večernih oziroma nočnih urah v skupni grob na pokopališču Dobračeva. Kljub temu, da je bila noč, so domači izdajalci z obstreljevanjem motili pogrebne slovesnosti.

O ustreljenih talcih v Žireh je bilo že precej objavljenih podatkov, pomanjkljivost pa je v tem, da ni bila ugotovljena popolna identifikacija dveh ustreljenih partizanov. S tem sestavkom sem dopolnil podatke, ju predstavil in ugotovil partizansko enoto, kateri sta pripadala.

Janko Mrovlje

Kako so delali mladi novinarji iz Artič

»Mogoče vas bo zanimalo,« so nam napisali naši artiški prijatelji in nam poslali poročilo o svojem lanskeletnem delu. Sporočili so nam, da je imel krožek do 1. marca 19 članov, dokler je krožek vodila tovarišica Danica Vidmar. Po 1. marcu se je krožku priključilo še nekaj članov, ki so redno obiskovali ure, drugi pa so sodelovali kot zunanji člani s svojimi

prispevki. Z vztrajnim in prizadevnim delom so nekateri dosegli prav lepe rezultate. Sedemnajstim so objavili članke v kakem časopisu ali reviji, pet članov pa je imelo objavljenih več kot deset prispevkov. Iz zapisnikov je razvidno, da so v času od 1. marca učenci v glavnem pisali za različne natečaje, in niso toliko poročali o dogajanjih na šoli in v krajevni

skupnosti. Torej so bili usmerjeni bolj literarno. Po 1. marcu pa je delo steklo po preizkušeni poti. Sestajali so se vsak teden in sproti odpisovali na prejeto pošto, vodili kroniko, urejali arhiv, iskali zanimivosti, o katerih bi bilo treba pisati itd.

V arhivu so iskali članke, ki so v zvezi z dogajanjem na šoli in v njihovem kraju in prišli so do zanimivega po-

datka. Pobrskali so po poročilih in ugotovili, da so imeli od leta 1976 do 1984 objavlenih v različnih slovenskih in drugih časopisih ter revijah 990 prispevkov. Pripominjajo pa, da jih je bilo gotovo več kot 1000, ker pred leti namreč niso vodili natančnega pregleda o prispevkih, ki jih je objavil Radio Ljubljana.

Ž. D.

Med vojno

Osnovnošolci iz Pesnice so drugo številko svojega časopisa Naš list, letnik XIV, posvetili 40-letnici Rdečega križa Jugoslavije in 40-letnici organov varnosti Jugoslavije. Za uvodno misel so zapisali besede tovariša Tita: »Najbolj varna je tista država, ki jo varujejo ljudje sami.« Za danes smo izbrali za vas, dragi mladi bralci, sestavek, ki ga je za to številko Našega lista napisala Suzana Lešnik iz 8. a razreda.

Vsak dan lahko poslušamo po radiu in televiziji o surovih razmerah v drugih deželah. Bojujejo se za svobodo, da bi živeli v miru kakor mi. Vsak dan padajo nove žrtve, včasih tudi nedolžni ljudje, ki ne vedo, zakaj streljajo vojaki. Vedo le, da umirajo od lakote in tripijo. Le sanjajo lahko o svobodi, ki je še dolgo ne bodo imeli, saj se kar naprej bojujejo in bahajo, koliko zmorejo uničiti.

Tudi pri nas je bilo pred desetletji tako in ne želim si,

da bi se ponovilo, čeprav jaz nisem okusila tega trpljenja. Borcem so požigali domove, odpeljali žene, otroke, vendar niso obupali. Bojevali so se, da bi osvobodili svojo deželo. Mladina je raznašala letake, obveščala partizane. Kmetje so jim prinašali obleko, obutev in hrano. Vedno niso imeli dovolj hrane in tople obleke. V naši okolici ni bilo veliko bojev, toda možje so morali delati za Nemce ter jih ubogati. Tu so hodili tudi partizani in dedek jih je vodil včasih do kakšnega drugega kraja, saj niso poznali vseh poti. Tudi hrano so jim dali in pijačo, toda veliko jim niso mogli dati, saj tudi sami

niso imeli dovolj. Devet lačnih ust je bilo pri hiši. Najbolj pa so se bali letal, ki so se tako nenadoma pokazala na nebu. Bombardirali so največkrat Maribor. Res, veliko so morali trpeti, zato pa sedaj lahko živimo v miru in ne mislimo samo na trenutek, kdaj bo prišel sovražnik in nas pobijal.

Stara mama mi večkrat reče, da le ne bi bilo vojne, saj si želi, da bi mi, njeni vnuki, imeli lepše življenje, kot so ga imeli oni. Tudi jaz si to močno želim in želim tudi, da bi se umiril ves svet in bi vsi živeli svobodno.

SUZANA LEŠNIK, 8. a
OŠ Kerenčičevih Pesnica

Pionirji, mladinci, člani klubov OZN!

Republiška konferenca ZSMS je napisala poziv vsem pionirjem, mladincem in članom kluba OZN, naj napišejo pretestna pisma glede dogodkov na avstrijskem Koroškem.

»Skrajno desno in nacionalistično usmerjene mračne sile avstrijske družbe zopet poskušajo zanetiti spore in sovraštvo med slovensko manjšino ter nemško govorečimi Avstrijci na avstrijskem Koroškem. Koroški Heimatdienst želi doseči ukinitve dvojezičnega šolstva, ki omogoča, da so osnovnošolski otroci deležni dvojezične vzgoje. Ta šola pa predstavlja temelj za boljše sožitje med Slovenci in nemško govorečimi Avstrijci na koroškem. Cilj Heimatdiensta je, da poruši sedanjí sistem izobraževanja predvsem na južnem Koroškem ter ustanavljanje na eni strani nemških šol in na drugi geto šol za Slovence, v katerih bi bil tudi učiteljski kader popolnoma ločen. To bi verjetno še pospešilo nadaljnjo asimilacijo slovencev kot manjšine na Koroškem.

Jugoslavija kot podpisnica avstrijske državne pogodbe iz leta 1955 ne more mirno gledati takšne provokacije, saj je skrb za del naših narodov, ki živijo onkraj meje, naša politična in ustavna obveznost. Nujno je vsej demokratski avstrijski javnosti pokazati, da se še posebno mlada generacija Slovenije solidarizira z bojem Slovencev za njihove pravice.«

Dopisniški krožek

Ko smo imeli letos prvič dopisniški krožek, nismo pisali, ampak smo imeli sestanek. Na njem so sodelovali vsi, ki so se prijavili h krožku. Ko smo se usedli v polkrog, nam je mentorica Nada rekla, naj predlagamo, kdo bo predsednik krožka. To bo Maja Olup, Sergeja Cvlefer pa bo urednica glasila TV-33, ker je zelo pridna. Začeli smo se šteti, vsak po svoje je štel, zato smo zapisali vsa imena. Maja bo spremljala navzočnost. Pogovorili smo se, kam bomo šli na obisk, koga bomo vabili v šolo, kakšne literarne večere bomo imeli, katerih natečajev se bomo udeleževali. Pomagali bomo mlajšim, trudili se bomo biti poštene in tovariški, radi bomo brali knjige. Minute so minevale, sestanek je bilo konec. Tovarišica je vsakemu podarila po eno značko.

METKA SODERŽNIK, 4. r.,
Stranice

Osvojili smo Krn

Planinci, ki smo uspešno opravili izpit iz planinske šole, smo šli 22. in 23. avgusta na dvodnevni izlet na Krn. Zanj smo se prijavili planinci treh osnovnih šol: Globoko, Dobova in Artiče. Doma so ostali le tisti, ki nimajo ustrezne opreme in tisti, ki so bili v tem času na počitnicah.

Iz Ljubljane smo se z avtobusom odpeljali do Bohinja, od koder smo krenili čez Komno do Krnskega jezera. Vso pot smo imeli lepo vreme. Proti večeru smo prišli do koč pri jezeru, kjer smo tudi prespali. Zjutraj smo se odpravili na sam vrh Krna. Osvojili smo ga vsi. Razgled je bil čudovit. Videli smo tudi Triglav. Nekateri planinci so bili prvič tako visoko.

Domov smo se vračali po isti poti. Hodili smo izredno hitro, ker se nam je mudilo na avtobus v Bohinju. Čeprav smo imeli nekateri žulje na nogah, nismo tarnali. Že v vlakcu smo pozabili nanje, saj smo kmalu začeli prepevati. Izlet je bil naporen, a nepozaben. Škoda, da so ga nekateri zamudili.

ALENKA CIZEL, 8. a
OŠ Artiče

Mladina je skrbela za Iztoka

Letos poleti je minilo štirideset let, odkar je na Lokvah padel narodni heroj Ivan Turšič-Iztok, doma z Rakeka. O njem smo v našem TV-15 že pisali. Pred kratkim pa nas je obiskala pisateljica Marjanca Šeme in nas opozorila, da je bil Iztok tudi velik prijatelj mladine. Zato smo za našo stran izbrali iz njene knjige Bila sem partizanska učiteljica zgodbo, kako je mladina skrbela za Iztoka.

Takrat je bila na Primorskem posebno lepa in topla pomlad. Gorski travniki so se kmalu odeli s prelepim planinskim cvetjem in vabili v naravo. V vasi je bilo doma le malo ljudi, samo nekaj starih mam, očetov in otrok, vsi drugi, zdravi in zavedni, so že odšli k partizanom. Otroci in odrasli so bili presrečni, da so lahko z našimi borci govorili po slovensko. Kmalu so si postali dobri prijatelji.

Narodni heroj Iztok Turšič je bil ranjen v nogo. Partizanski zdravnik me je prosil, naj priskrbim zanj vse potrebno. To nalogo sem zaupala mladini. Mladinci in mladinke so med seboj kar tekmovali, da bi mu napravili življenje čim bolj udobno in prijetno. V kmečki hiši so mu uredili posteljo

Zgodbo Mladina je skrbela za Iztoka je
ilustrirala Marjanca Jemec-Božič

in postavili straže, da bi v primeru sovražnikovega napada ranjenega komandanta hitro odnesli na varno.

Ob skrbni negi je Iztok hitro okrevale. Že kmalu je lahko vstal in hodil po sobi.

Pionirji so ga radi obiskovali. Iztok je znal povedati toliko zanimivega o doživetjih med boji, da so se pionirjem ježili lasje. Radi so ga poslušali, Iztok pa je bil tudi zadovoljen, ker je imel toliko zvestih poslušalcev.

Pionirji so prihajali k njemu že zjutraj, prinašali so mu šopke encijanov in rumenih avriklejev. Poiskali so najlepše, da bi ga razveselili. Iztok je bil njihove pozornosti zelo vesel. Kljub zdravniškovi prepovedi je prekmalu odšel iz bolniške postelje. V juliju je padel, zadet od nemške krogle.

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Mladina – čestitamo!

»Te moje in naše čestitke veljajo mladim iz Šmihela pod Nanosom, Landola in drugih okoliških vasi, ki so sodelovali v pripravah za proslavo ob srečanju partizanskih kurirjev, ki je bilo 26. avgusta letos v Šmihelu. Ves prireditveni prostor je bil vzorno urejen. Mladi so sodelovali s kulturnim programom, pomagali pri strežbi gostov in poskrbeli za dobro počutje vseh, ki so prišli v to lepo podnanoško vasico.

Druga čestitka pa velja mladim – planincem iz Postojne, ki so se izkazali pri delu ob velikem planinskem slavlju »100 družin na Nanosu«, ki je bilo v nedeljo, 2. septembra 1984, pri Vojkovi koči na Nanosu. Mladina je poskrbela za ureditev prostora pred kočjo in je pomagala pri vseh opravilih na dan proslave. Kar mrgolelo jih je in vsi gostje smo bili zelo zadovoljni. To pomeni, da starejši planinci iz Postojne skrbijo za svoj »naraščaj«, ki bo dober naslednik svojih vzornikov.

Oba primera sta zgovoren dokaz za to, da mladi radi prav in dobro delajo, opravljajo dane naloge, če je to potrebno in smo jih tega naučili. Želimo, da bi te mladince posnemali tudi drugi v bližnjih in daljnih krajih po domovini.

Tako nam je napisal inž. Bogomil Liliija iz Kopra, mi pa te čestitke z veseljem objavljamo, saj so v ponos naši mladinski strani, in ne samo to – tudi v premisslanje. Še posebej zato, ker niso običajne čestitke ob dnevu mladosti ali ob kakem drugem prazniku, ampak ob posebni priložnosti, ko so se mladi izkazali. Ali je povsod takšna mladina! se vprašamo in marsikje bo tako, kakor je neke med vrsticami zapisal tovariš Bogomil: »Večkrat slišimo govrnanje zoper mladino? Toda to je večkrat nepremišljeno in tudi neupravičeno. Če je mladina slaba, smo krivi mi in graja gre nam.« Nikakor ni to zlato pravilo, ki smo ga postavili v narekovanje in ne želimo se sklicevati nanj, če tu ali tam kaj zašepa med mladimi. Tuči mladina ima svoje slabosti. Pomembno pa je, kako se znamo lotiti teh slabosti. Mlada bilka se lahko upogne.

Prepričana sem, dragi naši mladi bralci in dopisniki, da se prav dobro zavedate svojih nalog, dolžnosti in obveznosti, ki jih sprejemate od starejših. Vsak dan dokazujte in dokažite, da ste vredni imena »Titova mladina«.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Spoznali smo Janka Premrla-Vojka

Tisto jutro je bilo na železniški postaji v Mariboru lepo jutro. Sonce je pošiljalo svoje tople žarke na peron, ki je bil poln ljudi. Med temi smo bili mi vsi: atek, sestra, brat in jaz. Potovali smo k mami, ki kuha za počitniško kolonijo iz Maribora.

»Pohore«, ki pelje v Koper, je bil zaseden. Pot je bila lepa, le dolga. Pri Divači, kjer se je zgodila nesreča, me je pri srcu stisnilo s takšno močjo, da bi zajokala. V Koper smo prispeli ob 12. uri. Odšli smo v šolo Janka Premrla-Vojka, kjer letujejo otroci iz Maribora in okolice. Vtis je bil prekrasen. Iz kuhinje je prijetno dišalo in otroci so bili pravkar pri kosilu. Pred šolo stoji kip velikega junaka Primorske, narodnega heroja Janka Premrla-Vojka. Ciprese, ki ga obdajajo, so lepe, temno zelene barve in stojijo za njim kakor njegovi soborci, tovariši. On pred njimi ves resen, hraber, zagnan, kakor da se pripravlja na juriš. Šola je velika, lepa in čista. Prostori so svetli, lepo urejeni. Hodniki so dolgi in prostorni. Žarki sonca sijejo skozi velika okna

na hodnik, da se svetijo še bolj. Vse diši po čistem. Otroci se v njih dobro počutijo, so veseli in razigrani. Šola je oddaljena od plaže pet minut. Verjetno nikjer ni tako blizu kot tu v Kopru. Voda je čista, topla, plaža velika. Delavci te šole so dobri in prijazni ljudje. Vsi, prav vsi. Tovarišica Angelca Podleskec nam je veliko povedala o nastanku in razvoju šole in otroci smo ji zelo hvaležni. Veliko je povedala o našem heroju Janku Premrlu-Vojku. Zelo prijazna in prisrčna ter prav materinska je naša tovarišica upravnica. Veliko stvari uredi, veliko žrtvuje in nikoli, prav nikoli ni slabe volje. Otroci jo imamo radi, ona ima rada tudi nas. Z nami zapleše kolo, z nami zapoje pesem. Vsi otroci se vam, tovarišica upravnica, lepo zahvaljujemo za tako topele in lep sprejem, pionirjem te šole pa iskreno čestitamo za največje priznanje kipek kurirja Jovice.

VIŠNJA KIDRIČ,
Osnovna šola
Borci za severno mejo
Maribor

Pogumni kot nekoč

Ne dež ne hladno nedeljsko septembrsko jutro ništa zaustavila štirinajsterice pogumnih kolesarjev, med katerimi je bila dobra polovica nekdanjih borcev, ki je kot

Tako kot lani je patrulja kolesarjev 9. korpusa tudi letos položila vence na spominsko obeležja padlih borcev v Idriji, nad Tolminom in v Solkanu.

patrulja 140 kilometrov dolgega kolesarskega maratona 9. korpusa dobrih pet ur vr-

V patrulji 9. korpusa so vrteli pedale: Jože Jenič, Danilo Pertot, Franc Medja, Stane Bobek, Lojze Erbežnik, Jože Mužič, Rajko Miketič, Jože Vehar, Franc Mugerle, Jože Hrovat, Branko Miketič, Franc Avgustin, Franc Židan in Tone Urbas.

tela pedala koles do končnega cilja v Novi Gorici.

Minulo nedeljo se je zares prav vse zarotilo proti kolesarjem, ki so na startu v Novi Gorici nestrpno pogledovali

Ko so morali marljivi organizatorji letošnjega drugega kolesarskega maratona 9. korpusa zaradi varnosti udeležencev, in teh je bilo več kot sto, vse usmeriti na 40 kilometrov dolgo pot, si je hrabra štirinajsterica kolesarjev že utirala dolgo pot skozi nalive mimo Godoviča, Idri-

Med udeleženci patrulje sta bila tudi dva Miketiča iz Polja pri Ljubljani; oče Rajko in sin Branko.

je, Tolmina v Novo Gorico, kjer so jih pričakali številni ljubitelji kolesarstva in orga-

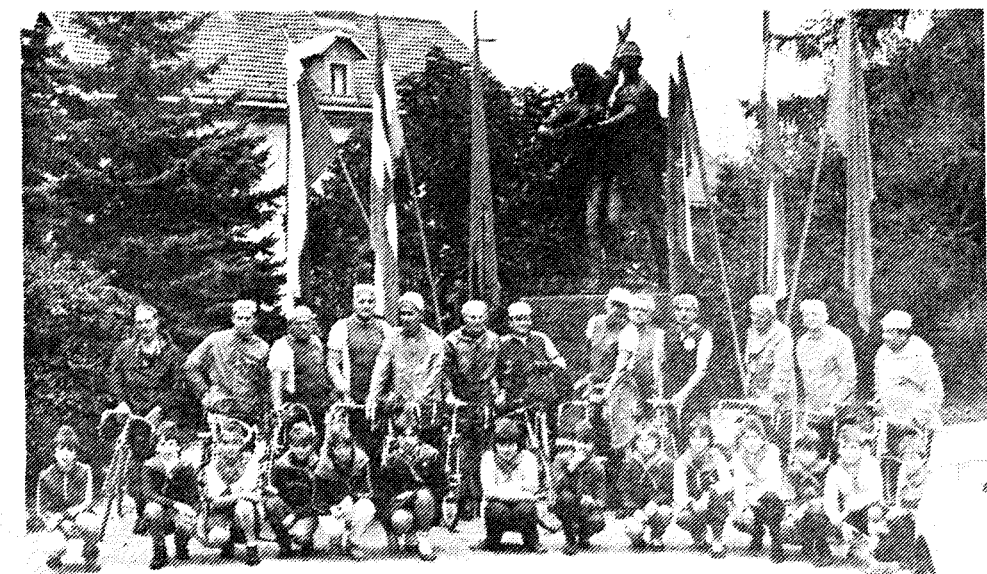
nizatorji na čelu z Albertom Jakopičem-Kajtimirjem, ki je kolesarjem v imenu pokrovitelja republiškega odbora ZZB NOV in TKS občin Nova Gorica, Ajdovšči-

Karavano kolesarjev je tudi tokrat spremljala Marica Pertot, za katero so člani patrulje predlagali, da jo preimenujejo v kolesarsko stevardeso. Predlog je bil enoglasno sprejet.

pokal. Poleg tega so vsi prejeli lične medalje, ki jih bodo še dolgo spominjale na tež-

Predsednik kolesarske sekcije Maks Perc iz Ljubljane Jože Jenič je ob koncu povabil v svoje vrste tudi Alberta Jakopiča-Kajtimira, ki je povabilo z veseljem sprejel. Predsednik KK Rog Franek Jože Hrovat pa mu je hitro posadil na glavo kolesarsko kapico njegovega kluba, da bo obljuba zagotovo držala.

ko, vendar prijetno kolesarsko preizkušnjo. Tako so borci-kolesarji, udeleženci

v nebo, iz katerega niso padale kaplje dežja, temveč je dobesedno lilo kot iz škafa.

na, Idrija in Tolmin izročil lično plaketo, uredništvo našega tednika pa je namenilo

Sleheri kolesar v patrulji je poleg medalje organizatorjev prejel še spominske nagrade, ki so jih prispevale naslednje delovne organizacije in ljubitelji kolesarstva: Učne delavnice, Centromerkur, Tiskarna Toneta Tomšiča, Hotel Slon, Jugoreklam, Slovenijales, Tovarna zdravil Krka, Dolenjsko turistično društvo, Servis Medja iz Domžal, Alojz Serini-Žižo in občinski odbor ZZB NOV iz Nove Gorice.

patrulje, čeprav jim na pleča sili že šesti križ, ponovno dokazali, da so se še vedno pripravljali spopasti s še tako velikimi naporji, kot jih zahtevata kolo in dolgo mokro cestišče. Pokazali so tisto mero hrabrosti, kot je dejal ob izročitvi plakete Albert Jakopič-Kajtimir, ki je bila značilna za borce v najtežjih časih naše revolucije.

Tone Urbas

Spet bi se v Peti zbrali...

Devetega septembra so se zbrali borci 5. prekomorske brigade ob 40-letnici ustanovitve brigade in proslavili svoj jubilej ob podelitvi plakete zveznega odbora Zveze združenj borcev Jugoslavije za zasluge v narodnoosvobodilnem boju in povojnem obdobju.

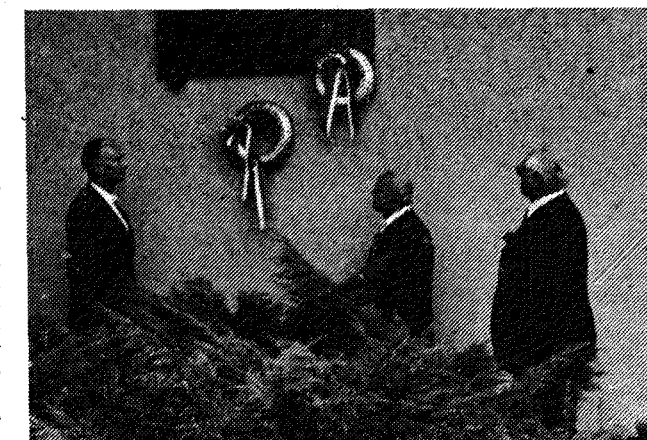
Več kot 1200 nekdanjih borcev in številnih njihovih sorcev se je zbralo na tovariškem srečanju v mestnem parku v Celju, v občini, kjer ima brigada domicil. V imenu občanov mesta Celja jih je pozdravil predsednik skupščine Edo Stepišnik, ki je skupaj z nekdanjim komandantom brigade Stanetom Mahnetom pregledal v bataljone postrojene borce brigade.

Številne goste in svojce nekdanjih borcev je pozdravil tudi nekdanji borec brigade in sedanjí predsednik podobora v Celju Stane Vengust, nato so imeli program mešani pevski zbor z godbo na pihala in recitatorji. Vsi borci so dobili spominske medalje, posmrtno pa so jih podelili padlim in umrlim borcev. Ob tej slovesnosti je delegacija borcev

ponesla venec k spominski plošči padlim borcev v Ulici 5. prekomorske brigade v Celju in se v imenu celotne brigade poklonila padlim borcev brigade, ki so v boju

ci brigade. Njena zadnja kitičica se glasi: »Spet bi se v Peti zbrali

in s pesmijo v boj se podali!« Borci so ob tem navdušeno zaploskali.

Na spominsko ploščo, ki je postavljena padlim borcev v Ulici 5. prekomorske brigade v Celju, so položili venec

žrtvovali svoja mlada življenja za osvoboditev naših narodov in narodnosti in za lepši jutri.

Slavnostni programi so končali s pesmijo »Naša Peta« pesnika brigade, znanega slovenskega poeta Jožeta Šmita. Posvetil jo je 40-letni-

Po pogostitvi s partizanskim golažem je zavladalo prijetno razpoloženje. Pesem in harmonika sta odmevali tja do poznega popoldneva. Ob odhodu so si borci zaželeli, da se prihodnje leto ponovno srečajo.

inž. Jaka Šišernik

Naš pogovor s kmetico s partizanske kmetije

Suhovršnikova mama s Suhega vrha

Kdove koliko časa bi še minilo, preden bi prišli do nje, če ne bi pred dnevi zakoračila na oder mozirske kinodvorane, kjer je iz rok predsednika skupščine občine prejela letošnjo posebno občinsko pohvalo za trdno voljo in vztrajanje na kmetiji, pa za zasluge, ki jih ima Suhovršnikova mama še iz vojnih dni.

Drobno se smehlja in nič nerodno ji ni. »Rada kaj povem,« nam pravi, »le vprašajte me.« Njen korak je še trden in zdrav, na življenje pa, tako se zdi, gleda bolj s

Suhovršnikova mati s Suhega vrha pri Novi Štífti vsakogar takole prijazno pogleda in rada poklepeta. Saj v dolino ne hodi kar vsak dan in biti med mnogimi ljudmi, ki te pozdravljajo z vseh strani, je že kar dogodek.

tiste vedre, optimistične plati. Kako bi sicer preživela tolikere bridkosti in nesreče. Enaindvajset otrok je rodila. Danes jih živi le še trinajst. Pred leti se je smrtno ponesrečil s traktorjem tudi sin, ki je bil doma na gruntu. Da o tistem, kako so ji med vojno sovražniki pol ure hoda od doma umorili moža (prav na dan, ko je rojevala dvanajstega otroka), niti ne govorimo.

Toda življenje teče dalje. V hlevu je 28 glav goved, v hiši so snaha, vnuki in otroci. Tudi omožila se je znova po vojni. Vzela je pokojnikovega brata, tudi nekdanjega borca. »Če ostane vse v družini, je najbolj prav,« nam je komentirala svojo odločitev. Lahko bi si izgovorila miren kotiček v hiši, kjer bi počivala in gledala, kako mladi nadaljujejo delo, kjer je ona odnehala. Toda po stari kmečki naravi, pa tudi zaradi dokaj trdnega zdravja, se neustrudno vrti v hiši naprej, postori to in ono, saj bi ji mirovanje in brezdelje bržkone le klicalo v spomin žalostne dogodke iz minulih dni.

Snaha gospodari in gospodinji, mož je tudi še pri močeh. Ostali njeni otroci so že

zdavnaj pri kruhu in vsi so pridni, pravi mati. Na njen god se vsako leto zberejo doma na Suhem vrhu in takrat se jih z vnuki vred nabere toliko, da se kar drenjajo.

Vsi se radi vračajo – ne le domači. Tudi mnogi borci, ki so v vojnem času obiskovali Suhovršnikovo domačijo, so po vojni še dolgo prihajali. Zdaj je teh obiskov manj. Ampak »mati« vedno najdejo izgovor za to: tudi oni so že starejši, pa razkropljeni na vse konce in kraje. Le eden, partizan Ivo, ta pa hodi na Suhi vrh redno, kot bi prihajal na rodni dom. In kako ne bi? »Mati« so mu rešili življenje. Tega pa pošten človek nikoli ne pozabi.

»Pripeljali so mi ga s čisto zagnojenimi nogami, z visoko vročino, napol mrtvega. Slabo je kazalo z njim. Pa sem se spomnila domače kmečke »medicine«, ki sem jo že večkrat preizkusila na svojih otrocih. S sveže zavretega mleka sem pobirala smetano in jo še vročo polagala na Ivove noge. To je bilo treba delati več dni nepretrgoma, dan in noč.« In bolezen se je čudežno umaknila, fant je ozdravel. Zato je od tistih časov zrasla med njima prava velika materinsko-sinovska ljubezen in prav je zapisal novinar v lokalnem časopisu, ko je dejal »enaindvajset otrok in njen dvajseti-Ivo«.

Zanima jo vse, kar prinaša napredek in boljše življenje v savinske kraje. Rada pove, da je nekaj »njenih« poročenih po kmetijah v bližnjih krajih in, da hči na Novi Štífti že nekaj let uspešno vodi kmečki turizem.

»Nekaj naših je v tistih najbolj trdih letih odšlo na delo v Nemčijo. Zaslužili so toliko, da so si prihranili za zidavo hiš, zdaj so pa že dolgo vsi doma,« pravi veselo, saj je njihov blagor in njihovo uspešno gospodarjenje tudi zasluga domače vzgoje, spoštovanja dela in delovnih navad.

»Pridite,« nas je vabila, kakor je govorila včasih borcev. In vemo, da bi se za vsakega trudnega popotnika na mizi našel dober kos domačega kruha, topla beseda Suhovrške mame in domačih, ki jim je vcepila svojo prijaznost in dobroto.

Bojana Žokalj-Jesih

Umrli je Anton Može

Številni soborci, prijatelji in znanci so se v torek, 18. septembra, na pokopališču v Blejski Dobravi poslovili od Antona Može. Rodil se je 15. maja 1906 v Senadolah-Senožeče. Pred vojno je sodeloval v številnih stavkah in je zato kmalu izgubil službo. Leta 1935 je postal član komunistične partije. Želel se je udeležiti španske državljanske vojne, vendar je bil na otoku Braču ujet in zaprt.

Po prihod iz zaporja je takoj začel sodelovati z OF, k partizanom pa je vstopil 10. maja 1942. Bil je borec zapadnodolenjskega odreda in komandir kurirske postaje TV-15, po kateri nosi ime naš časopis. Tovariš Anton Može je bil nosilec partizanske spomenice 1941.

Poskušajmo torej

Tudi to je pregovor: Kdor poskuša, naj se ne priduša! Namreč, naj se ugrizne v jezik, če mu bo spodletelo. Pravimo, da nam je že večkrat spodletelo, ko smo zamrzovali cene – odmrznile so se kar same. No, poskusili pa smo vendar. Sicer o cenah nikdar govorili nič kaj lepega, če izvezamo tiste »ekonomiste«, ki so na uradnih mestih z vsemi »instrumenti« dokazovali, kako upravičeno, nujno, »ekonomsko« utemeljeno, neodložljivo, edino je cene popraviti, prilagoditi. Nasploh smo se že tolikokrat prepričali ali nas je kdo prepričeval, da cene niso nikdar pravilne, da ne ustrezajo »sedanjim gospodarskim razmeram«, da niso v skladu z gospodarsko zakonitostjo, da ovirajo gospodarski razvoj, da povzročajo vso zmedo v življenju, vse tegobe, spodkopavajo življenjsko raven in so sploh vzrok vsega našega in svetovnega gorja. Zato cenam obesa – vse najgrše pridevnike, npr. da so nesramne, svinjske, nezaslišane, podivjane, obupne, katastrofalne, umazane, preklete, hudiceve, pasje, divje, astronomske (sicer vsa čast astronomiji, pa še astrologiji posebej!), »ni da bi govoril«, stekle, inflacijske, morilske – kar pač ve najboljše vsak sam.

Zdaj je seveda malo drugače, če upoštevamo, da so cene doživele svoj dan svobode ali da smo jih uradno oprostili, razuzdali, jim uradno priznali pravico do prostosti (razuzdanosti), kar bi menda po nekakšni logiki pomenilo, da prostost (svoboda) ali razuzdanost cen ni nič pregrešnega, nedovoljenega, nezakonitega, niti ne nesramnega, marveč je le nekaj trezno stvarnega, odprtega na nepodkupljeno gospodarsko zakonitost. Seveda pa uživamo prostost nadalje tudi mi, ki se zgražamo nad prostostjo, razuzdanostjo cen ali nad gospodarsko zakonitostjo. Se nadalje – ali še bolj – se bomo zgražali nad draginjo, nad divljanjem cen, nad upadanjem življenjske ravni itd., kakor smo se pač že kar dobro navadili medtem, ko se že precej dolgo navajamo, da bi se sprijaznili s »stvarnostjo«, ki se pa očitno noče sprijazniti z nami.

Kolikokrat smo že rekli, se pridušali, terjali in dokazovali, da »je treba nekaj storiti« – kaj bi še hoteli zdaj, ko smo menda že vse poskusili? Zakaj bi torej zdaj pogumno ne poskušali živeti v tej (odrešni?) prostosti cen? Pustimo, končno, tem doslej tako zaslužnim cenam preljubno prostost – svobodo – naj se razmahnejo po mili volji, naj plešejo kan-kan, če jim že kolo ali polka ni po volji, torej naj rajajo, uživajo tako zaželeno prostost, ki so si jo doslej skušale tolikokrat ali dan za dnem izvajevati (seveda nezakonito!) Ali spet nismo zadovoljni? Ali nismo bili molče ali glasno vsi za spreminjanje cen, to se pravi za podražitve, za večje osebne dohodke, za »pravilno vrednotenje« našega dela (ne omenjamo zdaj še lenobe, ki je dobila menda uradno ime »nedelo«)? Ali nismo venomer dokazovali, da so vzrok nezaslišanih, pogubnih izgrub »prenizke« cene, to se pravi prepoceni elektrika, nafta, premog, surovine, stanarine, promet, gradbena dela itd.? No, pa poskušajmo in dovolimo si lahko tudi pridušanje!

efes

tv-15

naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35